ISTORIA EVREILOR. HOLOCAUSTUL

MANUAL PENTRU CLASA A XI-A/A XII-A

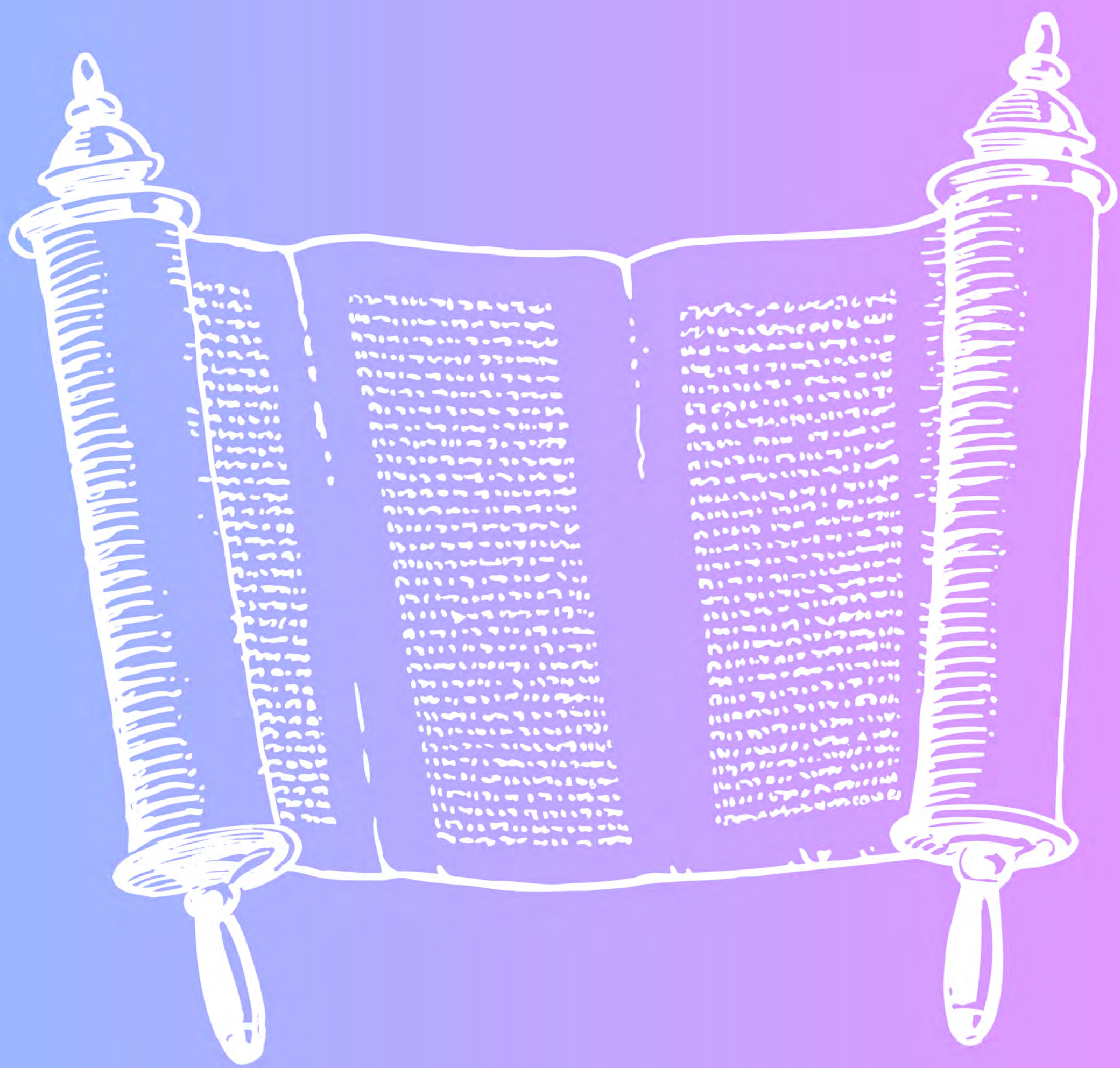

NIȚU IULIAN

2026

Școala Cool

Nițu Iulian

ISTORIA EVREILOR. HOLOCAUSTUL: MANUAL PENTRU CLASA A XI-A/A XII-A

2026

Acest manual este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 5344/09.08.2023.

Un proiect Școala Cool
Toate drepturile asupra lucrării aparțin Școala Cool.
Este interzisă reproducerea integrală sau parțială a lucrării, sub orice formă, fără acordul autorului.

Pentru comenzi:
Tel.: 0765/343.785
e-mail: office@scoalacool.ro
Site: http://scoalacool.ro/

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu
Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost’ pământ!

CUPRINS

Capitolul I: Identitate evreiască și educația despre Holocaust în secolul al XXI-lea
1. Evreii: Trăsături definitorii 9
2. Educația despre Holocaust și provocările contemporane ... 12
Test evaluare 14
Capitolul II: Evreii în istoria universală
1. Evreii în Antichitate și în Evul Mediu 18
2. Evreii în epoca modernă 20
Test evaluare 22
Capitolul III: Evreii în spațiul românesc în secolele XIV-XX
1. Situația comunităților evreiești până la 1866 26
2. Evreii în spațiul românesc în perioada 1878-1919 28
3. Contribuția comunităților evreiești la dezvoltarea României 30
Studii de caz:
a. Antisemitism în politica și cultura românească (1866-1914) 32
b. Evreii în armata română (1877-1918) 34
4. Comunitățile evreiești din România în perioada interbelică 36
5. Violență și retorică antisemită în România interbelică 38
Test evaluare 40
Capitolul IV: Holocaustul în Europa
1. Discurs antievreiesc și legislație antisemită în Germania nazistă 44
2. Exterminarea evreilor în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial 47
Test evaluare 50

CUPRINS

Capitolul V: Holocaustul în România, pe teritoriile aflate sub administrație românească și în nordul Transilvaniei
1. Preliminariile Holocaustului din România (1938-1940) 54
2. Statul național-legionar și măsurile antievreiești (1940-1941) 56
Studiu de caz:
Pogromul de la București 58
3. Regimul Ion Antonescu și evreii (1941-1944) 60
Studiu de caz:
Pogromul de la Iași și trenurile morții 62
Test evaluare 64
4. Distrugerea comunităților evreiești din Basarabia și Bucovina 66
5. Holocaustul în Transnistria aflată sub administrația românească 68
Studiu de caz:
Evreii din Odessa 70
6. Evreii din Vechiul Regat și din sudul Transilvaniei 72
7. Rezistența evreiască și eforturile de repatriere a deportaților din Transnistria 74
Studii de caz:
a. Wilhelm Filderman 76
b. Mărturii ale supraviețuitorilor evrei și rromi din Transnistria 78
Test evaluare 80
8. Evreii din nordul Transilvaniei sub autoritatea statului ungar (1940-1944) 82
Studiu de caz:
Elie Wiesel 84
9. Solidaritate și acțiuni de salvare în timpul Holocaustului 86
Studiu de caz:
Traian Popovici 88
10. Judecarea și pedepsirea responsabililor pentru Holocaustul din România 90
Studiu de caz:
Generalii judecați pentru crime de război 92
Test evaluare 94

CUPRINS

Capitolul VI: Evreii în România postbelică și memoria Holocaustului în secolul al XXI-lea
1. Comunitatea evreiască în perioada regimului comunist 98
2. Reprezentarea Holocaustului în artă, literatură și mass-media 100
3. Distorsionarea, negarea și minimalizarea Holocaustului .. 102
4. Răspunsul țărilor membre O.N.U.: Responsabilitatea de a Proteja (R2P) 104
Test evaluare 106
Test evaluare finală 108
Dicționar 110
Bibliografie 111

Capitolul I: IDENTITATE EVREIASCĂ ȘI EDUCAȚIA DESPRE HOLOCAUST ÎN SECOLUL AL XXI- LEA

Competențe generale:

1. Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice.
2. Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului.

Competențe specifice:

1.1. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor.

2.4. Analiza critică a consecințelor stereotipurilor, prejudecăților, rasismului, antisemitismului și a altor forme de discriminare.

Capitolul I: IDENTITATE EVREIASCĂ ȘI EDUCAȚIA DESPRE HOLOCAUST ÎN SECOLUL AL XXI- LEA

1. Evreii: Trăsături definitorii.
2. Educația despre Holocaust și provocările contemporane.
Test evaluare.

Evreii: Trăsături definitorii

1. Definiție

Circumcizie = ritual religios la unele popoare orientale (o tradiție importantă în iudaism și islam) care constă în suprimarea prepuțului imediat după naștere, la pubertate sau înainte de căsătorie.

2. Origini

Evreii sunt un popor de origine semitică, cu o istorie de peste 4000 de ani, marcată de exod și exil.
Potrivit *Bibliei* ebraice, *Tanah*, (numită de creștini *Vechiul Testament*), patria originară a evreilor a fost o zonă aflată pe malurile fluviului Eufrat.
Secolul al XX-lea î.Hr. - conform legendei, strămoșul poporului evreu (iudeu), Avraam din orașul-stat Ur, a încheiat un Legământ cu Iahve (Dumnezeu) și a pus bazele religiei monoteiste ⇒ Dumnezeu le-a oferit *„Pământul Făgăduinței”* (Canaan) lui Avraam și urmașilor săi, cele 12 Triburi ale Israelului.
A doua jumătate a mileniului al II-lea î.Hr. - conform textelor religioase evreiești, după o perioadă îndelungată de foamete, sub conducerea lui Iosif, unul dintre urmașii lui Avraam, evreii au părăsit Canaanul și s-au îndreptat spre Egipt, unde s-au stabilit și ar fi fost apoi transformați în sclavi.
Secolul al XIII-lea î.Hr. - conform *Bibliei*, a avut loc Exodul evreilor din Egipt spre *„Pământul Făgăduinței”*, sub conducerea lui Moise ⇒ faraonul s-a opus eliberării din sclavie a evreilor, iar Dumnezeu și Moise au abătut asupra Egiptului Cele 10 Plăgi.
Conform legendei, în perioada migrației către Canaan, pe Muntele Sinai (40 de ani), Moise a primit de la Dumnezeu Decalogul (*„Cele 10 porunci”*), reguli de comportament respectate până astăzi.
Secolele XIII-XI î.Hr. - evreii s-au luptat cu filistenii și au cucerit Canaanul.
Secolul al XI-lea î.Hr. - conform *Bibliei*, regele Saul (1037-1010 î.Hr.) a reușit să unifice cele 12 triburi, să pună bazele statului Israel și să formeze o armată permanentă.
1010-928 î.Hr. - perioada de maximă înflorire și expansiune a statului evreilor a fost atinsă în perioada domniei regilor David și Solomon:
I. David (1010?-965 î.Hr.): conform legendei, a devenit rege după ce l-a învins pe uriașul războinic filistin Goliat. A consolidat regatul prin victorii împotriva vecinilor și a cucerit Ierusalimul, la origine o cetate a filistenilor, pe care l-a transformat în capitala evreilor (secolul al X-lea î.Hr.), noul stat întinzându-se de la hotarele Egiptului până la fluviul Eufrat.
II. Solomon (965-928 î.Hr.): la Ierusalim, a înălțat un templu impunător (Templul lui Solomon), închinat zeului Iahve. În perioada domniei sale statul evreu a cunoscut cea mai mare întindere, iar Ierusalimul a devenit un important centru cultural și comercial.
Secolul al X-lea î.Hr. - după moartea lui Solomon au apărut două state concurente, Israel (capitala: Samara) și Iudeea (capitala: Ierusalim).
722 î.Hr. - Israelul a fost cucerit de regele asirian Sargon al II-lea (722-705 î.Hr.), iar evreii au fost răspândiți în Imperiul Asirian și apoi asimilați.
586 î.Hr. - Iudeea a fost cucerită de regele babilonian Nabucodonosor al II-lea (605-562 î.Hr.), iar evreii au fost deportați în Mesopotamia, reușind însă să își păstreze identitatea culturală și religioasă.

3. Religia

Religia evreilor, numită iudaism sau credință mozaică, are o vechime de peste 3000 de ani și este considerată prima religie monoteistă, bazată pe iubirea față de oameni și dreptate.
Conform credinței iudaice, Iahve i-a creat pe oameni, aceștia din urmă fiind obligați să respecte poruncile divinității.
Cartea sacră a evreilor este *Tora* (compusă din cele cinci cărți ale lui Moise), care împreună cu *Profețiile* și *Scrierile* formează *Tanah* (sau *Biblia ebraică*).

Tora este o carte de istorie a poporului evreu, completată cu „porunci” (instrucțiuni de viață și reguli sociale) care constituie „legea iudaică”, modul de aplicare a instrucțiunilor fiind explicat într-un alt volum numit *Talmud*.
Lăcașul de cult al evreilor, fără o arhitectură specifică obligatorie, se numește sinagogă, este orientat către Ierusalim, și are trei funcții de bază: casă de rugăciune, casă de adunare socială și casă de învățătură.
Conducătorul spiritual al comunității evreiești se numește rabin și are rol de învățător, judecător și predicator.
Simbolurile iudaismului sunt următoarele: steaua lui David (cel mai cunoscut simbol național și religios), menora (un sfeșnic cu șapte brațe), mezuza (o cutiuță fixată pe tocul ușii, ce conține un pergament din porunca biblică), kipaa (o tichie purtată de bărbați) și talit (un șal de rugăciune dreptunghiular, din lână sau bumbac, decorat cu franjuri la cele patru colțuri).
Iudaismul are reguli speciale privitoare la dietă (cașrut), care interzic consumul anumitor alimente considerate impure (porc și crustacee), amestecarea laptelui cu carnea, chinuirea animalelor la sacrificare și exploatarea în exces a terenurilor agricole.

4. Cultura

Un om este considerat evreu dacă mama sa este evreică și nu a trecut la altă religie.
Poporul evreu a fost mereu preocupat de înțelegerea sensului vieții, cu o educație elevată în familie, remarcându-se în privința cercetării și creativității prin cei peste 170 de laureați ai Premiului Nobel.
În prezent, există aproximativ 17.5 milioane de evrei la nivel global, cei mai mulți fiind stabiliți în Israel (10 milioane) și S.U.A. (7.5 milioane).
Evreii se împart în patru mari grupuri distincte din punct de vedere lingvistic și cultural:
a. Așkenazi (vorbesc idiș - germana medievală): au migrat în perioada medievală din spațiul german și nordul Franței și s-au stabilit în Europa Centrală și de Est;
b. Sefarzi (vorbesc ladino - castiliană medievală): au migrat în Evul Mediu din Peninsula Iberică și s-au stabilit în Imperiul Otoman și nordul Africii;
c. Mizrahi (vorbesc iudeo-araba): au migrat în secolul al XX-lea din Irak, Iran și Yemen și s-au stabilit în Israel și S.U.A.;
d. Beta Israel (vorbesc o limbă semitică, amharica): au migrat în secolul al XX-lea din Etiopia și Eritreea și s-au așezat în Israel.
Cele mai importante sărbători evreiești sunt strâns legate de istoria și religia acestora:
a. Religioase: Sabat (ziua de sâmbătă: ziua de odihnă a lui Dumnezeu, este interzis a se desfășura orice muncă); Rosh Hashanah (Anul Nou evreiesc: marchează crearea lumii și cuprinde două zile de rugăciuni la începutul toamnei); Yom Kipur (Ziua judecății: sărbătoare simbolică, celebrată prin post, la zece zile după Rosh Hashanah, prin care Dumnezeu decide soarta individului și a comunității);
b. Istorice: Purim (sărbătoare a Destinului, amintește de intervenția Esterei, probabil soția regelui persan Xerxes I, care și-a salvat poporul de genocidul plănuit de vizirul Haman); Hanuca (sărbătoarea *„Consacrării luminilor”*, durează opt zile și celebrează victoria macabeilor asupra seleucizilor); Pesah (sărbătoare anuală ce durează opt zile și amintește despre ieșirea evreilor din Egipt sub conducerea lui Moise);
c. Agricole: Sabuoth (celebrarea recoltei de primăvară); Sucot (Sărbătoarea Corturilor/Colibelor: sărbătorirea recoltei de toamnă și amintirea corturilor în care au locuit evreii în timpul celor 40 de ani de pribegie prin deșert); Tu Bishvat (anul nou al pomilor);
d. Sărbători legate de riturile de trecere evreiești: Brit Milah (**circumcizia** băieților în a opta zi de la naștere); Bar Mitzvah (tranziția la adolescență a băieților la 13 ani); Bat Mitzvah (tranziția la adolescență a fetelor la 12 ani).

Fișă de lucru: ***Evreii: Trăsături definitorii***

Imaginați-vă un dialog între două persoane (un creștin și un evreu) pe tema asemănări și deosebiri dintre religiile iudaică și creștină. Apoi completați diagrama Venn pentru a ilustra subiectul abordat.

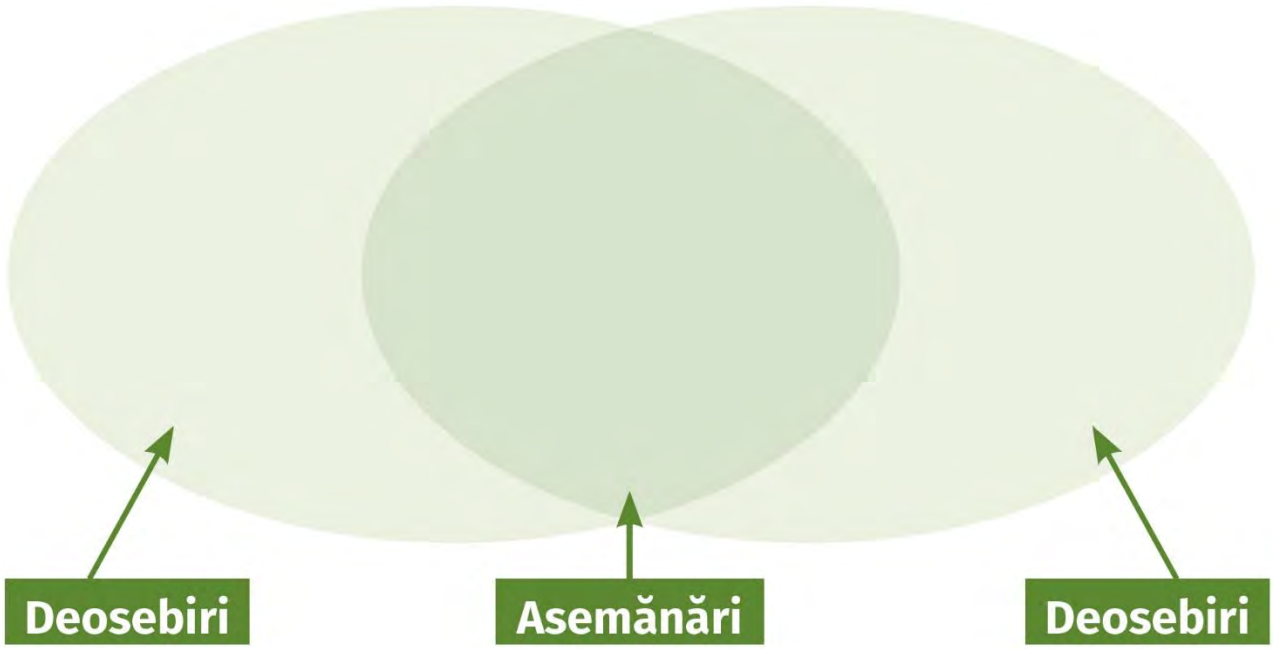

Educația despre Holocaust și provocările contemporane

1. Genocid și Holocaust

Distrugerea sistematică a evreilor europeni în perioada celui de Al Doilea Război Mondial de către regimul regimul nazist și aliații săi fasciști este o perioadă care a generat numeroase întrebări existențiale: când și cum omul încetează de a fi Om; unde a fost divinitatea, ca expresie simbolică a salvării, în contextul acestei tragedii, când evreii s-au simțit abandonați de societate și de Dumnezeu. Tragedia populației evreiești din Europa a devenit astfel cel mai mare genocid (din limba greacă: *genos = „familie, trib sau rasă”* și din limba latină: *cide = „ucidere”*) din istoria umanității (aproximativ 6 milioane de morți), Holocaustul (din limba greacă: *„ofrandă complet arsă”*) sau *Shoah* (din limba ebraică: *„catastrofă”*).
Genocidul reprezintă exterminarea metodică, totală sau parțială, a unui popor, a unei colectivități, a unui grup etnic sau național, prin uciderea membrilor săi, vătămarea integrității lor fizice sau psihice și impunerea unui regim foarte dur de muncă.
Cele mai cunoscute cazuri de genocid din istoria umanității sunt următoarele: Holodomor (1930-1932: 2 milioane de culaci - țărani bogați din Ucraina - au fost omorâți prin înfometare de regimul sovietic pentru că s-au opus colectivizării); Războiul de Eliberare din Bangladesh (1971: proclamarea independenței Bangladeshului, hindus, față de Pakistan, musulman, uciderea de către forțele armate pakistaneze a 300.000-3 milioane de civili și violul genocidal a 200.000-400.000 de femei din statul hindus); *Porajmos* - din limba romani: *„devorare”* (1939-1945: 200.000-2 milioane de rromi au fost uciși de naziști și aliații fasciști din Europa); Genocidul armean (1915-1916: 600.000-1.5 milioane de armeni din Peninsula Anatolia au fost uciși de autoritățile Imperiului Otoman);.
Holocaustul poate fi definit drept uciderea sistematică, sponsorizată de stat, a șase milioane de bărbați, femei și copii evrei și a milioane de alți oameni de către Germania nazistă și colaboratorii săi în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, *„soluția finală la problema evreiască”*.
1940-1944 - în perioada Holocaustului din România, ca urmare a măsurilor politice luate de administrația Ion Antonescu, au murit între 280.000 şi 380.000 de evrei, majoritatea deportați în Transnistria.
1940-1944 - cca. 110.000 de evrei români din Nord-vestul Transilvaniei, regiune aflată sub administrație maghiară, au fost exterminați de Ungaria fascistă în colaborare cu Germania, în lagărul de exterminare de la Auschwitz-Birkenau (Polonia).

3. Antisemitism

Atitudinea (educațională, politică, socială și religioasă) ostilă față de evrei, pentru că sunt evrei, se numește antisemitism.
Antisemitismul include opinii stereotipe și prejudecăți care pot merge de la încercarea de a îi discrimina, izola și oprima pe evrei, până la violența fizică contra acestora: sunt deicizi (l-au omorât pe Iisus Hristos), sunt considerați răul cel mai mare și presupusa lor inferioritate ca rasă.
Studierea istoriei evreilor și a Holocaustului este importantă pentru că aduce argumente pro-democratice, pledând pentru valori și principii contemporane precum: solidaritatea, toleranța, diversitatea, buna relaționare dintre oameni și acceptarea diferențelor culturale.
Cunoașterea și înțelegerea evenimentelor care s-au petrecut în timpul Holocaustului oferă o imagine asupra a ceea ce se poate petrece atunci când drepturile și libertățile oamenilor nu sunt respectate.
În ultimele decenii, cultura woke, ascensiunea mișcărilor neofasciste și renașterea antisemitismului fac necesare atât aprofundarea, cât și conștientizarea avertismentelor conținute în lecțiile trecutului nostru.

Fișă de lucru: ***Educația despre Holocaust și provocările contemporane***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

,,Începând din mai 1940, s-a terminat cu vremurile bune: mai întâi războiul, apoi capitularea, intrarea nemților, când pentru noi, evreii, au început nenorocirile. Legile antievreiești au venit una după alta și libertatea ni s-a restrâns foarte tare. Evreii trebuie să poarte o stea galbenă; evreii trebuie să-și predea bicicletele; evreii n-au voie să meargă cu tramvaiul; evreii n-au voie să circule cu nici o mașină, nici măcar cu una particulară; evreii nu-și pot face cumpărăturile decât între orele 15:00 și 17:00; evreii nu pot merge decât la un frizer evreu; evreii n-au voie să frecventeze teatrele, cinematografele și alte locuri de divertisment; evreii n-au voie să meargă la piscină și nici pe terenurile de tenis, de hochei ori pe alte terenuri de sport; evreii n-au voie să practice canotajul; evreii n-au voie să practice nici un sport în spațiul public; după ora opt seara, evreii nu mai au voie să stea în propria grădină și nici la cunoștințe de-ale lor; evreii n-au voie să meargă acasă la creștini; evreii trebuie să meargă la școli evreiești; și așa mai departe.”

(*Jurnalul Annei Frank*)

1. Precizați, pe baza textului, o urmare a adoptării legilor antievreiești.

2. Dați exemple, pe baza textului, de două restricții cu caracter cultural impuse evreilor.

3. De ce considerați că evreii nu au avut voie să stea în propria grădină după ora opt seara?

Test evaluare
Identitate evreiască și educația despre Holocaust în secolul al XXI-lea

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Moise nu a fost doar cel mai influent dintre toți evreii Antichității înainte de Hristos; el a fost, de asemenea, cel care urma să aibă un impact considerabil asupra lumii antice. Grecii l-au pus alături de propriii lor zei și eroi, i s-a atribuit inventarea alfabetul ebraic, socotit preludiul celui fenician și, ca urmare, a celui grecesc... Autorii antici nu au fost doar convinşi de existența lui Moise: ei l-au privit ca pe una dintre figurile formatoare ale istoriei lumii... Printre autorii păgâni din a doua jumătate a mileniului I î.Hr. a existat în același timp tendința de a-l privi pe Moise drept o figură malignă, creatorul unei forme de religie ciudată, îngustă, exclusivistă și antisocială. Moise a fost strâns asociat celor dintâi tendințe de antisemitism sistematic (...) Manethon (cca 250 î.Hr.) a lansat pentru prima oară legenda, extraordinar de persistentă, că Moise n-ar fi fost câtuşi de puțin evreu, ci egiptean, un preot renegat din Heliopolis (...). Ideea de preot egiptean răzvrătit, care a condus o răscoală a proscrişilor printre care s-au numărat leproși și negri, a devenit matricea fundamentală a antisemitismului, calomnia străveche înflorită și repetată cu insistență uluitoare de-a lungul secolelor.”

(Paul Johnson, *O istorie a evreilor*)

a. Precizați, pe baza textului, numele celui mai influent evreu al Antichității. 6 puncte

b. Menționați, pe baza textului, două opinii referitoare la personalitatea menționată anterior. 6 puncte

c. Identificați, pe baza textului, matricea fundamentală a antisemitismului. 6 puncte

d. Prezentați două caracteristici ale antisemitismului. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Evreii sunt un popor de origine: 4 puncte
a. Slavă b. Germană c. Semită
2. Fondatorul poporului evreu este considerat: 4 puncte
a. Isaac b. Avraam c. Moise
3. Religia evreilor se numește: 4 puncte
a. Iudaică b. Islamică c. Budistă
4. Locul de rugăciune al evreilor este: 4 puncte
a. Biserica b. Sinagoga c. Moscheea

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Regatul evreilor a atins apogeul în timpul lui Solomon, care a cucerit Ierusalimul și a mutat capitala în acest oraș ..... 5 puncte

b. În secolul al X-lea î.Hr., în perioada domniei regelui David, a fost construit Primul Templu din Ierusalim ..... 5 puncte

c. Cartea sacră a evreilor este *Tora*, iar modul de aplicare a instrucțiunilor din aceasta este explicat în *Talmud* ..... 5 puncte

d. Iudaismul are reguli speciale privitoare la dietă, printre acestea numărându-se consumul simultan de lapte și carne ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Trăsături definitorii ale culturii și civilizației ebraice”*, având în vedere:
• menționarea spațiului istoric în care s-a format poporul evreu și a originii sale;
• prezentarea unei caracteristici a religiei iudaice;
• precizarea a două sărbători ale poporului evreu;
• formularea unui punct de vedere privitor la rolul evreilor de-a lungul timpului, aducând un argument istoric.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul II: EVREII ÎN ISTORIA UNIVERSALĂ

Competențe generale:
1. Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice.

Competențe specifice:
1.1. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor.
1.3. Exprimarea opiniilor referitoare la impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și a diversității culturale.

Capitolul II: EVREII ÎN ISTORIA UNIVERSALĂ

1. Evreii în Antichitate și în Evul Mediu.
2. Evreii în epoca modernă.
Test evaluare.

Evreii în Antichitate și în Evul Mediu

1. Evreii Antichității

538 î.Hr. - exilul evreilor s-a încheiat după cucerirea Noului Regat Babilonian de către rege persan Cirus al II-lea cel Mare (559-530 î.Hr.) ⇒ formarea provinciei persane Iudeea și reclădirea Templului din Ierusalim.
333-167 î.Hr. - Iudeeea a devenit provincie a Imperiului Macedonean și apoi a Imperiului Seleucid.
167-141 î.Hr. - desfășurarea Revoltei Macabeilor, declanșată de o politică de elenizare agresivă a provinciei Iudeea ⇒ teritoriul a devenit autonom, sub regii din dinastia Hasmoneilor (167-64 î.Hr.).
64 î.Hr. și 6 d.Hr. - Iudeea a devenit stat vasal al Republicii Romane, apoi provincie romană.
66-136 - ca urmare a multiplelor răscoale organizate de evrei (Marea Revoltă a Evreilor, Răscoala Diasporei și Revolta lui Bar Kohba), romanii au distrus Ierusalimul și Templul (70) ⇒ dispariția statului evreilor și deportarea acestora în Imperiul Roman și alte părți din Europa (diaspora).
212 - împăratul roman Marcus Aurelius Antoninus, supranumit Caracalla (211-217), prin *Edictul lui Caracalla* (sau *Constitutio Antoniniana*), a acordat cetățenie oamenilor liberi, inclusiv evreilor.
313 - împăratul roman Constantin cel Mare (306-337) a emis Edictul de la Milano, prin care s-a acordat libertate religioasă creștinilor și evreilor.
380 - împăratul Teodosius I (379-395) a emis Edictul de la Salonic, prin care creștinismul a devenit unica religie a Imperiului Roman ⇒ începutul discriminării și persecuției evreilor cetățeni romani.
439 - împăratul Teodosius al II-lea (402-450), în *Codex Theodosianus*, a impus restricții evreilor din Imperiul Roman de Răsărit: excluderea din funcții de conducere și interzicerea clădirii de noi sinagogi.
529-559 - împăratul Iustinian I (527-565) a emis *Corpus Juris Civilis*, prin care cetățenia în Imperiul Roman de Răsărit a fost menținută doar pentru creștini ⇒ eveii și-au pierdut cetățenia și drepturile.
Secolele VII-VIII - expansiunea arabă a făcut ca evreii din Orientul Apropiat să se confrunte cu noi interdicții: obligația de a plăti taxe speciale (*jizya* și *dhimmi*), pentru a avea parte de un minim de drepturi, precum cel de proprietate și libertate religioasă, afișarea în public a unui semn distinctiv de culoare galbenă, nu au putut să poarte arme și să exercite autoritate asupra musulmanilor.

2. Evreii în Evul Mediu

Secolele VIII-XV - în perioada medievală, evreii europeni s-au grupat în două ramuri, aşkenazii și sefarzii, au trăit în număr mare în comunități distincte de majoritatea creștină (cartiere evreiești), în care și-au păstrat tradițiile și practicile religioase.
Evreii, în ciuda numeroaselor interdicții impuse de statele adoptive (nu au putut avea în proprietate pământuri, să dețină funcții publice și le-au fost interzise căsătoriile mixte), au prosperat din ocupații precum comerțul, cămătăria (împrumutul de bani cu dobândă), finanțele, dreptul și medicina.
Secolul al VIII-lea - khazarii, o populație turcică seminomadică așezată în sud-estul stepelor rusești, s-au convertit la iudaism ⇒ accentuarea antisemitismului european.
1096-1270 - în contextul desfășurării cruciadelor, numeroase comunități evreiești din Europa (Speyer, Worms și Mainz) și Orientul Apropiat (Ierusalim) au fost distruse de armatele creștine.
Secolele XIII-XV - statele din Europa Occidentală au eliminat drepturile evreilor și au încurajat persecuțiile religioase, masacrele și expulzările acestora: Anglia (1290), Franța (1394), Austria (1421), Elveția (1491), Spania (1492) și Portugalia (1497) ⇒ migrația în Polonia și Imperiul Otoman.
Evul Mediu a marcat, totodată, apariția a numeroase mituri antisemite: evreii au fost acuzați de deicid, au avut legi atipice, au practicat ritualuri tainice asociate cu canibalismul (omor ritualic), au prezentat defecte de caracter (lașitate, delăsare, zgârcenie, viclenie și prefăcătorie) și s-au făcut responsabili de otrăvirea surselor de apă și de răspândirea epidemiilor (ciuma bubonică).

Fișă de lucru: ***Evreii în Antichitate și în Evul Mediu***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *,,Augustus (...) vestește următoarele: întrucât neamul iudeilor şi-a arătat buna-credinţă faţă de poporul roman (...) am hotărât, cu asentimentul sfetnicilor mei (...) ca iudeii să-şi păstreze obiceiurile strămoşeşti şi legile (...). Nimeni să nu se atingă de banii donați de ei sanctuarului (...), nici unul dintre ei să nu fie chemat să se prezinte la judecată în timpul Sabatului sau de la a noua oră a zilei precedente. Oricine le fură cărțile sfinte sau banii (...) să fie declarat jefuitor de temple (...).”*

(Flavius Josephus, *Antichități iudaice*)

B. *,,Întrucât mulți judecători, în hotărârea cauzelor, s-au adresat nouă (...) cerând să fie informați ce trebuie făcut cu martorii care sunt eretici, dacă mărturia lor ar trebui să fie primită sau respinsă, de aceea ordonăm ca niciun eretic, nici măcar cei care prețuiesc superstiția evreiască nu pot oferi mărturie împotriva creştinilor (...).”*

(*Corpus Juris Civilis*)

C. *,,Regele Ferdinand și regina Isabella (...) Prin urmare, noi, după multă deliberare, se convine și se hotărăște ca tuturor evreilor să li se ordone să părăsească regatele noastre și să nu li se permită niciodată să se întoarcă. (...) Orice evreu care nu respectă acest edict și se găsește în regatul și domeniile noastre, sau care se întoarce în regat în orice fel, va fi pedepsit cu moartea și confiscarea tuturor bunurilor sale. (...) Astfel, acordăm permisiunea ca evreii și evreicele menționați să-și scoată bunurile din domnia noastră, fie pe mare, fie pe uscat, cu condiția să nu scoată nici aur, nici argint sau orice alte obiecte interzise de legile regatului.”*

(*Decretul de la Alhambra*)

1. Precizați, pe baza surselor, tipul de informație (obiectivă/subiectivă).

2. Stabiliți, pe baza surselor, care dintre faptele istorice prezentate au avut consecințe negative asupra statutului evreilor în societate, selectând fragmentele care ilustrează această afirmație.

3. Formulați, pe baza surselor B și C, un punct de vedere referitor la consecințele asupra populației evreiești, susținându-l cu două informații din surse.

Evreii în epoca modernă

1. Sefarzi și aşkenazi

Secolele XV-XVI - în Europa, diferențele dintre evreii sefarzi și aşkenazi s-au accentuat:
I. Evreii sefarzi: s-au stabilit în spațiul italian, Polonia și Imperiul Otoman, au avut drepturi limitate, iar principalele ocupații au fost meșteșugurile, comerțul, medicina și cămătăria. Evreii stabiliți în spațiul italian au fost obligați să locuiască în ghetouri, comunități separate de restul populației, cu un nivel ridicat de autonomie (1516: în Veneția, a apărut primul ghetou evreiesc din spațiul italian), dar ca urmare a numeroase revolte antievreiești și execuții au migrat în Imperiul Otoman.
II. Evreii aşkenazi: s-au stabilit în spațiul german, iar principalele ocupații au fost comerțul, meșteșugurile, cămătăria și medicina. Reforma religioasă declanșată de Martin Luther (1517) și Contrareforma demarată de Biserica Catolică au adus un nou val de legislații și persecuții antisemite ⇒ migrația evreilor aşkenazi în Cehia, Polonia și Lituania.
Secolul al XVII-lea - în Anglia, Olanda, Sfântul Imperiu Romano-German și spațiul italian evreii s-au afirmat în domenii precum comerțul, finanțe-bănci (1606: în Amsterdam, fondarea Bursei de mărfuri; 1694: fondarea Băncii Angliei) și medicină;.
1648-1657 - în Polonia, rebeliunea țăranilor ucraineni, condusă de Bogdan Zinovi Mihailovici Hmelnițki, împotriva moșierilor polonezi ⇒ pogromuri (masacre antievreiești: 30.000 victime).
1666 - în Imperiul Otoman, a debutat sabbateanismul, o mișcare religioasă apărută în jurul lui Shabbetai Tzevi, autoproclamat salvatorul evreilor ⇒ migrare semnificativă spre Palestina otomană.

2. Iluminism și emancipare

Secolul al XVIII-lea - ca urmare a numeroaselor războaie și răscoale, evreii din Europa de Est au migrat în vestul continentului, contribuind la dezvoltarea comerțului intern și internațional, precum și la avansul economic (au inventat hârtiile de valoare și au dezvoltat sistemul de credit).
Prima jumătate a secolului al XVIII-lea - în Polonia, a apărut curentul religios de renaștere a iudaismului, hasidismul (din limba ebraică: *„evlavie”*, *„cucernicie”*), în jurul rabinului Israel Ben Eliezer, supranumit Baal Schem Tov (*„Stăpân al Bunului Nume”*), bazat deopotrivă pe teama și pe iubirea față de Dumnezeu și păstrarea tradiției evreiești prin poveste, muzică și dans.
A doua jumătate a secolului al XVIII-lea - în spațiul german, Moses Mendelssohn a fondat mișcarea intelectuală *Haskala* (din limba ebraică: *„înțelepciune”*, *„educație”*, *„erudiție”*) sau *Iluminismul evreiesc*, fiind promovate libertatea de gândire și curiozitatea științifică, reînnoirea culturală și morală a evreilor și integrarea acestora în viața socială, politică și culturală a statelor europene.
27 septembrie 1791 - în perioada Revoluției Franceze (1789-1799), prin adoptarea Legii privind drepturile civile ale evreilor, s-au acordat acestora drepturi civice individuale, dar nu și colective.
Secolul al XIX-lea - a fost marcat de lupta pentru emancipare a evreilor europeni și de reacția diverselor state la *„problema evreiască”* (asimilarea evreilor):
a. 1796-1891 - evreii au primit cetățenia în numeroase state europene: Olanda (1796), Grecia (1830), Regatul Unit (1866), Imperiul Austro-Ungar (1867), Germania (1869), Imperiul Otoman (1869), Italia (1870), Elveția (1874), Suedia (1891) și Norvegia (1891);
b. A doua jumătate a secolului al XIX-lea - ritmul lent în care evreii au fost dispuși să renunțe la identitatea lor și viteza cu care au avansat economic au dus la creșterea antisemitismului în state precum Franța (1855: teoria rasială a lui Arthur de Gobineau, care a susținut inferioritatea evreilor; 1894: Afacerea Dreyfus), Germania, Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Rus (1881-1883, 1903-1905: masacre antievreiești) ⇒ 1882-1914 - 2.5 milioane de evrei au migrat în S.U.A. și Palestina.
1896-1897 - intelectualii evrei Moses Hess, Leon Pinsker și Theodor Herzl au lansat mișcarea politică sionistă, cu scopul de a întemeia un stat evreu pe teritoriul Palestinei otomane.

Fișă de lucru: ***Evreii în epoca modernă***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *,,Mulți oameni se mândresc, cu prostie, aș spune, atunci când îi strigă pe evrei, câini, păcătoși sau cum îi mai numesc. (...) În pripă, ei își spun cei binecuvântați, iar celorlalți le spun blestemați. Astfel se comportă teologii din Koln, care sunt atât de fanatici, încât în articolele lor sau, mai bine spus, încercările lor nearticulate, îi numesc pe evrei blestemați. (...)*
În scrisoarea către tânărul principe german, Johann Frederick, fiul electorului Saxoniei, intitulată Magnificat (1520), Luther afirmă că grația divină a lui Dumnezeu va continua să se manifeste asupra evreilor, din moment ce aceștia pot deveni, oricând, creștini."

(Iulian Pruteanu-Isărescu, *Martin Luther și evreii. Anii toleranței: 1514-1535*)

B. *,,Dragul meu Iosif, aș fi acceptat cu mare bucurie să intervin, atât personal, cât și în scris, pe lângă luminatul meu stăpân, așa cum scrierile mele de până acum au ajutat pe toți evreii. Dar pentru că oamenii tăi au folosit în alte scopuri serviciile mele și au făcut lucruri pe care, noi creștinii, pur și simplu, nu le mai putem suporta, ei înșiși m-au lăsat fără influența pe care aș fi putut să o exercit asupra principilor în apărarea voastră. Am susținut și susțin, în continuare, că evreii trebuie tratați cu bunătate, poate, astfel, Dumnezeu se va îndura și-i va aduce unde le este locul, la Mesia lor - dar nu prin bunăvoința sau influența mea."*

(Iulian Pruteanu-Isărescu, *Martin Luther și evreii. Anii toleranței: 1514-1535*)

1. Menționați, pe baza surselor A și B, o deosebire referitoare la atitudinea lui Martin Luther față de evrei.

2. Formulați, pe baza sursei A, un punct de vedere referitor la motivul care a stat la baza atitudinii lui Martin Luther față de evrei.

3. Formulați, pe baza sursei B, un punct de vedere privitor la motivul care l-a determinat pe Martin Luther să își schimbe atitudinea față de evrei.

Test evaluare
Evreii în istoria universală

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Evreii luminați s-au simțit rușinați de slujbele lor religioase tradiționale: greutatea moartă a trecutului, lipsa oricărui conținut intelectual, maniera zgomotoasă și lipsită de decență în care s-au rugat evreii ortodocși (...) Astfel, iudaismul reformat a fost, în primul rând, o încercare de a îndepărta pata de ridicol de pe formele iudaice de practicare a religiei. Scopul a fost acela de a introduce o stare de spirit religioasă adecvată. Cuvintele de ordine au fost Erbauung (Edificare) și Andacht (Devoțiune). Joseph Wolf (...) un devotat admirator al lui Mendelssohn, i-a luat drept model pe cei mai buni predicatori protestanți germani. Curând, predicile din templul din Berlin au ajuns să fie atât de bune, încât pastorii protestanți, la rândul lor, au venit să le asculte și să învețe mai multe. (...) A fost introdusă muzica de orgă, precum și muzica corală în stil european. Apoi, în 1819, templul din Hamburg a introdus o nouă carte de rugăciuni, iar schimbările estetice au pătruns în chestiuni fundamentale. (...) S-a renunțat, astfel, la menționarea lui Mesia, precum și la întoarcerea în Țara Sfântă. Ideea a fost de a purifica și de a da un nou impuls iudaismului în același spirit ca și reforma lui Luther.”

(Paul Johnson, *O istorie a evreilor*)

a. Precizați, pe baza textului, două religii/rituri religioase, doi reformatori și un lăcaș de cult specific uneia dintre religiile menționate. 6 puncte

b. Menționați, pe baza textului, două motive pentru care evreii luminați s-au simțit rușinați de slujbele lor religioase tradiționale. 6 puncte

c. Identificați, pe baza textului, scopul reformării religiei menționate și două schimbări realizate în acest sens. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația potrivit căreia *„Iluminismul a favorizat emanciparea politică a evreilor”*. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Decretul de expulzare din 31 martie 1492 a vizat comunitatea evreiască din: 4 puncte
a. Spania b. Franța c. Anglia
2. Legea din 27 septembrie 1791 a oferit drepturi civile evreilor din: 4 puncte
a. Imperiul Rus b. Austria c. Franța
3. Iluminismul evreiesc care a urmărit înlocuirea limbii idiș cu ebraica poartă numele de: 4 puncte
a. Haskala b. Aliyah c. Hasidism
4. Fondatorul mişcării sioniste a fost: 4 puncte
a. Israel Ben Eliezer b. Theodor Herzl c. Moses Mendelssohn

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Prima lucrare antisemită a fost scrisă de Martin Luther ..... 5 puncte

b. În *„secolul națiunilor”* evreii au primit drepturi egale cu cele ale autohtonilor ..... 5 puncte

c. Alfred Dreyfus a fost un ofițer francez de origine evreiască care a fost acuzat de spionaj în favoarea Imperiul Rus ..... 5 puncte

d. Evreii au trăit numai în ghetouri până la izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Evreii în Epoca Modernă”*, având în vedere:
• menționarea unui lider religios creștin și a unei cauze care a stat la baza schimbării atitudinii față de evrei;
• numirea a două curente culturale manifestate în rândurile comunității evreiești și a unei caracteristici a unuia dintre ele;
• prezentarea unui fapt istoric din secolul al XIX-lea;
• formularea unui punct de vedere referitor la drepturile acordate membrilor comunității ebraice în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul III: EVREII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC ÎN SECOLELE XIV-XX

Competențe generale:

1. Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice.
2. Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului.
3. Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare.

Competențe specifice:

1.1. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor.
1.2. Analiza comparativă a evenimentelor/proceselor/fenomenelor care au generat Holocaustul.
1.3. Exprimarea opiniilor referitoare la impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și a diversității culturale.
2.1. Aprecierea valențelor dialogului intercultural în exprimarea trăsăturilor propriei identități culturale.
2.2. Manifestarea unui comportament deschis față de diversitatea culturală.
2.3. Demonstrarea unui comportament care valorizează interculturalitatea ca trăsătură a comunității locale.
2.4. Analiza critică a consecințelor stereotipurilor, prejudecăților, rasismului, antisemitismului și a altor forme de discriminare.
3.1. Asumarea de roluri ce implică empatie și respectarea demnității umane.
3.2. Raportarea critică la experiențele trecutului pentru promovarea unui comportament democratic.

Capitolul III: EVREII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC ÎN SECOLELE XIV-XX

1. Situația comunităților evreiești până la 1866.
2. Evreii în spațiul românesc în perioada 1878-1919.
3. Contribuția comunităților evreiești la dezvoltarea României.
Studii de caz:
a. Antisemitism în politica și cultura românească (1866-1914);
b. Evreii în armata română (1877-1918).
4. Comunitățile evreiești din România în perioada interbelică.
5. Violență și retorică antisemită în România interbelică.
Test evaluare.

Situația comunităților evreiești până la 1866

1. Așezarea evreilor în spațiul românesc

Secolul I - în perioada domniei regelui Decebal (87-106) au fost atestați evreii în spațiul românesc.
106-271/275 - în perioada stăpânirii romane, evreii au fost prezenți în armată și administrație.
Secolele IV-XVIII - evreii s-au stabilit pe teritoriul Țării Românești (sefarzi), Transilvaniei și Moldovei (aşkenazi), principalele ocupații negustoria, cârciumăritul, cămătăria și meșteșugurile.
Secolele XI-XIX - diferențele dintre evreii stabiliți în Transilvania și Țările Române/Principatele Române (Țara Românească și Moldova) s-au accentuat:
I. Transilvania (secolele XI-XIX): secolele XI-XIII - în perioada regilor maghiari Ladislau I (1077-1095), Coloman cel Învățat (1095-1116) şi Andrei al II-lea (1205-1235), evreilor li s-au interzis căsătoriile mixte și munca fizică în ziua de Duminică. Secolul al XIII-lea - regele maghiar Bela al IV-lea (1235-1270), care le-a acordat evreilor permisiunea liberei deplasări, de a cumpăra case și de a beneficia de judecători evrei. Secolele XIV-XV - evreii și-au adus contribuția la dezvoltarea economică a provinciei (negustori, creditori și medici la curtea principilor transilvăneni) ⇒ 1623 - principele Gabriel Bethlen le-a acordat dreptul evreilor de a se așeza în Alba Iulia, de practicare a comerțului și libertatea de cult. 1782 - în ciuda scăderii toleranței față de evrei, împăratul austriac Iosif al II-lea (1780-1790) le-a acordat libertatea religiei și așezării. 1867 - evreii transilvăneni au devenit cetățeni austro-ungari, fapt ce a accelerat creșterea populației (1850: 15.000).
II. Țara Românească (secolele XIV-XIX): evreii s-au stabilit cu precădere în zonele urbane (1550: București), organizați în bresle (din secolul al XVIII-lea haham-bașie), principalele ocupații fiind meșteșugurile și comerțul. Secolul al XVII-lea - au fost adoptate *„pravile”* (legi) prin care le-a fost interzis dreptul de a cumpăra pământuri, au plătit taxe mai mari și nu li s-au acordat drepturi civile, dar le-au fost menținute privilegiile comerciale. 1818 - domnul fanariot Ioan Gheorghe Caradja (1812-1818), în *Legiuirea Caradja*, a menținut limitările sociale și economice pentru evrei.
III. Moldova (secolele XVI-XIX): evreii s-au stabilit în zonele urbane (1580: Iași), organizați în bresle (din secolul al XVIII-lea haham-bașie), principalele ocupații fiind meșteșugurile și comerțul. Secolul al XVII-lea - imigrarea din Polonia și Imperiul Rus și sporul natural ridicat au dus la creșterea prezenței evreiești în orașe precum Iași, Suceava, Piatra Neamț, Botoșani, Bacău, Siret, Bârlad, Roman, Dorohoi, Chișinău și Soroca ⇒ adoptarea de legi prin care le-a fost interzisă deținerea de pământuri și nu li s-au acordat drepturi civile, dar și-au menținut privilegiile comerciale. 1817 - domnul fanariot Scarlat Callimachi (Moldova: 1806; 1807-1810 și 1812-1819; Țara Românească: 1821), în *Codul Calimach*, a împărțit evreii în trei categorii: pământeni (stabiliți în Moldova în secolul al XVIII-lea), hrisoveliți (stabiliți prin lege domnească) și sudiți (supuși ai altor state).

2. Modernitate, revoluție și emancipare

Epoca modernă a adus noi atitudini și comportamente față de evrei în spațiul românesc:
a. 1832-1858 - Regulamentele Organice i-au transformat pe evreii din Principatele Române din pământeni în străini, totodată aceștia pierzându-și dreptul de a lua pământ în arendă;
b. 1848-1849 - în contextul Revoluțiilor europene, ca urmare a implicării evreilor de partea cauzei românești (Davicion Bally, Barbu Iscovescu și Constantin D. Rosenthal), în proiectele *„Proclamația de la Islaz”* și *„Dorințele partidei naționale din Moldova”* s-a propus emanciparea graduală a acestora prin acordarea de drepturi civile și politice.
1859-1866 - în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, în contextul creșterii populației de evrei (1860: 134.000, 3.5% din populația României), a fost declanșat procesul de emancipare: Legea comunală (1864) și Codul Civil (1865).

Fișă de lucru: ***Situația comunităților evreiești până la 1866***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Evreii fiind îndeobște oameni muncitori şi sârguitori, prosperitatea lor materială depinde numai de condițiile sociale a ţării în care trăiesc. În Principate, împrejurările le-au fost favorabile și, deci, au reușit a-și forma, de cu vreme, o poziție bună și chiar a-și agonisi averi mari. (...) (În Epoca Modernă) toleranța relativă ce a existat în Principate continuă (...) a scădea. Evreii, care înainte au fost iubiți și cinstiți, în Moldova cel puțin, supărați numai din când în când prin agitații trecătoare și calomnii absurde, întreținute prin o credință falsă și rău înțeleasă, încep a fi obiectul batjocurilor și al prigonirilor continue; calomniile iau o intensitate mai mare și asupra tuturor nedreptăților se suprapun pretexte economice.”

(Moses Schwarzfeld, *Excursiuni critice asupra istoriei evreilor din România, de la început până la mijlocul acestui veac*)

1. Descrieți, pe baza textului, cum au fost caracterizați evreii din Principatele Române.

2. Care sunt factorii care au determinat creșterea intoleranței față de evrei în secolul al XIX-lea? La ce se referă *„pretextele economice”*?

Evreii în spațiul românesc în perioada 1878-1919

1. Marginalizarea comunității evreiești

A doua jumătate a secolului al XIX-lea - din punct de vedere demografic (1899: 266.000 evrei, 4.5% din totalul populației României), majoritatea populației evreiești românești a locuit în orașe (249.000 evrei), în vreme ce în zona rurală numărul acestora a continuat să fie redus (17.000 evrei).
1866 - după urcarea pe tronul României a domnului Carol I (principe: 1866-1881 și rege: 1881-1914), politica față de evrei s-a schimbat: în articolul 7 al primei Constituții românești s-a specificat că doar străinii de rit creștin au putut obține calitatea de cetățean român ⇒ oficializarea *„problemei evreiești”* și anularea dispozițiilor legislative adoptate în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza.
1867 - ministrul de Interne liberal Ion C. Brătianu a emis un decret potrivit căruia evreii nu au avut dreptul de a se așeza la sate, de a deschide hoteluri și restaurante și nu au putut lua în arendă proprietăți ⇒ ca urmare a expulzărilor, arestărilor abuzive și violențelor îndreptate împotriva evreilor, *„problema evreiască din România”* a devenit subiect de presă internațională.
1873 - conservatorii au adoptat Legea pentru băuturile spirtoase, prin care li s-a interzis evreilor să dețină cârciumi sau debite de spirtoase la sate.
13 iulie 1878 - în cadrul Congresului de la Berlin s-a condiționat recunoașterea independenței României de modificarea articolului 7 din Constituția din 1866 ⇒ acordarea de drepturi politice și civile comunității evreiești: autoritățile române s-au opus și au optat pentru acordarea cetățeniei prin naturalizarea individuală a străinilor de rit necreștin, un proces complicat și foarte lent (1879-1911: 529 de evrei au primit cetățenia).
1878-1914 - manifestarea unui sistematic antisemitism de stat: membrilor comunității evreiești le-a fost interzis să facă tranzacții financiare ca intermediari (1881), să practice comerțul ambulant (1884), să fie membri ai Camerelor de Comerț (1884), să pledeze ca avocați în instanțe civile (1884), să aibă o societate cu răspundere limitată (1887), să fie angajați ca medici, veterinari și farmaciști în sistemul public de sănătate (1893), să frecventeze școlile profesionale și agricole publice și să acceseze învățământul primar public (1893) ⇒ emigrarea unui mare număr de evrei (90.000, o treime din comunitatea evreiască românească) în statele din Europa de Vest, S.U.A. și Palestina otomană (au fondat așezările israeliene moderne Rosh Pinna și Zihron Yaakov).

2. Emanciparea evreilor din România

1909 - la București, s-a înființat U.E.P. (Uniunea Evreilor Pământeni), sub conducerea lui Adolphe Stern, cu scopul coordonării luptei pentru emancipare și pentru integrarea evreilor români.
1913 și 1916-1918 - soldații evrei (25.000), mobilizați de promisiunea emancipării, s-au distins în luptele desfășurate pe parcursul celui de-al Doilea Război Balcanic (1913) și în perioada participării României la Primul Război Mondial (1916-1918).
Decembrie 1918 - după finalizarea Primului Război Mondial, guvernul liberal condus de Ion I. C. Brătianu a stabilit naturalizarea prin decizie acordată de tribunale pentru trei categorii de etnici evrei: cei care au participat la Al Doilea Război Balcanic și în prima conflagrație mondială; cei născuți în țară, fără protecție străină; soțiile și copiii categoriilor anterioare și ai celor care au obținut cetățenia pe cale individuală.
10 septembrie 1919 - în cadrul Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920), s-a semnat Tratatul de pace cu Austria, iar României i s-a impus recunoașterea deplină a egalității evreilor cu populația majoritară (articolul 7), fapt confirmat prin semnarea Tratatului minorităților (9 decembrie 1919).
1923 - adoptarea unei noi Constituții a finalizat procesul de emancipare a evreilor din România, extinzând drepturile politice asupra întregii populații a țării (articolul 7).

Fișă de lucru: ***Evreii în spațiul românesc în perioada 1878-1919***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„În 1880 s-a format în România o organizațiune sub denumirea Hebroth Ișuw Erez Israel sub impulsul căreia s-a pornit în România o mișcare pentru colonizarea evreilor în Palestina. (...) Pornită din inițiativa evreilor moinești, a avut membri în toată țara, în special în Bacău, Focșani, Galați și București. Prima adunare generală a comitetelor formate atunci a avut loc la Focșani în zilele de 30 și 31 decembrie 1881, când a fost ales un Comitet Central cu sediul la Galați. (...) Acestei organizațiuni s-a datorat înființarea a două din cele mai înfloritoare colonii din Palestina și anume:
1. Rosh Pinna, fondată în 1882 de evreii din Moinești din inițiativa d-lui Mendel Gruenberg și a răposatului David Schub. (...)
2. Zihron Yaakov a fost a doua colonie înființată de evreii români în 1882. (...)
Comitetul Central a comunicat precum că nobilul Sir Oliphant are a lupta cu mari greutăţi pentru a dobândi permisiunea Înaltei Porţi (Imperiul Otoman) ca evreii să se stabilească în Palestina, deoarece este o partidă puternică, care se opune, pe motivul că evreii tind la Palestina numai din consideraţiuni politice, agresive.”

(Lya Benjamin și Gabriela Vasiliu, *Idealul sionist în presa evreiască din România: 1881-1920*)

1. Numiți, pe baza textului, o organizație constituită în România în secolul al XIX-lea și un scop urmărit de aceasta.

2. Precizați, pe baza textului, două spații istorice în care s-au găsit comunități evreiești importante.

3. Prezentați două acțiuni pe care le-ar fi putut întreprinde membrii Comitetului Central de la Galați pe lângă autoritățile române și Înalta Poartă pentru a facilita plecarea și stabilirea evreilor în Palestina.

Contribuția comunităților evreiești la dezvoltarea României

1. Definiții

Lipscan = negustor care a adus marfă din orașul german Leipzig (Lipsca).
Mămular = negustor ambulant de mărunțișuri.
Telal = negustor ambulant de haine vechi.
Ceaprazar = fabricant de șireturi, panglici sau ciucuri de mătase ori de fir pentru hainele militare.

2. Comunitățile evreiești și dezvoltarea României

Secolele XIX-XX - comunitățile evreiești din zonele urbane au contribuit la dezvoltarea și modernizarea României: prima fabrică de praf de pușcă (1835), prima tipografie (1835), prima moară mecanizată (1844), prima societate de transport public (1848), primele fabrică de pile (1866), prima stație de îmbuteliere ape gazoase (1873), prima agenție de publicitate (1880), primele fabrici de hârtie (1882), ceaprăzărie (1883), zahăr (1885), cânepă (1886), articole metalice (1887) și oglinzi (1891).
Ocupații adeseori asociate cu locuitorii evrei din România secolelor XIX-XX au fost cele de **lipscan**, **mămular**, **telal**, meșter, croitor, lucrător, tinichigiu, rotar, **ceaprazar**, geamgiu, bărbier, cizmar, pantofar, covrigar, pielar și frânghier.
A doua jumătate a secolului al XIX-lea - restricționarea accesului la resurse a avut drept efect creșterea numărului structurilor asociative, cu rol în emanciparea evreilor din România: societăți de binefacere și asistență socială, care au sprijinit construirea și întreținerea de spitale și școli, societăți înființate de femei, societăți literare (Societatea de cultură israelită; Societatea literară și de cultură iudaică *„Maimonide”*: 1884) și istorice (Societatea istorică *„Iuliu Barasch”*: 1886) și organizații politice (U.E.P - Uniunea Evreilor Pământeni: 1909-1923/U.E.R. - Uniunea Evreilor Români: 1923-1947; F.U.C.E.R. - Federația Uniunii Comunităților Evreiești din România: 1936-prezent).

3. Personalități marcante evreiești

Secolele XIX-XX - evreii români s-au remarcat în diverse domenii:
I. Literatura: Constantin Dobrogeanu-Gherea, Ion Pribeagu, Felix Aderca, Tristan Tzara, Benjamin Fundoianu, Isac Peltz, Mihail Sebastian, Aurel Baranga, Maria Banuș, Paul Celan, Ovid S. Crohmălniceanu, Nina Cassian și Zigu Ornea.
II. Filosofia: Iosif Brucăr, Ion Banu și Sorin Vieru.
III. Lingvistica și folclorul: Heimann Hariton Tiktin, Moses Gaster, Lazăr Șăineanu, Ion Aurel Candrea, Jacques Byck și Alexandru Graur.
IV. Teatru: Avram Goldfaden, Maria Ventura, Sandu Eliad, Leny Caler, Moni Ghelerter, Nacht Stroe, Alexandru Finți și Beate Fredanov.
V. Arhitectura: Leonida Negrescu, Hermann Clejan, Mihail Doliner, Jean Monda, Marcel Locar, Horia Maicu și Herman (Harry) Stern.
VI. Pictura: Barbu Iscovescu, Constantin D. Rosenthal, Nicolae Vermont, Arthur Segal, Iosif Iser și Marcel Iancu.
VII. Muzica: Jean Feder, Abraham Levy Ivela, Filip Lazăr, Clara Haskil, Harry Brauner, Anatol Vieru, Dan Mizrahi, Myriam Marbe și Iosif Sava.
VIII. Matematica: David Emmanuel, Ernest Abason, Adolf Haimovici și Solomon Marcus.
IX. Fizica: Alexandru Sanielevici.
X: Chimia: Lazăr Edeleanu, Radu Grigorovici și Solomon Sternberg.
XI. Medicina: Iuliu Barasch, Otilia Moscuna și Nicolae Cajal.

Fișă de lucru: ***Contribuția comunităților evreiești la dezvoltarea României***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Contribuția evreilor la dezvoltarea vieții industriale și comerciale a Bucureștilor a fost favorizată și de rețeaua de bănci care a luat naștere în această vreme, asigurând creditul în condiții mai bune decât înainte. Bancheri și case mai mici de bancă au existat încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Cităm astfel pe Solomon Halfon, de la care s-a păstrat o scrisoare cifrată adresată lui la 17 septembrie 1830 de căminarul Ștefan Hagi-Moscu, al cărui răsunător faliment, în 1838, după ce i s-au protestat câteva polițe la Viena, a lovit pe mulți bucureșteni ce i-au încredințat nu numai economiile lor, dar și zestrea fetelor, banii copiilor minori și, uneori, întreg capitalul; pe Manoah Hillel, al cărui contoar a ars în focul cel mare din 1847 și care a donat, prin testament, importanta sa avere Universității din București pentru burse și premii. Acești bancheri au dat bani cu împrumut, dar cu dobânzi ridicate; au avut și relații cu casele din străinătate, trăgând asupra lor polițe și onorând pe ale acelora.”

(Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*)

1. Precizați, pe baza textului, două ramuri ale economiei românești în care s-au implicat evreii în secolul al XIX-lea.

2. Formulaţi, pe baza textului, un punct de vedere referitor la rolul bancherilor evrei în evoluția economică a României moderne.

Studiu de caz: Antisemitism în politica și cultura românească (1866-1914)

1. Antisemitismul în politica românească

A doua jumătate a secolului al XIX-lea - în România, în contextul consolidării structurilor statului modern, al apariției naționalismului și al preocupării pentru definirea identității naționale, antisemitismul politic și opoziția la acordarea cetățeniei române evreilor au crescut.
Discursurile și scrierile antisemite ale epocii au reflectat aspecte religioase (evreii au fost considerați *„neasimilabili”*), economice (pretinsa acaparare de către evrei a *„comerțului, industriei și meseriilor”*), xenofobe (etichetarea evreilor drept *„străini”* periculoși) și politice.
11 iulie 1866 - parlamentul României a adoptat prima Constituție din istoria țării, articolul 7 din legea fundamentală stipulând: *„Numai străinii de rit creștin pot dobândi calitatea de român”*.
1866-1879 - în politica românească au avut loc schimbări radicale de poziție cu privire la evrei:
a. 1867 - liberalul Ion C. Brătianu, ministrul de Interne, a promovat expulzarea evreilor din țară (din zona Moldovei), afirmând că aceștia ar reprezenta o *„plagă”* și o amenințare la adresa românilor;
b. 1875 - conservatorul Vasile Boerescu, ministrul Afacerilor Străine, a militat pentru impunerea de restricții evreilor, politicienii români fiind *„siliți de interesele țării”*;
c. 1878 - liberalul Vasile Alecsandri, cu ocazia modificării articolului 7 din Constituția din 1866, i-a caracterizat pe evrei drept *„năvălitori, adepții celui mai orb fanatism religios, cei mai exclusiviști dintre toți locuitorii pământului, cei mai neasimilabili la celelalte popoare ale lumii”*;
d. 1879 - conservatorul Titu Maiorescu, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, a luat apărarea evreilor, considerând că *„oricare ar fi temerile voastre, nu puteți stabili o restricție religioasă”*;
e. 1879 - parlamentarul liberal Vasile Conta a susținut că *„dacă nu luptăm împotriva elementului evreiesc, murim ca națiune”*, fiindcă aceștia ar fi dorit să îi alunge pe români și să își creeze un stat.

2. Antisemitismul cultural

Secolele XIX-XX - în plan cultural, antisemitismul a fost promovat de elitele intelectuale românești:
a. 1866 - scriitorul Bogdan Petriceicu Hașdeu, în lucrarea *Studii asupra iudaismului*, a afirmat că evreii *„provoacă ruina economică deoarece sunt caracterizați prin trei trăsături îngrozitoare: tendința de a câștiga fără muncă, lipsa simțului demnității și ura contra tuturor popoarelor”*;
b. 1870 - poetul Cezar Bolliac i-a numit pe evrei *„un adevărat parazit”*;
c. 1878 - scriitorul Ioan Slavici, în lucrarea *Soll și Haben: Chestiunea ovreilor din România*, i-a considerat pe evrei *„o boală socială”*, și că trebuie *„să închidem granițele, să-i sugrumăm, să-i aruncăm în Dunăre până la cel din urmă, ca să nu mai rămână nici sămânță din ei”*;
d. 1879 - scriitorul Mihai Eminescu, în seria de articole *Evreii și Conferința*, a afirmat despre evrei: *„Opinia noastră intimă este că, deși evreii în numărul mare ce a inundat țara, dar mai cu seamă Moldova, constituie un pericol imediat pentru existența economică și națională a țării, totuși, ei constituie mai mult o boală acută decât organică și, printr-o organizare mai conservatoare, ei ar fi să emigreze în alte țări ale Orientului”*;
e. 1902 - istoricul Alexandru Dimitrie Xenopol a considerat că doar evreii botezați trebuie să primească cetățenia, pe când cei care nu s-au convertit la creștinism trebuie să fie alungați din țară;
f. 1913 - istoricul Nicolae Iorga, în lucrarea *Istoria evreilor în țerile noastre*, a considerat că România *„nu se putea sinucide dând politicește jumătate din ea în puterea evreilor moldoveni, despuind de capitaluri și uniți printr-o admirabilă solidaritate de rasă, dar lipsiți de simțul ordinei de stat, ca și de respectul față de drepturile populației întemeietoare a statului și locuitoare, prin peste 5 milioane de oameni, a tuturor satelor ei”*.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Antisemitism în politica și cultura românească (1866-1914)***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Rădăcinile antisemitismului românesc s-au împletit cu originile statului român modern şi cu apariţia bogatei tradiţii culturale naţionale care a însoţit unirea Principatelor, independenţa şi crearea României Mari. Antisemitismul care s-a manifestat în România între cele două războaie mondiale a crescut direct din seminţele sădite în evenimentele majore ale dezvoltării ţării, începută la jumătatea secolului al XIX-lea. Din motive care au putut diferi de la o persoană la alta sau de la un grup la altul, în viaţa politică, culturală şi spirituală a societăţii româneşti au existat, în forme variate şi cu diverse intensităţi, puternice curente antisemite. Acestea au fost prezente în cea mai mare parte a secolului care a precedat ascensiunea la putere a Partidului Naţional Creştin, în 1937, instalarea dictaturii regale în 1938 şi a statului naţional-legionar condus de Ion Antonescu, în 1940 - cu alte cuvinte, a secolului care a culminat cu Holocaustul."

(Raportul final al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului, *Rădăcinile antisemitismului românesc*)

1. Transcrieți, pe baza textului, două cauze ale apariției antisemitismului în România.

2. Identificați, pe baza textului, un conducător și o formațiune politică cu rol în promovarea curentului antisemit.

3. Formulați, pe baza textului, un punct de vedere referitor la ascensiunea antisemitismului în spațiul românesc din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Studiu de caz: Evreii în armata română (1877-1918)

1. Evreii și apărarea României

Secolele XIX-XX - dorința de afirmare a evreilor din România nu a ocolit domeniul militar, armata având un rol esențial în câștigarea și menținerea independenței noului stat modern, apoi în realizarea României Mari ⇒ schimbare favorabilă în percepția și atitudinea populației românești față de evrei. Populația civilă evreiască a oferit susținere logistică, materială și financiară în toate războaiele la care a participat România: au întreținut spitale de campanie, au realizat colecte de echipamente, au adunat sau oferit bani pentru cumpărarea de armament, iar sinagogile, spitalele și școlile evreiești au fost puse la dispoziția autorităților pentru adăpostirea refugiaților și tratarea celor bolnavi și răniți.
1940-1944 - în perioada regimului mareșalului Ion Antonescu, evreii au fost îndepărtați din armată pe considerente discriminatorii etnico-religioase.

2. Armata română și evreii

1877-1918 - evreii și-au arătat loialitatea față de statul român pe parcursul a trei conflicte:
I. Războiul ruso-turc/Războiul de Independență (1877-1878): deși au fost marginalizați și nu li s-au recunoscut drepturile cetățenești prin Constituția din 1866, legea recrutării din 1876 a permis încorporarea și mobilizarea evreilor în caz de război, chiar dacă aceștia nu au deținut cetățenia română. Evreii au contribuit participând direct la lupte ca soldați, medici, sanitari sau ofițeri. Dintre cei cca. 1000 de evrei care s-au înrolat voluntari în armata română în timpul Războiului de Independență, s-a remarcat în mod deosebit Mauriciu Brociner (august 1877: s-a făcut remarcat în bătălia pentru cucerirea redutelor de la Grivița), sergent, apoi sublocotenent și, în final, locotenent, primul ofițer evreu din armata română. La finalul războiului, toți cei 888 de evrei care au supraviețuit luptelor au primit cetățenie română.
II. Al Doilea Război Balcanic (1913): mobilizarea și efortul de război au generat o reacție favorabilă în rândurile populației evreiești, astfel că au participat 25.000 de evrei, soldați și voluntari. În timpul campaniei din Bulgaria s-au remarcat soldați evrei precum medicul Arminiu Iaslovici, doctorul Adolf Weinberg și ofițerul Wilhelm Filderman, viitorul lider al comunității evreiești din România interbelică. Contribuția militarilor evrei a fost apreciată de politicienii Ovid Densușianu, Take Ionescu și Alexandru Emanoil Lahovary, care și-au exprimat satisfacția față de atitudinea și comportamentul comunității evreiești, susținând naturalizarea celor care au participat la conflict.
III. Primul Război Mondial (1914-1918): România a intrat în război în anul 1916, de partea Triplei Înțelegeri (Antanta), alături de Regatul Unit, Franța și Imperiul Rus, obținând după încheierea conflictului realizarea obiectivului programului politic pașoptist, unirea tuturor românilor. Evreii s-au înrolat în armata română (cca. 23.000) și s-au implicat în conflict ca militari și sanitari, atât pe linia frontului, cât și în spatele acestuia (servicii logistice). Dintre cei 23.000 evrei care au fost pe front (10% din totalul populației evreiești din România), 882 au murit, 825 au fost răniți, 450 au fost luați prizonieri și 3453 au fost dați dispăruți, iar 825 au fost decorați. În timpul campaniei militare s-au remarcat soldați evrei precum medicul Arminiu Iaslovici, sublocotenentul Iosif Netzler (Ion Trivale) și soldatul Moise Solomon. Un caz special a fost cel al civilului Solomon Hermann Kornhauser din Târgoviște, de profesie electrician, care a procurat alimente și a ajutat prizonierii de război români (decembrie 1916), când capitala României a intrat sub ocupație germană, acțiuni pentru care a fost condamnat la moarte și executat de către forțele de ocupație (martie 1917). Participarea la război a fost un factor important pentru ca evreii din România să primească, în bloc, cetățenia română, prin Constituția din 1923.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Evreii în armata română (1877-1918)***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Un alt aspect care nu este legat numai de contribuţia evreilor la faptele de arme este cea a comunităţilor evreieşti în spatele frontului care au susţinut temeinic efortul de război al ţării. Deci a fost vorba nu numai de lupta cu arma în mână, ci şi de contribuţia materială. În timpul războiului a luat fiinţă un comitet de ajutorare al Uniunii Evreilor Pământeni, care a avut ramificaţii în toată ţara. Acesta a avut ca scop colectarea de bunuri şi bani pentru ajutorul de război. Acel comitet a conlucrat cu alte instituţii precum Crucea Roşie, Familia Luptătorilor, reţelele de spitale «Regina Maria» şi aşa mai departe. Implicarea a fost totală din partea comunităţilor evreieşti. Au fost puse la dispoziţia armatei române sinagogile, şcolile evreieşti, tot lanţul de instituţii tipic comunitare. Lucrul cel mai important de menţionat este faptul că în timpul războiului evreii nu au fost cetăţeni români. Oamenii aceştia au luat arma în mână şi au luptat, nefiind cetăţeni.”

(Marius Popescu, articolul *Evreii români în Primul Război Mondial*)

1. Menționați, pe baza textului, două informații referitoare la contribuția materială a evreilor români la efortul de război.

2. Argumentați, pe baza textului, motivația evreilor români pentru implicarea în război.

4. Consultați surse de pe Internet și descoperiți monumente dedicate soldaților evrei eroi care au participat la luptele purtate de armata română în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului al XX-lea, apoi completați tabelul de mai jos.

Nr. crt.	Denumire monument	Localitatea	Anul/anii construcției	Scurtă descriere
1.				
2.				
3.				

Comunitățile evreiești din România în perioada interbelică

1. Diversitatea evreilor din România interbelică

1918 - prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România (Vechiul Regat), a luat ființă statul național unitar român, cu o structură etnică diversificată.
Odată cu formarea României Mari populația evreiască a crescut brusc, prin adăugarea celor mai bine de jumătate de milion de evrei care au trăit în noile provincii, ajungând la cca. 730.000 de oameni (4.0% din populația României), împărțiți în patru colectivități distincte prin limbă și cultură.
Conform recensământului din 1930, situația comunității evreiești din România a fost următoarea:
a. Cca. 70% dintre evrei au trăit la orașe (13% din populația urbană), iar restul de 30% a trăit la sate (cca. 2% din populația rurală), cu o prezență ridicată în Basarabia (27.3%) și Moldova (21.4%);
b. În Moldova, Muntenia, Oltenia și Dobrogea, populația evreiască a fost vorbitoare de limbă română și mai integrată în societate, pe când în Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat și Crișana-Maramureș a existat o populație preponderent vorbitoare de rusă, maghiară și germană, organizată ca o minoritate națională.

2. Structuri comunitare evreiești

În perioada interbelică, politica evreiască a fost marcată de lupta de idei dintre evreii din Vechiul Regat (nu și-au asumat statutul de minoritate națională) și evreii noi, care au trăit în cadrul Imperiului Austro-Ungar și Imperiului Rus (și-au asumat statutul de minoritate națională).
Pentru a se asigura de aplicarea principiului egalității cetățenești și pentru respectarea Constituției din 1923, comunitățile evreiești au militat în cadrul unor organizații politice diverse:
I. U.E.P - Uniunea Evreilor Pământeni (1909-1923)/U.E.R. - Uniunea Evreilor Români (1923-1947): prima organizație a evreilor din Vechiul Regat, condusă de Adolphe Stern și Wilhelm Filderman. Uniunea a militat pentru integrarea evreilor români în societatea majoritară, cu păstrarea deplină a identității lor etnice și religioase, situându-se pe o linie moderată, de păstrare a specificului religios și cultural. Pentru realizarea acestui program și combaterea antisemitismului, Uniunea a căutat alianța cu forțele politice românești dispuse să garanteze apărarea intereselor evreiești (P.C.D. - Partidul Conservator-Democrat; P.Ț. - Partidul Țărănesc; P.N.L. - Partidul Național Liberal).
II. P.E.R. - Partidul Evreiesc din România (1931-1948): a avut la bază organizații ale evreilor din Basarabia, Transilvania și Vechiul Regat, grupate în Clubul Parlamentar Evreiesc, fiind condus de Theodor Fischer și Avram Leib Zissu. Partidul, cu o politică sionistă, a pus accentul pe unitatea spirituală cu națiunea română, egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor și emanciparea colectivă a minorităților etnice din România.
III. C.C.E.R. - Consiliul Central al Evreilor din România (1936-1941): a apărut în condițiile ascensiunii partidelor politice cu programe antisemite, printr-un acord semnat între U.E.R. și P.E.R., președinte al noii formațiuni fiind ales Wilhelm Filderman.
IV. F.U.C.E.R. - Federația Uniunii Comunităților Evreiești din România (1936-1949)/F.C.E.R. - Federația Comunităților Evreiești din România (1949-prezent): asociație condusă de Sigmund Birman și apoi de Wilhelm Filderman, care a avut misiunea de apărare a drepturilor evreilor.
V. Asociații sioniste (Federația Sionistă, Cercul Sionist *„Renașterea”* și Uniunea Studenților Sioniști *„Hasmonaea”*): au urmărit evidențierea identității evreiești, promovarea libertății culturale și încurajarea stabilirii evreilor în Palestina, cu scopul de a întemeia un stat național.
Centrala Evreilor din România (1942-1944): organizație constituită în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, după desființarea F.U.C.E.R. de către autorități, controlată și aservită regimului Ion Antonescu (1940-1944), cu misiunea de a sprijini aplicarea politicilor antisemite printre evrei.

Fișă de lucru: ***Comunitățile evreiești din România în perioada interbelică***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Ce trebuie să facă Comitetul Central în viitor? Evident, prima și cea mai importantă datorie e de a combate antisemitismul, o maladie dificilă, care nu poate fi combătută și învinsă în câteva zile. Problema cea mai acută și care trebuie să fie platforma în jurul căreia să se adune toți evreii rămâne emanciparea. Aceasta este problema cea mai arzătoare. Să nu ne mulțumim doar cu o simplă diplomă, ci să cerem drepturi efective. Pentru a obține ca aceste drepturi să fie efective ne revine nouă, delegațiilor din provincie, rolul de a fi atenți și de a menține populația evreiască într-o permanentă stare de veghe. În al treilea rând, noi trebuie să luptăm împotriva antisemitismului oficial, care este antisemitismul cel mai periculos al acestei țări.”

(Carol Iancu, *Evreii din România. De la emancipare la marginalizare: 1919-1938*)

1. Precizați, pe baza textului, care a fost misiunea Comitetului Central.

2. Care este deosebirea dintre antisemitismul *„social”* și cel oficial? De ce acesta din urmă este considerat *„mai periculos”*?

3. Imaginați-vă că sunteți membru al Partidului Evreiesc și candidați la alegeri. Elaborați un discurs, iar apoi susțineți-l în fața clasei, jucând rolul candidatului.

Violență și retorică antisemită în România interbelică

1. România interbelică și retorica antisemită

1919-1940 - mișcarea antisemită din România a fost una dintre cele mai puternice din Europa, numărând sute de mii de membri și simpatizanți.
Mesajul antisemit, incitator la ură, a fost răspândit atât de partidele politice, cât și de intelectuali militanți (profesori universitari, directori de presă, eseiști și jurnaliști) precum: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Mihail Polihroniade, Nichifor Crainic, Vintilă Horia, Niță Mihai și Dumitru Stăniloae.
Antisemitismul din România interbelică a fost determinat de factori diverși precum:
a. Pericolul *„invaziei evreiești”*: la finalul Primului Război Mondial evreii au ajuns să fie a treia minoritate ca pondere, situație speculată de grupările naționaliste, care au cerut limitarea sau excluderea evreilor din toate sferele de activitate și revocarea drepturilor cetățenești;
b. Mitul *„iudeo-bolșevismului”*: venirea la putere a comuniștilor în Rusia și tentativele acestora de a exporta revoluția au făcut ca România să se simtă amenințată, grupările antisemite susținând că toți evreii au fost comuniști și că mișcarea comunistă a fost controlată de evrei.

2. Partide politice românești antisemite

În România interbelică, izolarea și respingerea evreilor au fost tendințe adoptate de toate partidele, fiind mai atenuate în cazul formațiunilor mari (P.N.L. - Partidul Național Liberal; P.N.Ț. - Partidul Național Țărănesc), dar pronunțate la cele de extremă dreapta, cu o clară retorică antisemită:
I. L.A.N.C. - Liga Apărării Național-Creștine (1923-1935): partidul condus de Alexandru C. Cuza a apărut ca un răspuns politic la recunoașterea cetățeniei române pentru evreii din România prin Constituția din 1923. În programul său politic formațiunea a militat pentru apărarea monarhiei constituționale, combaterea luptei de clasă, educație națională și creștină, revizuirea cetățeniei evreilor, excluderea lor din instituții publice și din armată, expulzarea din mediul rural, *„românizarea”* orașelor și a economiei. Gruparea politică a reprezentat interesele studențimii și a unei părți a intelectualității. Fondatori: Alexandru C. Cuza, Corneliu Zelea Codreanu, Corneliu Șumuleanu, Ion Tarnoschi, Ion Zelea Codreanu și Nicolae Constantin Paulescu.
II. Legiunea Arhanghelului Mihail (1927-1934)/Totul pentru Țară (1934-1941): s-a format prin scindarea de L.A.N.C., liderii formațiunii fiind Corneliu Zelea Codreanu (*„Căpitanul”*) și Horia Sima. Mișcarea legionară a folosit fanatismul și violența ca principale instrumente în lupta politică, fapt dovedit de asasinarea a doi prim-miniștri apropiați regelui Carol al II-lea (1930-1940), Ion Gheorghe Duca (1933) și Armand Călinescu (1939), precum și uciderea a numeroși evrei și devastarea în mod repetat a cartierelor evreiești din toată țara. Gruparea politică a reprezentat interesele clerului ortodox, studențimii și a unei părți a intelectualității, cu o orientare naționalistă, antisemită și anticomunistă, militând pentru instaurarea unui regim totalitar (statul național-legionar), după modelul nazist. Fondatori: Corneliu Zelea Codreanu, Ion Moța, Radu Mironovici, Ilie Gârneață, Corneliu Georgescu și Tudosie Popescu. Perioada de guvernare: 1940-1941.
III. P.N.C. - Partidul Național-Creștin (1935-1938): a apărut prin fuziunea dintre L.A.N.C. și P.N.A. (Partidul Național Agrar), fiind condus de Alexandru C. Cuza și Octavian Goga. Formațiunea s-a dorit a fi promonarhică și o alternativă la mișcarea legionară. Programul partidului a prevăzut măsuri antisemite precum revizuirea cetățeniei acordate evreilor și *numerus clausus* (numărul sau procentul maxim de persoane aparținând unei anumite rase sau etnii, care pot fi admise într-o instituție). În perioada guvernării partidului (decembrie 1937-februarie 1938), a fost promulgată Legea revizuirii cetățeniei (1938), prin care 225.222 de evrei și-au pierdut cetățenia română.

Fișă de lucru: ***Violență și retorică antisemită în România interbelică***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Din ziua de 3 decembrie, studenții evrei de la Academia comercială din Cluj au fost alungați de la cursuri de către colegii lor români. (...) La 10 decembrie 1922, delegații studenților din diferite centre universitare s-au întrunit în Capitală și au proclamat greva, atâta vreme cât doleanțele lor și mai ales introducerea lui numerus clausus nu vor fi satisfăcute.
(...) O altă circulară a ministrului instrucțiunii publice a anunțat prelungirea vacanței de Crăciun până pe 22 ianuarie 1923, îmbunătățirea condițiilor materiale ale studenților, acordarea de burse pentru străinătate (...), dar a refuzat categoric adoptarea unui numerus clausus. (...)
1. Studenții universităților mențin ca bază a atitudinilor lor principiile adoptate în ceea ce privește hotărârea de a nu abandona lupta înainte de a obține numerus clausus. (...)
3. Ne menținem cererea ca evreii să facă disecție doar asupra cadavrelor evreiești, cu excluderea cadavrelor creștine."

(Carol Iancu, *Evreii din România. De la emancipare la marginalizare: 1919-1938*)

1. Numiți, pe baza textului, un motiv care a stat la baza declanșării violențelor antisemite.

2. Precizați, pe baza textului, atitudinea ministrului instrucțiunii publice față de violențele studențești.

3. Numiți, pe baza textului, măsurile propuse de studenții români și argumentați dacă acestea au avut un caracter democratic.

Test evaluare
Evreii în spațiul românesc în secolele XIV-XX

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„<<Oamenii care n-au loturi în cimitirele românești cred că pot să îndrume sufletul, impulsul material al gândirii noastre, își închipuie că orice manifestare morală a noastră e patrimoniul lor, se ating de aceasta cu mâinile lor murdare, fac din rotativele lor pur și simplu un mijloc de dărăpănare morală a societăţii românești...>>
Atacul său asupra evreilor a fost primit cu entuziasm de membrii Partidului Naţional Creştin din Camera Deputaților. Goga, care trei ani mai târziu, ca prim-ministru, a iniţiat decretele legi ce au răpit cetăţenia și alte drepturi a zeci de mii de evrei, nu a fost mulţumit. El a voit să lege această poziţie a partidului său de cele mai nobile spirite ale tradiţiei românești. Mai departe, în același discurs, citând ţărănimea ca fondatoare a rasei românești, el a adăugat: <<Aş putea să zic că înainte de război, cu zeci de ani, toată ideologia românească s-a plasat pe acest teren: avem de constituit un stat naţional. Cine reprezintă rasa? Țăranii. Acest sentiment nu este un monopol de gândire, este rezultanta tuturor fibrelor de gândire intelectuală dinainte de război.>>”

(Andrada Bonea, *Presa antisemită din România în perioada interbelică și în timpul celui de al Doilea Război Mondial*)

a. Precizați, pe baza textului, o informație referitoare la țărani, în concepția lui Octavian Goga. 6 puncte

b. Menționați, pe baza textului, două informații referitoare la evrei. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la atitudinea partidelor antisemite față de evrei, susținându-l cu o informație selectată din text. 6 puncte

d. Prezentați activitatea altor formațiuni politice din România interbelică, în afara celei menționate în text, al căror scop a fost lupta împotriva evreilor. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Emanciparea evreilor a fost un obiectiv înscris de revoluționarii pașoptiști în programul: 4 puncte
a. *Petiția Națională* b. *Petiția-Proclamațiune* c. *Proclamația de la Islaz*
2. Ca răsplată pentru participarea la Războiul de Independență (1877-1878), autoritățile române au emancipat în bloc: 4 puncte
a. 888 evrei b. 777 evrei c. 1000 evrei
3. Liga Apărării Național-Creștine a fost înființată, în anul 1923, de către: 4 puncte
a. A. C. Cuza b. Octavian Goga c. Nicolae Iorga
4. Legiunea Arhanghelului Mihail a fost întemeiată în anul: 4 puncte
a. 1919 b. 1933 c. 1927

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Criticul literar Ion Trivale (Iosif Netzler) a fost mobilizat atât în campania din 1913, cât și în timpul Primului Război Mondial, murind pe front pentru apărarea țării ..... 5 puncte

b. În anul 1923 s-a înființat Partidul Evreiesc din România, care, împreună cu Uniunea Evreilor Români (1931), au reprezentat interesele comunității în perioada interbelică ..... 5 puncte

c. Evreii au jucat un rol important în domeniul financiar, prin fondarea a numeroase bănci precum Halfon & fiii, Frații Elias și Marmorosch Blank ..... 5 puncte

d. Înființarea Ligii Apărării Naționale Creștine a reprezentat o consecință a Marii Crize Economice și a sărăciei din România ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Evoluția comunității evreiești din România în perioada 1866-1938”*, având în vedere:
• prezentarea unei caracteristici a comunității evreiești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
• precizarea unui fapt istoric desfășurat în România, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, care a influențat evoluția comunității evreiești;
• formularea unui punct de vedere referitor la modificarea statutului populației evreiești după anul 1919.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul IV: HOLOCAUSTUL ÎN EUROPA

Competențe generale:

1. Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice.
2. Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului.
3. Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare.

Competențe specifice:

1.2. Analiza comparativă a evenimentelor/proceselor/fenomenelor care au generat Holocaustul.

1.3. Exprimarea opiniilor referitoare la impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și a diversității culturale.

2.3. Demonstrarea unui comportament care valorizează interculturalitatea ca trăsătură a comunității locale.

2.4. Analiza critică a consecințelor stereotipurilor, prejudecăților, rasismului, antisemitismului și a altor forme de discriminare.

3.2. Raportarea critică la experiențele trecutului pentru promovarea unui comportament democratic.

Capitolul IV: HOLOCAUSTUL ÎN EUROPA

1. Discurs antievreiesc și legislație antisemită în Germania nazistă.
2. Exterminarea evreilor în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.
Test evaluare.

Discurs antievreiesc și legislație antisemită în Germania nazistă

1. Definiție

Mischlinge (din limba germană: *„metis”*, *„corcitură”*) = persoane care au provenit dintr-o familie *„iudeo-ariană”*. Au fost considerate *mischlinge*: persoanele care au avut doi bunici evrei, dar nu au aparținut religiei iudaice la data adoptării Legilor de la Nurnberg, și nu au fost la această dată căsătorite cu o evreică/un evreu și nu au contractat ulterior o asemenea căsătorie (*Mischlinge* de gradul I); persoanele care nu au avut decât un evreu printre bunicii lor (*Mischlinge* de gradul al II-lea).
Volksgemeinschaft (din limba germană: *„comunitatea poporului”*) = comunitatea unită a poporului arian, omogen etnic, biologic, cultural, lingvistic și istoric.

1. Antisemitism și nazism

1914-1918 - în Primul Război Mondial, evreii au luptat în cadrul armatelor naționale europene, fie de partea Triplei Alianțe (Puterile Centrale), fie de partea Triplei Înțelegeri (Antanta) ⇒ 1919 - evreilor europeni li s-a recunoscut statutul de minoritate națională.
1918-1919 - desfășurarea Revoluției Germane ⇒ căderea guvernului, abdicarea împăratului Wilhelm al II-lea (1888-1918) și instabilitate politică (ascensiunea partidelor de extrema stângă, comuniste), noua conducere cerând încheierea armistițiului (11 noiembrie 1918) prin care s-a pus capăt Primului Război Mondial.
1918-1945 - în Germania interbelică, s-a accentuat politica revanșardă și de revizuire a condițiilor de pace impuse prin Tratatul de la Versailles (1919: Germania a fost declarată vinovată pentru declanșarea Primului Război Mondial, a fost obligată să plătească despăgubiri de război și a pierdut teritorii, populație, resurse naturale și coloniile extraeuropene) ⇒ accentuarea discursului antisemit.
1920-1933 - Republica de la Weimar, o democrație parlamentară care a fost zguduită de instabilitate și polarizare socială, nu a reușit să relanseze economia germană, fiind profund afectată de Marea Criză Economică (1929-1933) ⇒ ascensiunea extremei drepte: Liga Pangermanică, Liga Rasistă Germană pentru Apărare și Atac, Liga Agrariană Germană și Societatea Thule.
1919-1933 - Partidul Muncitorilor Germani (D.A.P.), fondat de Anton Drexler și Karl Harrer, l-a ales drept conducător pe Adolf Hitler (1933-1945), iar după schimbarea numelui în Partidul Național Socialist al Muncitorilor Germani (N.S.D.A.P., nazist) s-a axat pe atragerea sprijinului populației germane, prin promovarea unui discurs revanșard, naționalist, rasist, antisemit, anticomunist și anticlericalist.
Naziștii, adepții teoriei conspiraționiste a *„cuțitului înfipt în spate”*, au pus înfrângerea din Primul Război Mondial pe seama unui complot al comunității evreiești (mitul *„conspirației mondiale evreiești”* și cel al *„iudeo-bolșevismului”*), aceasta fiind portretizată drept răul absolut, formată din dușmanii Reich-ului și al ideii de Germanie Mare, paraziți, decadenți, corupători de copii, vampiri și iubitori de bani, în ciuda numărului mic de evrei (1933: 525.000-565.000 evrei, 1% din populație).
Conform doctrinei naziste, rasa germană (sau ariană), *ubermensch* (din limba germană: *„supraoameni”*), pentru a se dezvolta, avea nevoie de *Lebensraum* (din limba germană: *„spațiu vital”*), care putea fi obținut în Europa de Est, pe seama slavilor, *untermensch* (din limba germană: *„suboameni”*), persecutarea și exterminarea raselor considerate inferioare (evrei, rromi și slavi), persoanelor cu dizabilități fizice și psihice, socialiștilor și comuniștilor, minorităților sexuale și religioase, și oricine ar fi fost o amenințare pentru *„puritatea rasială”* a poporului arian.
8-9 noiembrie 1923 - a avut loc Puciul de la berărie: Adolf Hitler a încercat să ajungă în fruntea Germaniei printr-o lovitură de stat ⇒ Hitler a fost arestat, iar pe parcursul celor nouă luni de detenție a scris lucrarea de căpătâi a mișcării naziste, *Mein Kampf* (din limba germană: „*Lupta mea”*).
6 noiembrie 1932 - naziștii au câștigat alegerile parlamentare (33.1% din voturi), dar nu au obținut majoritatea ⇒ 30 ianuarie 1933 - cu sprijinul politicienilor germani, Hitler a devenit cancelar.

2. Legislație antisemită

1933-1940 - deținând toată puterea, cancelarul Adolf Hitler (1934: *Fuhrer*, din limba germană: *„conducător”*) a inițiat măsuri legislative dure pentru eliminarea evreilor din societatea germană:
a. 1933 - boicotul magazinelor evreiești: membri de partid și poliția au marcat magazinele cu o *„stea albă”* sau cu inscripția *„evreu”* și nu au permis germanilor să le frecventeze;
b. Legea referitoare la reabilitarea funcției publice (7 aprilie 1933): a stipulat pensionarea obligatorie a funcționarilor nearieni, în special judecătorii și procurorii evrei;
c. 25 aprilie 1933 - evreii nu au mai avut dreptul să dețină titluri universitare;
d. Mai 1933 - în cadrul unor mari ceremonii publice naziștii au ars cărțile autorilor evrei sau alte categorii asociate (comuniști și liberali);
e. Legea Presei (octombrie 1933): a fost înființată Camera de Cultură a Reich-ului, iar jurnaliștii evrei au fost dați afară din presă;
f. Legile de la Nurnberg (Legea Cetățeniei Reich-ului și Legea pentru Protejarea Sângelui și Onoarei Germane: 15 septembrie 1935): evreilor li s-a retras cetățenia germană (au primit statutul de *„supuși”* ai Reichului), fiind considerați semiți toți cei care au avut un bunic evreu (*„o picătură de sânge evreiesc”*), s-a făcut distincția între evrei și ***Mischlinge*** (gradul I și gradul al II-lea) și s-au interzis căsătoriile între germani, evrei și rromi;
g. 8 noiembrie 1937 - la Munchen, autoritățile germane au organizat o expoziție itinerantă intitulată *Der Ewige Jude* (din limba germană: *„Evreul etern”*), în care au fost prezentate fotografii, caricaturi și scurte texte în care au fost scoase în evidență *„caracteristicile antropomorfice”* ale evreilor, egoismul acestora și *„răutatea specifică rasei”*;
h. 1937-1938 - medicii evrei nu au mai avut voie să îngrijească pacienți ne-evrei, iar avocaților evrei le-a fost revocată licența;
i. Legea privind modificarea numelor de familie și a numelor personale (17 august 1938): evreii au fost obligați să adauge prenumele Sara și Israel în documentele oficiale și ca toate pașapoartele lor să fie ștampilate cu litera *J* de la *Jude* (din limba germană: *„evreu”*);
j. *Kristallnacht* (din limba germană: „*Noaptea de Cristal”*) - 9-10 noiembrie 1938: germani de rând și membri ai organizațiilor paramilitare naziste SA (*Sturmabteilung = „Batalioanele de asalt”*) și SS (*Schutzstaffel = „Eșalonul de protecție”*) au agresat persoane de origine evreiască și au devastat magazinele acestora ⇒ 200 sinagogi distruse, 100 evrei uciși, iar 30.000 au fost trimiși în lagăre de concentrare;
k. 15 noiembrie 1938 - Ministerul german al Educației le-a interzis copiilor evrei să mai frecventeze școlile publice;
l. aprilie 1939 - evreilor le-au fost confiscate toate averile și li s-a interzis frecventarea locurilor publice, a teatrelor și a plajelor;
m. Legea de închidere a evreilor în ghetouri (30 aprilie 1939): evreii și ne-evreii nu au avut voie să locuiască în aceleași clădiri;
n. 28 noiembrie 1940 - a avut loc premiera filmului documentar *Der Ewige Jude*, comandat de ministrul propagandei Paul Joseph Goebbels, în care au fost intercalate scene din viața mizeră a evreilor din ghetoul polonez din Varșovia cu imagini ale șobolanilor, astfel încât să încurajeze asocierea dintre evrei și rozătoare, deoarece *„evreii diferă de noi fizic, dar mai ales sufletește”*.
1933-1939 - în paralel cu promovarea unei politici antisemite de stat, pentru a realiza ***Volksgemeinschaft***, Adolf Hitler și elitele național-conservatoare au desfășurat un proces intens de îndoctrinare și înregimentare a populației germane prin intermediul unor organizații precum Tineretul Hitlerist și Liga Fetelor Germane.

Fișă de lucru: ***Discurs antievreiesc și legislație antisemită în Germania nazistă***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„După Kristallnacht, poliția a arestat 30.000 de evrei și i-a plasat în lagăre de concentrare. După eliberarea acestora, cererile de părăsire a Germaniei au crescut, deși puține cereri de obținere a unei vize pentru străinătate au avut succes.*
Considerate în mare măsură drept punctul de cotitură care a condus la escaladarea politicilor și a sentimentelor antievreiești din Germania nazistă, evenimentele nu au condus la nici o acțiune semnificativă din partea guvernelor aliate împotriva naziștilor și nici nu au stimulat acceptarea refugiaților evrei de către alte țări. În vara anului 1939, refugiaților de la bordul (MS St. Louis) li s-a refuzat intrarea în Statele Unite, Canada și Cuba (...) revenind în cele din urmă în Europa în iunie. Majorității refugiaților li s-a oferit azil în Franța, Belgia și Olanda. Istoricii estimează că majoritatea celor de la bord au fost uciși în cele din urmă la Auschwitz după invadarea acestor țări.”

(https://aboutholocaust.org, articolul *Ce a fost „Kristallnacht”?*)

B. *„Din 1941, a fost ordonată mutarea evreilor în Judenhauser (case pentru evrei), a căror administrare a fost încredințată comunităților evreiești. Deplasările zilnice ale acestora au fost strict reglementate și reduse: în 1938, evreilor le-au fost retrase carnetele de conducere, în anul următor li s-a interzis să iasă din casă după ora 20. Din 1941 li s-a interzis să părăsească rezidența comună și să utilizeze mijloacele de transport public la orele de vârf sau să aibă telefon. Din 1942, nu li s-a mai permis să folosească nici un mijloc de transport în comun.*
În plus, au fost introduse măsuri specifice de identificare. În 1938, au fost eliberate pașapoarte marcate cu litera J, inițiala cuvântului Jude (evreu). Din 1941, au fost obligați să poarte o stea galbenă în piept, astfel încât să fie ușor de identificat de poliție. Emigrarea, încurajată până în 1939, a fost interzisă în toamna lui 1941. În acest fel, a fost sancționată izolarea totală a evreilor de populația germană. Următorul pas, deportarea, a fost numai o chestiune de timp.”

(Alessandra Minerbi, *Istoria ilustrată a nazismului*)

1. Menționați, din sursa A, o urmare a refuzului S.U.A., Canadei și Cubei de a primi evreii refugiați din Germania.

2. Transcrieți, din sursa B, două măsuri luate de naziști împotriva evreilor în anul 1941.

3. Argumentați, într-un eseu de minim 200 de cuvinte, decizia izolării evreilor de populația germană.

Exterminarea evreilor în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial

1. Lagăre de concentrare și ghetouri

1 septembrie 1939 - izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial (invazia germană a Poloniei) a avut un impact major asupra evreilor europeni, aceștia fiind supuși la violență, umilințe, muncă forțată, foamete, frig și moarte, în cadrul uriașului sistem de lagăre și locuri de detenție (42.500).
1 septembrie 1939-8 mai 1945 - în Polonia (cea mai mare populație evreiască din Europa, 10% din totalul populației poloneze), Germania a instaurat un regim de ocupație extrem de dur, manifestat prin trimiterea în lagăre de concentrare a evreilor, închiderea școlilor, interzicerea activităților politice, sub pretextul că au fost posibili sabotori și insurgenți, și separarea de restul populației poloneze prin deportarea în ghetouri.
1939-1945 - în Germania și statele ocupate de forțele naziste, regimul condus de Adolf Hitler a pus în aplicare politica antisemită, evreii fiind obligați să poarte un semn distinctiv (Steaua lui David), au fost închiși în lagăre de concentrare și de muncă forțată și au fost izolați în ghetouri (cartiere destinate exclusiv evreilor):
I. Lagărele de concentrare: au fost localizate în Germania și Europa ocupată de naziști, fiind centre de detenţie și de muncă forțată. Lagărele au fost înființate înaintea începerii celui de-Al Doilea Război Mondial și au fost folosite pentru instituirea noii ordini rasiale pe care germanii au impus-o în Europa de Est, aceasta fiind parte a unei politici deliberate de eliminare a *„indezirabililor”* (evrei, slavi și rromi). Condițiile din lagăre au fost inumane și mii de prizonieri au murit din cauza foametei, a muncii grele și a abuzurilor din partea paznicilor. Cele mai mari lagăre concentrare au fost următoarele: Dachau (primul lagăr de concentrare, construit pentru opozanții politici *„de stânga”*, polonezi, ruși, imigranți africani și prizonieri de război), Lichtenburg, Oranienburg, Bergen-Belsen, Sachsenhausen, Buchenwald, Flossenburg, Neuengamme, Ravensbruck (lagăr pentru femei) și Mittelbau-Dora (Germania); Stutthof și Gross-Rosen (Polonia); Theresienstadt (Cehia); Westerbork (Olanda); Drancy (Franța).
II. Lagărele de muncă forţată: au fost înfiinţate pe teritoriul statelor ocupate de Germania, cu scopul de a exploata prin muncă prizonierii de război, un rol central avându-l evreii și polonezii. Condițiile din lagărele de muncă forțată au fost foarte dificile, prizonierii confruntându-se supraaglomerare extremă și facilități insalubre, tratamente brutale, tortură și execuții aleatorii din partea gardienilor, hrană, îmbrăcăminte, adăpost și îngrijire medicală inadecvate și ore lungi de muncă extenuantă fizic. Cele mai mari lagăre de muncă forțată au fost următoarele: Natzweiler-Struthof (Franța); Mauthausen (Austria); Stutthof, Auschwitz-Birkenau, Gross-Rosen și Plaszow (Polonia); Riga-Kaiserwald (Letonia); Janowska (U.R.S.S.).
III. Ghetourile: au fost construite, în general, pe teritoriul Poloniei și în Europa de Est. Condițiile de viață din ghetouri au fost diferite în funcție de tipul acestora (deschise sau închise), de dimensiunile și de amplasarea acestora, precum și de personalitatea liderilor naziști care le-au condus. Naziștii au desemnat un *Judenrat* (din limba germană: *„Consiliu Evreiesc”*), o structură autoadministrată impusă comunităților evreiești, condusă de un președinte care a avut misiunea de a asigura mijloacele financiare necesare supraviețuirii (servicii în domeniul educației, al culturii, al vieții religioase, curățenie, servicii poștale și asigurări sociale), rechiziționări (obiecte de lux, radiouri și piese de mobilier), de a recruta persoanele care urmau să execute munca silită și să faciliteze deportările. Igiena precară și subnutriția au favorizat apariția bolilor și izbucnirea unor epidemii, care s-au răspândit cu rapiditate și au omorât cca. un sfert din populația evreiască. Din momentul în care a devenit clar faptul că obiectivul german a fost exterminarea, populația evreiască s-a răzvrătit împotriva autorităților naziste, cea mai mare revoltă fiind cea a ghetoului din Varșovia (1943: peste 56.000 de victime în rândul evreilor). Cele mai importante ghetouri au fost următoarele: Piotrkow Trybunalski, Tuliszkow, Lodz, Radomsko, Gorlice, Pabianice, Lowicz, Bedzin, Plock, Varșovia (cel mai mare ghetou, cu o suprafață de 3.4 km^2, a găzduit peste 400.000 de evrei), Otwock, Tomaszow Mazowiecki, Zamosc și Brzesko (Polonia); Grodno și Pinsk (Belarus); Kovno (Lituania).

2. *„Soluția finală”*

20 ianuarie 1942 - în cadrul Conferinței de la Wansee, liderii naziști Reinhard Tristan Eugen Heydrich, Heinrich Luitpold Himmler și Otto Adolf Eichmann au adoptat *„soluția finală”*, exterminarea celor peste 7 milioane de evrei din Europa Centrală și de Est.
Uciderea în masă a evreilor de către trupele naziste a avut loc prin numeroase metode:
I. Holocaustul prin gloanțe (1941-1944): a constat în adunarea populației evreiești și uciderea prin împușcare, după care cadavrele au fost aruncate în gropi comune. Variații ale acestui tip de exterminare a inclus uciderea evreilor în camioane închise, la care țeava de eșapament a fost orientată spre interior, sau înec. Acest tip de exterminare a debutat în Iugoslavia (aprilie 1941) și a atins apogeul în perioada invaziei Uniunii Sovietice de către armatele naziste și aliații acestora (22 iunie-5 decembrie 1941: *Operațiunea Barbarossa*), unitățile de atac ale *Wehrmacht* (din limba germană: *„Forțele Armate”*), *Einsatzgruppen* (din limba germană: *„Grupuri de acțiune/operațiuni”*) executând în orașe precum Camenița (23.600 victime), Babi Iar (33.700 victime), Dnepropetrovsk, Harkov și Bogdanovca cca. 1.3 milioane de evrei. Exterminarea populației evreiești a continuat până în anul 1944, în orașe precum Minsk, Kaunas, Kovno (9200 victime), Vilnius și Riga fiind uciși cca. 2.0-2.5 milioane de evrei (50% dintre evreii din U.R.S.S.).
II. Lagărele de exterminare (1942-1945): au apărut pe teritoriul Poloniei ocupate, în zone relativ izolate, pentru a nu atrage atenția localnicilor asupra a ceea ce se întâmplă în interiorul lor, în apropierea unor noduri feroviare importante. Otto Adolf Eichmann, principalul responsabil în *„chestiunile evreiești”*, a planificat procesul deportării evreilor în lagăre. Evreii au fost deportați din statele europene ocupate și/sau aliate cu Germania nazistă (Norvegia, Olanda, Belgia, Franța, Italia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Iugoslavia și Grecia), duși la gară, încărcați în vagoane pentru vite (70-80 persoane/vagon), fără ventilație și supraaglomerate, sigilate din exterior, fără apă sau mâncare, până au ajuns la un lagăr de exterminare (la fiecare oprire au fost aruncate cadavrele din vagoane). În lagăre, prizonierii au fost triați în apți de muncă și condamnați la moarte (camere de gazare mascate în dușuri, în care s-a folosit monoxid de carbon și Zyklon B). Prizonierilor apți de muncă li s-au confiscat obiectele personale, li s-a tăiat părul și au fost tatuați cu numere, iar bărbații în putere au fost aleși pentru a alcătui trupele de *Sonderkommando* (din limba germană: *„Unitate specială”*), care au făcut munca de jos în camerele de gazare (au cărat victimele la crematoriu). Condițiile de detenție au fost precare, prizonierii fiind înfometați sistematic, torturați, munciți până la extenuare și folosiți pe post de cobai pentru diferite experimente medicale (medicul Josef Rudolf Mengele, *„Îngerul Morții”* de la Auschwitz-Birkenau, a efectuat experimente medicale pe deținuți, fără anestezie: extirpare de organe, sterilizare, infectare cu diverse boli și testarea cu medicamente prototip). Lagărele de exterminare cu cel mai mare număr de victime au fost următoarele: Auschwitz-Birkenau (1.1 milioane victime), Treblinka (800.000 victime), Belzec (600.000 victime), Chelmno (320.000 victime), Sobibor (250.000 victime), Janowska (200.000 victime) și Majdanek (80.000 victime).
Rezistența evreiască împotriva acțiunilor genocidale naziste s-a manifestat prin implicarea populației germane în salvarea evreilor (cazul lui Oskar Schindler), revolte în ghetouri, participarea la luptele de partizani în Franța, Belgia, U.R.S.S. și pe teritoriul Poloniei ocupate.
Responsabilitatea pentru crimele Holocaustului o poartă liderii naziști, colaboraționiștii și autoritățile locale din statele aliate cu Germania (Franța, Italia, Ungaria, România și Bulgaria).
20 noiembrie 1945-1 octombrie 1946 - în cadrul Proceselor de la Nurnberg, au fost judecați principalii criminali de război naziști de rang înalt (Hermann Wilhelm Goring, Ulrich Friedrich-Wilhelm Joachim von Ribbentrop, Wilhelm Bodewin Johann Gustav Keitel, Alfred Josef Ferdinand Jodl, Berthold Konrad Hermann Albert Speer, Hans Michael Frank, Karl Donitz, Alfred Ernst Rosenberg, Baldur Benedikt von Schirach și Wilhelm Frick) și alții, acuzați de crime de război, crime împotriva umanității și planificarea unui război de agresiune, fiind condamnați la moarte, închisoare pe viață sau încarcerare pe durate mai scurte.

Fișă de lucru: ***Exterminarea evreilor în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial***

I. Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Cele mai importante contribuții la buna desfășurare a operațiunii au fost secretul și înșelătoria. <<Oamenilor li s-a spus că sunt duși în Ucraina ca să lucreze în agricultură.>> Victimele nu au trebuit să își afle soarta decât în ultimul moment. Pentru a se asigura acest lucru, nici măcar gardienii care au însoțit trenurile nu au avut voie să cunoască adevărul sau să intre în aria centrală a lagărului.
La Treblinka, <<capătul de linie de cale ferată a fost făcut să arate ca o stație pentru pasageri… cu un ghișeu de bilete, cameră de bagaje și o sală de restaurant. Au fost săgeți peste tot, arătând Spre Bialystok*,* Spre Baranovichi*. Când trenul a sosit, în clădirea gării a cântat o orchestră, iar muzicanții au fost toți bine îmbrăcați>>. Odată ce au început să circule zvonurile despre Treblinka, numele stației a fost schimbat în Oder-Maidan.*
Nu toată lumea s-a lăsat păcălită. Cei cu priviri agere și iscoditoare au descoperit repede că ceva nu a fost în regulă, fie obiecte personale abandonate în piața de dincolo de gară care nu au fost adunate cum trebuie de unitatea de curățenie după transportul precedent, fie zidul înalt, fie linia de cale ferată care nu a dus nicăieri. SS a învățat să exploateze optimismul instinctiv al majorității oamenilor, disperați să creadă că lucrurile trebuie să fie mai bune decât în ghetou sau în lagărele de tranzit din care au venit. În foarte puține situații însă, viitoarele victime și-au ghicit soarta și au doborât gărzile atunci când acestea au deschis ușile vagoanelor pentru vite. Mitralierele i-au secerat atunci când s-au îmbulzit spre pădure.”

(Antony Beevor, *Al Doilea Război Mondial*)

1. De ce credeți că gardienii care au însoțit trenurile nu au avut voie să cunoască ce s-a întâmplat în lagăre?

2. Din ce cauză credeți că au fost schimbate numele stațiilor?

II. *„Viața mea a început de la sfârșit. Mai întâi am cunoscut moartea, apoi nașterea.”*

(Halina Birenbaum, *Despre Holocaust*)

Comentați afirmația supraviețuitoarei Holocaustului în minim 15 rânduri.

Test evaluare
Holocaustul în Europa

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Legile regimului de la Vichy
<<a. Legea din 21 iunie 1941 care a reglementat admiterea evreilor în învățământul superior
Articolul 1 - Numărul studenților evrei admiși să se înscrie în fiecare an de studiu al unei facultăți, al unei școli sau institut de învățământ superior nu poate depăși procentajul de 3% din numărul studenților neevrei înscriși pentru fiecare an școlar precedent.>>
<<b. Legea din 22 iunie 1941 referitoare la investițiile, bunurile și valorile aparținând evreilor
„Articolul 1 - În vederea eliminării oricărei influențe evreiești din economia națională, comisarul general pentru probleme evreiești poate numi un administrator provizoriu la:
a. Toate întreprinderile industriale, comerciale, imobiliare sau artizanale;
b. Toate imobilele, drepturile imobiliare sau drepturile de închiriere ale oricui;
c. Toate bunurile mobile, valorile mobiliare ori drepturile mobiliare ale oricui când acestea îi aparțin sau sunt administrate sau unele dintre ele sunt evreiești. În orice caz, aceste dispoziții nu se aplică imobilelor sau locațiilor servind drept locuință personală, urmașilor și înaintașilor și nici bunurilor care se găsesc în imobilele respective.>>”

(Jean-Michel Lambin, *Manual de Istorie*)

a. Numiți, pe baza textului, un scop al adoptării legislației economice din Franța în 1941. 6 puncte

b. Menționați, pe baza textului, două drepturi încălcate evreilor prin legislația antisemită adoptată. 6 puncte

c. Identificați, pe baza textului, câte o informație referitoare la învățământ, respectiv la domeniu economic. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia legislația antisemită a fost adoptată și înainte izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Legile de la Nurnberg au fost adoptate în: 4 puncte
a. 1933 b. 1935 c. 1938
2. Termenul *„Mischlinge”* înseamnă: 4 puncte
a. Sânge amestecat b. Protejarea evreilor c. Excluderea evreilor
3. Planul de exterminare a evreilor europeni a fost adoptat la conferința de la: 4 puncte
a. Wansee b. Munchen c. Berlin
4. Termenul de origine ebraică pentru definirea Holocaustului este: 4 puncte
a. *Distrugere* b. *Porajmos* c. *Shoah*

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Printre materialele de propagandă antisemită a Reich-ului german, un rol important l-a avut filmul documentar *Evreul etern* ..... 5 puncte

b. Primul lagăr de concentrare înființat în martie 1933 a fost cel de la Dachau ..... 5 puncte

c. Ideologia nazistă cu accente antisemite a fost formulată de Hitler în lucrarea *Mein Kampf* ..... 5 puncte

d. Numărul victimelor Holocaustului prin gloanțe s-a ridicat la aproximativ 6 milioane ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Holocaustul în Europa”*, având în vedere:
• menționarea a două cauze care au declanșat Holocaustul în Europa;
• precizarea a două teme ale discursului antievreiesc și a două măsuri legislative antisemite adoptate în Germania nazistă, în deceniul patru al secolului al XX-lea;
• prezentarea rolului lagărelor de concentrare în aplicarea *„Soluției finale”*;
• formularea unui punct de vedere referitor la urmările Holocaustului pentru istoria postbelică.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul V: HOLOCAUSTUL ÎN ROMÂNIA, PE TERITORIILE AFLATE SUB ADMINISTRAȚIE ROMÂNEASCĂ ȘI ÎN NORDUL TRANSILVANIEI

Competențe generale:

1. Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice.
2. Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului.
3. Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare.

Competențe specifice:

1.1. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor.

1.2. Analiza comparativă a evenimentelor/proceselor/fenomenelor care au generat Holocaustul.

2.3. Demonstrarea unui comportament care valorizează interculturalitatea ca trăsătură a comunității locale.

2.4. Analiza critică a consecințelor stereotipurilor, prejudecăților, rasismului, antisemitismului și a altor forme de discriminare.

3.2. Raportarea critică la experiențele trecutului pentru promovarea unui comportament democratic.

Capitolul V: HOLOCAUSTUL ÎN ROMÂNIA, PE TERITORIILE AFLATE SUB ADMINISTRAȚIE ROMÂNEASCĂ ȘI ÎN NORDUL TRANSILVANIEI

1. Preliminariile Holocaustului din România (1938-1940).
2. Statul național-legionar și măsurile antievreiești (1940-1941).
Studiu de caz:
Pogromul de la București.
3. Regimul Ion Antonescu și evreii (1941-1944).
Studiu de caz:
Pogromul de la Iași și trenurile morții.
Test evaluare.
4. Distrugerea comunităților evreiești din Basarabia și Bucovina.
5. Holocaustul în Transnistria aflată sub administrația românească.
Studiu de caz:
Evreii din Odessa.
6. Evreii din Vechiul Regat și din sudul Transilvaniei.
7. Rezistența evreiască și eforturile de repatriere a deportaților din Transnistria.
Studii de caz:
a. Wilhelm Filderman;
b. Mărturii ale supraviețuitorilor evrei și rromi din Transnistria.
Test evaluare.
8. Evreii din nordul Transilvaniei sub autoritatea statului ungar (1940-1944).
Studiu de caz:
Elie Wiesel.
9. Solidaritate și acțiuni de salvare în timpul Holocaustului.
Studiu de caz:
Traian Popovici.
10. Judecarea și pedepsirea responsabililor pentru Holocaustul din România.
Studiu de caz:
Generalii judecați pentru crime de război.
Test evaluare.

Preliminariile Holocaustului din România (1938-1940)

1. Carol al II-lea și dictatura regală (1938-1940)

1937-1940 - viața politică românească interbelică s-a caracterizat prin radicalizarea discursului politic xenofob și extremist și prin promovarea politicii antisemite la nivelul structurilor statale:
a. 28 decembrie 1937-10 februarie 1938 - în perioada guvernării minoritare reprezentate de partidul condus de Octavian Goga și Alexandru C. Cuza, P.N.C. (Partidul Național-Creștin), au fost luate primele măsuri împotriva evreilor: periodice precum *Adevărul*, *Dimineața* sau *Lupta* au fost interzise (pe motiv că au fost favorabile evreilor) și peste 120 de ziariști evrei și-au pierdut permisele de circulație pe căile ferate române (30 decembrie 1937); au fost expropriate întreprinderi agricole, imobile și proprietăți aparținând unor instituții evreiești și/sau unor evrei, sub pretextul unor *„nevoi de utilitate publică”*; a fost promulgată Legea revizuirii cetățeniei (22 ianuarie 1938), prin care 225.222 de evrei și-au pierdut cetățenia română (majoritari în Basarabia și Transilvania);
b. 10 februarie 1938-6 septembrie 1940 - sub pretextul opoziției față de ascensiunea formațiunilor extremiste (mișcarea legionară), regele Carol al II-lea a instaurat un regim autoritar, bazat pe o nouă constituție care, în teorie, a stabilit drepturi egale pentru toți cetățenii români, indiferent de etnie, dar, în practică a accentuat caracterul antisemitismului de stat: evreii au fost discreditați prin intermediul mass-mediei (presa scrisă, ştiri cinematografice și radio), aceştia fiind consideraţi vinovaţi de corupţia antebelică și de criza economică din 1929-1933;
c. 1 februarie 1938-4 septembrie 1940 - guvernele patriarh Miron Cristea (1938-1939), Armand Călinescu (1939), Gheorghe Argeșanu (1939), Constantin Argetoianu (1939), Gheorghe Tătărescu (1934-1937; 1939-1940) și Ion Gigurtu (1940) au accentuat antisemitismul de stat: evreii au fost definiți pe baza criteriului *„ritului și al sângelui”*, s-a limitat numărul acestora în diferite profesii și au fost interzise căsătoriile mixte între creştini și evrei (8 august 1940); introducerea unui regim de *numerus clausus* pentru tinerii evrei, limitându-se accesul la învățământul superior (31 august 1940).

2. Pierderi teritoriale și pogrom

23 august 1939 - la Moscova, s-a semnat Pactul Ribbentrop-Molotov ⇒ împărțirea sferelor de influență germano-sovietice în Europa de Est.
1 septembrie 1939 - Germania a invadat Polonia ⇒ debutul celui de-al Doilea Război Mondial (1939-1945).
28 iunie-7 septembrie 1940 - dispariția României Mari, în contextul cedărilor teritoriale în fața U.R.S.S. (Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța: 28 iunie), Ungaria (Nord-vestul Transilvaniei: 30 august) și Bulgaria (Cadrilaterul: 7 septembrie) ⇒ debutul Holocaustului românesc.
30 iunie-5 iulie 1940 - retragerea rapidă a administrației și armatei române din Basarabia și nordul Bucovinei ocupate de sovietici a determinat un val de violențe împotriva evreilor din Moldova neocupată (Galați, Dorohoi, Mihoreni, Costina, Zahareşti, Șerbăuți și Vicovu de Sus), aceștia fiind acuzați de umilirea autorităților românești în retragere și colaborare cu ocupanții sovietici:
a. Pogromul de la Galați (30 iunie 1940): pe fondul propagandei antisemite, care i-a învinovățit pe *„evreii comuniști”* de pierderile teritoriale, a avut loc masacrul comis de forțele armatei naționale împotriva unor cetățeni români (etnici evrei, români, ruși și ucraineni), care au dorit să treacă în Basarabia (80-400 de victime);
b. Pogromul de la Dorohoi și Rădăuți (1 iulie 1940): în contextul răspândirii zvonului conform căruia sovieticii s-ar fi pregătit să invadeze nordul României, militarii români retrași din Basarabia au perchiziționat și jefuit casele evreiești din nordul orașului, împușcând mai mulți evrei (165-200 de victime printre soldații români de origine evreiască și evreii din zonă).

Fișă de lucru: ***Preliminariile Holocaustului din România (1938-1940)***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Legile antievreiești, elaborate pe parcursul a câțiva ani, s-au constituit într-o legislație cu caracter de continuitate, care a preconizat un veritabil program de acțiune pentru restructurarea etnică a societății românești, prin: scoaterea evreilor din rândul cetățenilor egali în drepturi și condamnarea lor la moarte civică; deposedarea de bunuri și eliminarea lor din principalele domenii de activitate ale vieții social-economice; umilirea lor în demnitatea civică și umană. (...) Așadar, nu întâmplător legea revizuirii cetățeniei (ianuarie 1938) a emanat de la o guvernare național-extremistă, ca aceea prezidată de Goga-Cuza; nu întâmplător regele Carol al II-lea a decretat legea reglementării stării juridice a evreilor (august 1940) în contextul dizolvării corpurilor legiuitoare, al instaurării dictaturii regale și al suspendării Constituției din 1923."

(Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România *„Wilhelm Filderman"*, *Izvoare și mărturii. Evreii din România între anii 1940-1944*)

1. Menționați, pe baza textului, două legi cu un caracter antisemit adoptate în perioada 1938-1940.

2. Precizați, pe baza textului, impactul legislației antievreiești asupra comunității ebraice din România.

3. Argumentați într-un eseu de minim 200 de cuvinte dacă măsurile antievreiești menționate în sursă ar fi putut fi evitate de către societatea românească.

Statul național-legionar și măsurile antievreiești (1940-1941)

1. Statul național-legionar

6 septembrie 1940 - în contextul dispariției României Mari, regele Carol al II-lea a abdicat, locul său fiind luat de Mihai I (1927-1930; 1940-1947) și guvernul condus de generalul Ion Antonescu (1940-1944), desemnat *„Conducător al Statului”*, naționalist și adept al unui regim autoritar.
14 septembrie 1940-14 februarie 1941 - Ion Antonescu i-a cooptat la guvernare pe legionarii conduși de Horia Sima, iar România a devenit stat național-legionar.
Legionarii au reprezentat principala forță politică în noul guvern, deținând vicepreședinția Consiliului de Miniștri prin persoana lui Horia Sima, ministere (Interne, Afaceri Externe, Educație, Culte și arte, Muncă, sănătate și ocrotiri sociale), numeroase posturi de secretari și directori din cadrul ministerelor, precum și 45 din cele 46 de prefecturi de județ.
Statul național-legionar a decis ca primele măsuri să fie întărirea legăturilor cu Germania nazistă: Ion Antonescu a permis intrarea trupelor germane în țară (10 octombrie 1940), iar România a aderat la Pactul Tripartit, format din Germania, Italia și Japonia (la 23 noiembrie 1940).

2. Măsuri antievreiești

1940-1941 - conform statisticilor oficiale, numărul total al evreilor din România, după cedările teritoriale, a scăzut cu cca. 430.000, de la cca. 730.000 la cca. 300.000 evrei.
Legionarii, odată ajunși la putere, au comis numeroase abuzuri împotriva evreilor: amenzi și taxe ilegale, arestări, bătăi, violuri, concedieri, boicotarea afacerilor evreiești și distrugerea sinagogilor.
14 septembrie 1940-23 ianuarie 1941 - guvernarea legionară a adoptat o serie de decrete-legi prin care s-a urmărit *„românizarea”* și *„însănătoșirea”* economiei: li s-a interzis evreilor să închirieze farmacii (3 octombrie); crearea instituției comisarilor de românizare, alcătuită preponderent din legionari, cu rol în instituirea controlului statului asupra întreprinderilor evreiești (5 octombrie); deposedarea evreilor de proprietățile rurale (5 octombrie); elevii și studenții evrei nu au mai putut frecventa școlile românești de stat sau particulare, continuarea studiilor putându-se face doar în cadrul școlilor particulare evreiești, deservite de personal didactic și administrativ evreiesc (11 octombrie); concedierea tuturor evreilor din întreprinderi și înlocuirea lor cu etnici români (15 noiembrie); medicii evrei au avut voie să trateze doar pacienți de origine evreiască (15 noiembrie); deposedarea evreilor de terenurile forestiere (17 noiembrie); avocații evrei au putut reprezenta în instanță numai coreligionari ca persoane private (17 octombrie); eliminarea evreilor din sindicatele artiștilor dramatici lirici, instrumentiști și muzicanți și restricționarea obținerii permisului de lucru (16 noiembrie); deposedarea evreilor de mijloacele de transport fluvial (3 decembrie); bărbații evrei cu vârsta între 18 și 50 de ani au fost excluși din armată, însă au fost obligați să presteze muncă gratuită (*„munci de folos obștesc”*) și să suporte plata unor taxe militare (5 decembrie).
21-23 ianuarie 1941 - a avut loc rebeliunea legionară, o despărțire violentă între partidul Totul pentru Țară, condus de Horia Sima, și guvernul militar condus de generalul Antonescu: după o scurtă perioadă de colaborare (3 luni) între forțele legionare și militari, cooperare sistată în urma acumulării de disensiuni între cele două puteri conducătoare, cauzată de excesele politice și asasinatele legionarilor (26/27 noiembrie 1940: masacrul de la Jilava; asasinarea lui Nicolae Iorga și a lui Virgil Madgearu) ⇒ înfrângerea partidului de extremă dreapta și impunerea dictaturii militare antonesciene.
În paralel cu rebeliunea, legionarii și susținătorii acestora au inițiat și condus cel mai mare și mai violent pogrom împotriva evreilor din istoria Bucureștiului: 120-140 de victime; devastarea și/sau distrugerea a numeroase prăvălii și ateliere (616), sinagogi (25) și apartamente evreiești (547).

Fișă de lucru: ***Statul național-legionar și măsurile antievreiești (1940-1941)***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„În numai câteva zile de la preluarea puterii, legionarii au început să-i atace pe evrei. Continuând politicile administrației Goga-Cuza, guvernul a boicotat afacerile evreiești, iar evreii care au lucrat în administrația publică sau în alte câteva domenii au fost dați afară. La Galați, legionarii au luat ostatici 60 de evrei, pentru a se asigura că ceilalți <<rămâneau liniștiți>>. Jean Ancel a relatat că la Arad 40 de evrei au fost <<arestați, jefuiți, torturați și încarcerați pentru câteva zile>> în timpul <<săptămânii de entuziasm romantic>> care a caracterizat începutul regimului. Evreii au avut voie să facă afaceri numai între anumite ore ale zilei. Cei care au încălcat regulile au fost arestați și puși sub acuzare. Legionarii din Râmnicu-Vâlcea i-au adunat pe toți evreii la un loc, le-au confiscat proprietățile și i-au alungat din oraș.”

(Roland Clark, *Sfântă tinerețe legionară. Activismul fascist în România interbelică*)

1. Menționați, pe baza textului, două măsuri luate de către guvern împotriva populației evreiești.

2. Formulați un punct de vedere referitor la situația evreilor din Arad și Râmnicu-Vâlcea, susținându-l cu două informații selectate din text.

3. Cum apreciați gestul fotografului evreu Iosif Berman de a fi prezent la o manifestație cu un caracter antisemit (6 octombrie 1940) și de a realiza fotografii, în contextul în care studioul și laboratorul lui au fost închise din cauza legislației antisemite?

Studiu de caz: Pogromul de la București

1. Antonescu vs. legionari

14 septembrie 1940-14 februarie 1941 - colaborarea dintre generalul Ion Antonescu și mișcarea legionară condusă de Horia Sima s-a dovedit a fi temporară, Antonescu dorind respectarea legii și a ordinii în stat, pe când Sima a urmărit scopuri diametral opuse, bazate pe forță și violență.
Ion Antonescu și mișcarea legionară au avut convingeri antisemite, dar s-au deosebit în privința tacticii aplicate față de evrei: Antonescu a cerut introducerea măsurilor antisemite de către instituțiile statului, gradual, organizat, într-o succesiune care să reducă impactul asupra mersului economiei și a înțelegerilor militare cu Germania, pe când Sima a fost adeptul unei politici de asalt, în care violența a fost utilizată pentru distrugerea și preluarea proprietăților evreilor, pentru intimidarea și excluderea lor din societate și, în cele din urmă, din România.
Convins de faptul că legionarii sunt un pericol pentru stabilitatea economică și socială a țării, Antonescu a căutat să obțină sprijinul lui Hitler.
14 ianuarie 1941 - la Obersalzberg, Antonescu a avut o întrevedere cu Adolf Hitler, la care Horia Sima a făcut imprudența să nu participe, în cadrul căreia a obținut acordul liderului german de a îi îndepărta pe legionari din guvern (Germania s-a pregătit în secret să invadeze U.R.S.S., *Operațiunea Barbarossa*, și a mizat pe rezervele de petrol ale României, precum și pe participarea militară a statului român la războiul împotriva sovieticilor).
18 ianuarie 1941 - după obținerea acordului lui Hitler, Ion Antonescu a trecut la îndepărtarea legionarilor din guvern, prin desființarea posturilor de comisari de românizare și destituirea legionarilor din Ministerul de Interne ⇒ Horia Sima și adepții săi au refuzat schimbările din funcție și au declanșat *„rebeliunea legionară”* (21-23 ianuarie 1941), soldată cu înfrângerea partidului de extremă dreapta și impunerea dictaturii militare antonesciene.

2. Progromul din București

21-23 ianuarie 1941 - în paralel cu rebeliunea, legionarii au inițiat și condus cel mai mare și mai violent pogrom împotriva evreilor din istoria Bucureștiului.
Pogromul din Capitală a fost executat de grupuri de legionari înarmați care au controlat sediile unor instituții și clădiri publice.
Bande alcătuite din membrii organizațiilor legionare și ai aparatului polițienesc, precum și simpatizanți civili ai acțiunilor antisemite au atacat cartierele evreiești Dudești și Văcărești, sute de evrei fiind reținuți abuziv și duși în diferite locuri din zona Capitalei (comisariate, prefectura de poliție, sediul legionar *„Inginer Gheorghe Clime”* din Calea Călărași, pădurea Jilava, case particulare și Abatorul București), unde au fost jefuiți, torturați și împușcați.
În perioada pogromului au fost uciși 120-140 de evrei (asasinați în sediile Mișcării Legionare, la Abator, în pădurea Jilava și primăria comunei Jilava), printre victime numărându-se avocatul Millo Beiler, frații Rauch și cei doi fii ai rabinului Tzvi Guttman, Iosif și Iancu, veteranii din Primul Război Mondial Oscard Andrei, Eduard (Ida) Braunștein, Sigmund Collin, Moise Frânghieru, Isidor Goldstein, Mayer Marcus, Sami Roeder, Leon (Leiba) Rosenthal și Avram Schein.
Legionarii s-au dezlănțuit împotriva comunității evreiești din București, prin jafuri, devastări și incendieri ale unor sinagogi (templul sefard *„Cahal Grande”*), clădiri comerciale (616 prăvălii și ateliere) și locuințe particulare.
August 1941 - 2980 de legionari au fost judecați pentru participare la pogrom, dintre care 1842 au fost condamnați la diferite pedepse.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Pogromul de la București***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

,,La București, medicii evrei veniți să își ofere serviciile pentru îngrijirea răniților, au fost bătuți și chinuiți de către colegii lor creștini. La Ploiești, prefectul a adunat cu arcanul pe toți evreii valizi, de la salahor până la intelectual, pentru a-i supune la munci grele de dărâmare și cărat moloz. Cu mâna evreiască, a dărâmat aproape toate casele de rugăciune și instituțiile de cultură evreiești. Pentru ca spaima să paralizeze orice încercare de rezistență sau opunere a victimelor, același prefect a tolerat ca șeful poliției legionare să aresteze, în timpul slujbei la sinagogă, un grup de 60 de evrei, care sunt chinuiți sălbatic vreme de două săptămâni. Dintre aceștia s-au ales jertfele evreiești, în noaptea răzbunării legionare. În timp ce în închisoarea de la Jilava au fost măcelăriți înalții demnitari ai țării, care au ridicat glasul sau brațul împotriva nebuniei legionare, la Ploiești 11 evrei luați la nimereală, dar având în frunte pe rabinul comunității, au fost împușcați și aruncați în șanțurile șoselelor din jurul orașului. Ura legionară a amestecat în noaptea aceea durerea evreiască cu durerea țării. Pe dușumelele legiunii de jandarmi Prahova și-a dat sufletul - între rabinul Friedman și covrigarul Șmil Șmilovici - Nicolae Iorga, apostol al culturii românești și - intermitent - al intoleranței antisemite (...).
Marți 21 ianuarie, pe la orele 7:00 seara o patrulă legionară s-a interesat dacă Weissmann e acasă. După 3 ceasuri a venit o bandă întreagă, să fi fost 20-25... Toți îmbrăcați la fel, cu scurte de aba și cizme, toți înarmați cu revolvere și purtând pe piept lanterne mari electrice… Pe Iosif Wiessman l-au coborât întâi jos în birouri, iar apoi l-au dus la sediul corpului muncitoresc legionar. Aici l-au chinuit vreo două ceasuri... Către dimineață, bandiții am plecat luându-l cu ei și pe Iosif Weissmann, pe care l-au împușcat..."

(Matatias Carp, *Cartea neagră, Fapte și documente, Suferințele evreilor din România, 1940-1944*)

Ați primit două lentile imaginare. Cu prima lentilă veți citi textul de mai sus din perspectiva victimelor. Cu cea de-a doua lentilă veți citi textul din perspectiva făptașilor. Există martori tăcuți sau salvatori în această mărturie? Ce ați descoperit? Cine a fost responsabil? Cine a fost complice? Ce anume a motivat comportamentul făptașilor? Care credeți că a fost atitudinea majorității populației față de aceste evenimente?

Regimul Ion Antonescu și evreii (1941-1944)

1. Dictatura militară antonesciană

27 ianuarie 1941-23 august 1944 - după înlăturarea legionarilor de la guvernare și abolirea statului național-legionar, generalul (22 august 1941: mareșal) Ion Antonescu și-a consolidat puterea, conducând România pe baza decretelor-legi ⇒ instaurarea dictaturii militare.
Guvernul Ion Antonescu a fost alcătuit în mare parte din militari și tehnicieni precum: Mihai Antonescu (Vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Ministru secretar de stat și Ministrul afacerilor străine), general Dumitru I. Popescu (Ministru de interne), General Gheorghe Dobre (Ministrul Înzestrării Armatei și Producției de Război), Petre Tomescu (Ministrul muncii, sănătății și ocrotirii sociale), Nichifor Crainic (Ministru secretar de stat cu Propaganda și Ministrul Propagandei Naționale) și locotenent-colonel Nicolae Dragomir (Ministrul coordonării Statului Major economic).
Perioada dictaturii antonesciene nu s-a deosebit semnificativ de regimul politic anterior, statul național-legionar (1940-1941): regele Mihai I a continuat să aibă un rol decorativ, parlamentul și constituția au rămas suspendate, iar în plan extern s-a menținut alianța cu Germania nazistă.
După instaurarea dictaturii, regimul Antonescu a adoptat o serie de decrete-legi menite să îi consolideze puterea: a interzis adunările publice (acestea ar fi subminat siguranța statului); orice organizație (politică, religioasă sau culturală) a putut lua ființă doar cu acordul guvernului; a instituit pedeapsa cu moartea pentru cei care au amenințat existența și interesele țării; întreprinderile de stat sau particulare au putut trece în subordinea armatei dacă interesele țării au cerut acest lucru.

2. Regimul Antonescu și evreii

27 ianuarie 1941-23 august 1944 - evreii din România și din teritoriile controlate militar de autoritățile române (Transnistria) au suferit grave persecuții din partea regimului antonescian:
I. *„Românizare”* (februarie-iunie 1941): prin Centrul National de Românizare a continuat *„românizarea”* (expropierea) proprietăților evreiești, întreprinderilor și imobilelor urbane (27 martie 1941), precum și a celor din mediul rural (2 mai 1941); interzicerea evreilor să posede aparate de radio-recepție (7 mai 1941).
II. *„Curățarea terenului”* (iunie 1941-octombrie 1942): România, pentru a recupera teritoriile anexate de sovietici în iunie 1940 (Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța), a participat, alături de Germania și aliații săi (Italia, Ungaria, Finlanda și Slovacia) la invazia U.R.S.S. (*Operațiunea Barbarossa*). Cu această ocazie a fost declanșată purificarea etnică a României: 280.000-380.000 de evrei au fost uciși în România (27-30 iunie 1941: pogromul de la Iași a făcut 14.000 de victime) și Transnistria (22-25 octombrie 1941: pogromul din Odessa a făcut 22.000 de victime; decembrie 1941-mai 1942: peste 100.000 de evrei au fost executați în județele Golta și Berezovca), iar restul au fost închiși în ghetouri (Cernăuți, Chișinău, Odessa, Berezovca și Moghilău) și lagăre (Târgu-Jiu, Galați, Focșani, Burdujeni, Mărculești, Vertiujeni, Secureni, Edineț, Bălți, Bogdanovca, Acmecetca și Domanevca) din România și Transnistria. Octombrie 1942 - ca urmare a intervențiilor făcute pe lângă Antonescu de către Wilhelm Filderman, regina-mamă Elena și alte personalități din țară, a fost revocat ordinul deportării evreilor din România în lagărele de exterminare de pe teritoriul Poloniei.
III. *„Rezolvarea problemei evreiești”* (noiembrie 1942-august 1944): schimbarea raportului de forțe în desfășurarea războiului (înfrângerea Germaniei pe Frontul de Est și ofensiva Aliaților) l-a determinat pe Ion Antonescu să își ajusteze concepțiile cu privire la soluționarea problemei evreiești. Decembrie 1943 - guvernul a permis întoarcerea în România a cca. 10.000 de evrei (1/5 dintre supraviețuitorii din Transnistria). 23 august 1944 - Antonescu a fost înlăturat de la putere, legislația antisemită a fost abrogată treptat, iar supraviețuitorii deportărilor s-au întors în țară (1944-1945).

Fișă de lucru: ***Regimul Ion Antonescu și evreii (1941-1944)***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„La 18 iunie 1941, el (Ion Antonescu) a ordonat ca această categorie de evrei (din satele și orașele mici) să fie mutată în municipiile de județ. Unele dintre aceste municipii au avut o slabă prezență evreiască, așa că evreii de la țară au fost îngrămădiți în depozite, clădiri abandonate, școli și alte forme improprii de cazare. Comunitățile evreiești locale nu au făcut față nevoilor evreilor evacuați de la țară, ale căror obiecte casnice au fost confiscate la deportare.”

(Comisia Internațională pentru studierea Holocaustului în România, *Raport Final*)

1. Numiți, pe baza textului, motivul pentru care a ordonat Ion Antonescu mutarea evreilor de la țară și din orașele mici în municipiile de județ.

2. Menționați, pe baza textului, ce s-a întâmplat cu proprietățile evreilor.

3. Prezentați, pe baza textului, consecințele pe care le-a avut acest eveniment pentru comunitatea evreiască.

Studiu de caz: Pogromul de la Iași și trenurile morții

1. Pogromul de la Iași

22 iunie 1941 - debutul *Operațiunii Barbarossa*: România a atacat U.R.S.S., alături de Germania, *„în speranța readucerii în hotarele țării a Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Ținutului Herței, ocupate de sovietici în 1940”*.
- în paralel cu desfășurarea *Operațiunii Barbarossa*, mii de evrei din zonele rurale de graniță ale Moldovei (din apropierea râurilor Siret și Prut) au fost transportați în lagăre de concentrare (Târgu Jiu, Craiova, Caracal și Turnu Severin), fiind acuzați că ar fi fost agenți bolșevici.
24-26 iunie 1941 - în Iași, oraș aflat la 15 km de frontieră, sovieticii au lansat două raiduri aeriene, cu pagube minore ⇒ autoritățile române au dat vina pe evrei pentru bombardamentele sovietice, fiind acuzați că ascund arme, trag asupra armatei și le-ar fi indicat inamicilor locurile unde să atace.
25-27 iunie 1941 - la Iași, a avut loc pregătirea autorităților române pentru pogrom: însemnarea caselor locuite de români cu semnul crucii (cu var sau vopsea).
27 iunie 1941 - în satul Sculeni, lângă Iași, soldații români au ucis 400 de evrei, aceștia fiind învinuiți ca *„au semnalizat sau pactizat cu inamicul bolșevic”*.
27 iunie 1941 - Ion Antonescu a decretat deportarea evreilor din Iași (cca. 34.000).
28/29 iunie 1941, noaptea - executarea ordinului de deportare s-a încheiat cu asasinarea a peste 14.000 de evrei, de către soldați români, acompaniați de soldați germani, simpatizanți legionari și civili înarmați, pe străzi, în fața caselor și în curtea Chesturii de Poliție.
Mărturia soției rabinului Iancu Solomon, Miriam, despre masacrul din curtea Chesturii de Poliție:
„În ziua de 29 iunie dimineața, la ora 7, au intrat la noi doi sergenți de poliție și un plutonier, cu revolvere întinse spre noi, ne-au spus să ridicăm mâinile și-au început a răscoli toată casa (...). Și când m-au izbit și pe mine m-am rugat de ei că sunt gravidă. (...) Mi-au dat un bocanc în burtă zicând că să nu mai fac jidani, am căzut leșinată, și cei patru copii au căzut pe mine și au fost bătuți. Împreună cu ceilalți am fost duși la Chestură, unde am călcat pe mii de morți (...).”

2. Trenurile morții

29-30 iunie 1941 - la Iași, cca. 7700 de evrei, supraviețuitori ai masacrului din curtea Chesturii de Poliție, au fost duși de autorități la gară pentru a fi deportați.
Evreii, umiliți, jefuiți, și bătuți, au fost îmbarcați în două trenuri cu destinația Călărași (trenurile morții).
Vagoanele de marfă, închise ermetic și cu ferestrele bătute în cuie, au fost înghesuite cu peste 100 de persoane, care dacă nu au murit de foame și de sete, și-au pierdut viața prin asfixiere.
30 iunie-6 iulie 1941 - primul tren, cu cca. 5000 evrei, înghesuiți în 50 de vagoane de marfă pentru transportul vitelor, a parcurs traseul Iași-Călărași în 7 zile, timp în care au murit cca. 4000 de evrei.
30 iunie 1941 - al doilea tren, cu cca. 2700 de evrei, înghesuiți în 18 vagoane de marfă, a parcurs distanța Iași-Podu Iloaiei (23 km) în opt ore caniculare, perioadă în care au murit 1194 de evei.
3 iulie 1941 - în gara din Roman, cu ajutorul reprezentantei Crucii Roșii, Viorica Agarici, evreii din primul tren al morții au primit apă și mâncare, iar trupurile celor morți au fost evacuate.
30 august 1941 - 980 de evrei supraviețuitori ai primului tren al morții au fost transportați înapoi la Iași.
Mărturia lui Lazăr Robin, despre călătoria cu trenul morții:
„Ne-au îngrămădit în trenuri (...), nu am știut ce avea să se întâmple (...), am crezut că ar fi și dat foc vagoanelor dacă nu le-ar fi fost teamă să distrugă locomotiva. Timp de cinci zile ne-am sufocat în trenul supraaglomerat. Majoritatea oamenilor au murit în vagon (...), am dormit pe cadavre.”

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Pogromul de la Iași și trenurile morții***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Eu am avut o rudă mai îndepărtată acolo, care m-a cunoscut totuși bine. Când m-a văzut, după ce am ieșit din tren, m-a întrebat: <<Tu ești, Iancule?>> În gândul meu, am zis: a înnebunit și ăsta! Apoi am trecut pe lângă prima oglindă, m-am oprit și m-am privit. Am fost ca un străin. Nici eu nu m-am recunoscut. Ochii mi s-au pierdut în orbite, buzele, supte, nu s-au mai atins, nu mai arătam a om, am fost complet desfigurat."*

(Radu Ioanid, *Pogromul de la Iași*)

B. *„Masacrele de evrei, la Iași, în Moldova, au fost oribile, au fost ceva inuman și nedemn pentru veacul nostru de cultură… Oamenii de bună-credință, care au fost acolo, mi-au povestit lucruri de necrezut și care au dovedit că suntem încă foarte jos pe scara umanității."*

(Radu Ioanid, *Pogromul de la Iași*)

1. Formulați, pe baza surselor, un punct de vedere despre pogromul din Iași.

2. Reflectați asupra indiferenței, a vinovăției și a responsabilității civice și legale și nu numai. Care este punctul vostru de vedere în legătură cu cei care poartă vina pentru evenimentele din Iași? Argumentați-vă răspunsul.

3. Argumentați într-un eseu de minim 200 de cuvinte dacă măsurile antievreiești menționate în sursă ar fi putut fi evitate de către societatea românească.

Test evaluare
Holocaustul în România
Anul şcolar 20____-20____
Clasa a XI-a ____

Instituția educațională: _____

Numele şi prenumele elevului: _____
Data susţinerii testului: _____

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Dezordinile întâmplate acum câteva zile la Iași au pus armata și autoritățile într-o lumină cu totul nefavorabilă. Cu ocazia evacuării Basarabiei, a fost pentru armată o adevărată rușine că s-a lăsat insultată și atacată de evrei și comuniști, fără a reacționa. Rușinea este însă și mai mare când soldații izolați, din proprie inițiativă și de multe ori numai în scopul de a jefui sau maltrata, atacă populația evreiască și omoară la întâmplare, astfel cum a fost cazul la Iași. (...) Nevoia de a ne scăpa de această plagă a românismului este de nediscutat, dar numai guvernul are dreptul de a lua măsurile necesare. Aceste măsuri se află în curs de executare și ele vor fi continuate după normele ce voi hotărî.”

(Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România *„Wilhelm Filderman”*, *Izvoare și mărturii. Evreii din România între anii 1940-1944*)

a. Numiți, pe baza textului, cauza rușinii armatei. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, două informații referitoare la armata română. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la faptul că *„numai guvernul are dreptul de a lua măsurile necesare”* împotriva populației evreiești. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, că în perioada Statului național-legionar evreilor li s-au negat drepturile elementare. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Conducătorul primului guvern antisemit din România a fost: 4 puncte
a. Octavian Goga b. Ion I. C. Brătianu c. Iuliu Maniu
2. Numărul victimelor pogromului de la Dorohoi a fost de: 4 puncte
a. 100-120 b. 90-130 c. 165-200
3. La 23 noiembrie 1940, România a aderat la alianța politico-militară: 4 puncte
a. Pactul de la Varșovia b. Pactul Tripartit c. N.A.T.O.
4. Pogromul de la București a avut loc în perioada: 4 puncte
a. Guvernării Gigurtu b. *„Nopții de Cristal”* c. Rebeliunii legionare

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Federația Uniunilor de Comunități Evreiești din România (F.U.C.E.R.) a fost constituită în 1938 și a fost condusă de șef rabinul Alexandru Șafran ..... 5 puncte

b. Pogromul de la Galați a avut loc la 30 iunie 1940 și a fost urmat de un nou pogrom, îndreptat împotriva populației evreiești, la Dorohoi (1 iulie 1940) ..... 5 puncte

c. Populației evreiești i s-a interzis să lucreze în teatrele și operele din România începând cu 8 septembrie 1940 ..... 5 puncte

d. Rebeliunea legionară a fost îndreptată împotriva evreilor din Iași ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Evreii din România în perioada 1940-1944”*, având în vedere:
• menționarea a două pogromuri care au avut loc împotriva populației evreiești în perioada 1940-1944;
• prezentarea a două măsuri cu un caracter antisemit care s-au aplicat în perioada 1941-1944;
• prezentarea două personalități care s-au implicat în salvarea evreilor în perioada 1941-1944;
• formularea unui punct de vedere referitor la rezistența prin cultură a populației evreiești în perioada 1940-1944.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Distrugerea comunităților evreiești din Basarabia și Bucovina

1. „Curățarea terenului” în Basarabia și Bucovina

22 iunie-26 iulie 1941 - în cadrul *Operațiunii Barbarossa*, armata română, alături de cea germană, a eliberat teritoriul Basarabiei, nordul Bucovinei și Ținutul Herța de sub ocupația sovietică.
4 septembrie 1941 - România, prin Decretul-lege nr. 506, a organizat teritoriile eliberate de sub controlul U.R.S.S. în două unități administrativ-teritoriale:
a. Guvernământul Basarabiei (centrul la Chișinău): format din județele Bălți, Cahul, Cetatea Albă, Chilia, Ismail, Lăpușna, Orhei, Soroca și Tighina. Funcția de guvernator al Basarabiei a fost îndeplinită de general Constantin Voiculescu (1941-1943) și general Olimpiu Stavrat (1943-1944);
b. Guvernământul Bucovinei (centrul la Cernăuți): format din județele Câmpulung, Suceava, Rădăuți, Storojineț, Cernăuți, Hotin și Dorohoi. Funcția de guvernator al Bucovinei a fost îndeplinită de colonel Alexandru Rioșanu (1941), general Corneliu Calotescu (1941-1943) și general Corneliu Dragalina (1943-1944).
17 iunie şi 8 iulie 1941 - la București, în cadrul şedinţelor Consiliului de Miniştri, *„problema evreiască”* a devenit prioritară pentru administraţia românească, evreii fiind acuzați de atitudine filocomunistă şi antiromânească ⇒ *„curățarea terenului”* în Basarabia și Bucovina.
Ordinele de exterminare a evreilor din Basarabia (cca. 80.000) și Bucovina (cca. 140.000) i-au aparținut lui Ion Antonescu, fiind puse în aplicare de Armată și Jandarmerie:
I. Basarabia: 6-9 iulie 1941 - operațiunile de *„curățare a terenului”* au eliminat mii de evrei din Edineț, Pârlița, Bălți, Lipcani, Briceni, Fălești, Mărculești, Gura Kamenca, Gura Căinari și Cetatea Albă. 17 iulie 1941 - trupele româno-germane au ocupat Chișinăul și au ucis, împreună cu populația civilă, cca. 10.000 de evrei. 24 iulie 1941 - prin Ordinul nr. 61 al guvernatorului Basarabiei, general Constantin Gheorghe Voiculescu, s-a luat decizia de înființare a ghetourilor și lagărelor de concentrare pentru evrei ⇒ cca. 80.000 de evrei au fost închiși în ghetourile din Vertiujeni (22.969), Edineț (11.762), Chișinău (11.525), Mărculești (11.000), Secureni (10.365), Răuțel (3253), Râșcani (3072) și Limbenii Noi (2634), mulți murind de foame și frig. Septembrie 1941 - debutul operațiunii de deportare a evreilor supraviețuitori (cca. 60.000) în Transnistria.
II. Bucovina: 3-9 iulie 1941 - operațiunile de *„curățare a terenului”* au executat cca. 18.000 de evrei din zona rurală (satele Ciudei, Storojineț, Ropcea, Iordănești, Pătrăuți, Panca, Boscăuți și cele din Plasa Nistrului) și orașele Herța și Cernăuți. 10 octombrie 1941 - guvernatorul Bucovinei, general Corneliu Calotescu, a dat ordinul de creare a ghetourilor ⇒ cca. 32.000 de evrei au fost închiși în ghetoul din Cernăuți, mulți murind de foame și frig. Septembrie 1941 - debutul operațiunii de deportare a evreilor supraviețuitori (cca. 45.000) în Transnistria. 20.000 de evrei din Cernăuți au fost salvați de la deportare ca urmare a intervenției primarului Traian Popovici pe lângă Ion Antonescu.

2. Deportarea evreilor în Transnistria

30 august 1941 - la Tighina, a fost semnat acordul româno-german prin care România a primit spre administrare teritoriul dintre Nistru și Bug, Transnistria.
Transnistria, condusă de guvernatorul Gheorghe Alexianu (1941-1944), a fost împărțită în județe și raioane, conduse de prefecți și pretori, și a fost pregătită pentru preluarea evreilor deportați din Basarabia și Bucovina.
15 septembrie 1941-14 martie 1944 - cca. 150.000 de evrei din Basarabia și Bucovina au fost deportați în ghetouri (Moghilău, Lucineț, Copaigorod, Murafa, Șargorod, Djurin, Obadovca, Berșad și Nesterovka) și lagăre de concentrare (Peciora, Scazineț, Vapniarca, Bogdanovca, Domanevca și Acmecetca) din Transnistria ⇒ cca. 100.000 de evrei au murit de foamete, boli și execuții sumare.

Fișă de lucru: ***Distrugerea comunităților evreiești din Basarabia și Bucovina***

Studiați cu atenţie tabelul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

Situația evreilor din Basarabia (28 iunie 1940-1 ianuarie 1942)			
28 iunie 1940		**1 ianuarie 1942**	
Evrei	**223.926**	**Evrei**	**401**
Români	**66.990**	**Români**	**1.409.227**
Ruși	**324.345**	**Ruși**	**20.325**
Ucraineni	**119.726**	**Ucraineni**	**-**
Găgăuzi	**111.206**	**Găgăuzi**	**77.228**
Bulgari	**171.719**	**Bulgari**	**83.600**

1. Identificați populația care a cunoscut un regres demografic. Care sunt cauzele care au determinat acest regres demografic?

2. Menționați două populații care au cunoscut un spor demografic. Care sunt cauzele care au determinat acest spor demografic?

Holocaustul în Transnistria aflată sub administrația românească

1. Holocaustul în Transnistria

15 septembrie 1941-14 martie 1944 - deportarea evreilor din România în Transnistria (zonă de *„depozitare etnică”*) a fost un proces amplu, care i-a cuprins pe cei din Basarabia, Bucovina, Vechiul Regat și din sudul Transilvaniei (peste 200.000 de evrei).
Motivele invocate de autoritățile române pentru deportarea evreilor în Transnistria au fost următoarele: atitudinea dușmănoasă față de armata și locuitorii români și activități ilegale.
În procesul de deportare a evreilor din România s-au distins următoarele etape:
I. Septembrie 1941: evreii din Basarabia și Bucovina au fost trimiși în ghetouri și lagăre de concentrare (Vertiujeni, Edineț, Chișinău, Mărculești, Secureni, Răuțel, Rășcani, Limbenii Noi și Cernăuți). Situația în ghetouri și lagărele de concentrare a fost dificilă, evreii nu au dispus de bani pentru procurarea alimentelor, nu au avut apă, îmbrăcăminte și medicamente ⇒ mortalitate ridicată.
II. Septembrie-decembrie 1941: peste 150.000 de evrei din Basarabia și Bucovina au fost deportați în Transnistria. Deportaților le-au fost confiscate de către autoritățile române aurul și alte bunuri de valoare, apoi au fost organizați în convoaie formate din 100 de persoane, escortate de jandarmi și conduse de ofițeri care i-au executat pe cei care au rămas în urmă, în marș forțat de 30 km/zi. În Transnistria, evreii au fost relocați în ghetouri (Moghilău, Lucineț, Copaigorod, Murafa, Șargorod, Djurin, Obadovca, Berșad și Nesterovka) și lagăre de concentrare (Peciora, Scazineț, Vapniarca, Bogdanovca, Domanevca și Acmecetca), în locuințe părăsite, fără căldură și igienă minimă ⇒ cca. 90.000 de evrei au murit de foamete, boli (dizenterie și tifos exantematic) și execuții sumare.
III. 14 iulie 1941-23 august 1944: guvernul Ion Antonescu a decis deportarea evreilor din Vechiul Regat și sudul Transilvaniei în Transnistria, acuzați a fi comuniști și/sau simpatizanți comuniști. Evreii din București, Timișoara, Arad, Galați, Botoșani, Iași și o parte dintre cei internați în lagărul de la Târgu-Jiu au fost deportați în ghetourile din Mostovoi și Berezovca și lagărele din județele Moghilău (Peciora, supranumit *„Lagărul morții”*, Scazineț și Vapniarca), Balta, Tulcîn și Golta (Bogdanovca, Acmecetca și Domanevca). Sub pretextul gestionării epidemiei de tifos exantematic, au fost masacrați evreii din lagărele de concentrare din Bogdanovca (21-31 decembrie 1941: cca. 45.000 de evrei), Domanevca (10 ianuarie-18 martie 1942: 18.000 evrei) și Acmecetca (aprilie 1942-septembrie 1943: 8000-14.000 evrei), apoi cadavrele aruncate în gropi comune. În paralel cu germanii, autoritățile române au pus în practică numeroase execuții în Transnistria, cea mai mare fiind cea din Odessa (22-25 octombrie 1941), soldată cu peste 40.000 de evrei uciși.
14 martie 1944 - Antonescu a ordonat repatrierea evreilor deportați în Transnistria (cca. 100.000).
Numeroși oameni politici și de cultură din România (Regina-mamă Elena, Traian Popovici, Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Gheorghe Brătianu și Constantin I. C. Brătianu) au simpatizat cu evreii și au intervenit în favoarea lui Wilhelm Filderman, care a cerut încetarea deportărilor în Transnistria.

2. Porajmosul în Transnistria

Rromii (sau țigani) au fost o altă etnie din România (1930: 262.501 rromi) supusă politicii statale de genocid, fiind considerați *„nemobilizabili și periculoși pentru ordinea publică”*.
1 iunie 1942-decembrie 1943 - Antonescu a decis deportarea a 24.617 rromi (nomazi și stabili - nenomazi, 12% din populația totală de rromi) din România în Transnistria (județele Golta, Oceacov, Berezovca și Balta), dintre care cca. 11.000 au murit de frig, inaniție și epidemii de tifos exantematic.
1944 - în contextul schimbării situației militare din perioada celui de-al Doilea Război Mondial (înclinarea balanței în favoarea forțelor Aliate), deportările rromilor au încetat, iar 14.000 dintre aceștia s-au întors în România.

Fișă de lucru: ***Holocaustul în Transnistria aflată sub administrația românească***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„România şi-a pus la punct o reţea de ghetouri şi lagăre în Transnistria pentru a putea dispune de acei evrei care au reuşit să supravieţuiască primului val de exterminări şi vicisitudinilor deportării. A făcut acest lucru fie deportându-i peste râul Bug, în Ucraina ocupată de germani, fie prin intermediul altor metode."*

(Jean Ancel, *Transnistria*)

B. *„În ziua de 8 septembrie 1943 a fost adus la Legiunea de Jandarmi Ananiev un grup de circa 50 țigani, bărbați, femei și copii aduși din țară și plasați la munca în comun în Berșad. Aceștia au declarat: Am fugit din comuna Berșad din cauza mizeriei. Nimeni nu se ocupă de soarta lor. Sunt puși la muncă dar nu li se dă nici hrană, nici adăpost, fiind siliți să doarmă pe câmp goi și flămânzi. Cu lacrimi în ochi s-au rugat să li se dea posibilitatea să trăiască mai omenește în schimbul muncii ce vor depune, mulți dintre aceștia au fost aproape goi cu o singură pereche de pantaloni rupți și au cerut o bucățică de pâine.*
Impresia produsă asupra populației locale a fost defavorabilă.
Se impune a se lua măsuri pentru a li se asigura o viață omenească."

(Guvernământul Transnistriei, Notă informativă)

1. Menționați, pe baza sursei A, care a fost scopul deportării evreilor din România.

2. Descrieți, pe baza sursei B, starea generală a rromilor deportați în Transnistria și solicitările acestora.

Studiu de caz: Evreii din Odessa

1. Masacrul din Odessa

1798 - fondarea orașului-port Odessa de către Imperiul Rus pe ruinele unei vechi colonii grecești.
1789-1897 - Odessa a devenit un import centru comercial, ce a atras imigranți din toată Europa (ruși, ucraineni, greci, polonezi, italieni, germani, francezi, români, bulgari, albanezi și evrei) și a devenit căminul uneia dintre cele mai mari comunități evreiești din epocă (37% din populația orașului a fost de origine evreiască, peste 200.000 de evrei).
1917-1941 - frânarea dezvoltării orașului, ca urmare a instaurării controlului bolșevic/sovietic.
8 august-10 aprilie 1944 - în cadrul *Operațiunii Barbarossa*, armatele româno-germane au asediat și cucerit orașul (8 august-16 octombrie 1941), Odessa devenind capitala Transnistriei și reședința guvernatorului Gheorghe Alexianu ⇒ exterminarea evreilor din oraș (din cei cca. 200.000 de evrei din Odessa, după retragerea sovietică, au mai rămas în oraș cca. 100.000 evrei).
8 octombrie 1941 - autoritățile române au început organizarea ghetoului din Odessa pentru populația evreiască (în cadrul închisorii orașului), iar 3000-5000 evrei au fost executați prin împușcare pentru pierderile suferite de armata română în perioada asediului orașului (100.000 victime și răniți printre soldații români).
22 octombrie 1941, ora 17:45 - explozia comandamentului militar român din Odessa, amplasat în fostul sediu al N.K.V.D. (Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne, serviciul secret al U.R.S.S.), care a fost minat de armata sovietică aflată în retragere ⇒ moartea generalului Ion Glogojeanu, a 16 ofițeri români, 9 subofițeri, 35 de soldați și patru ofițeri germani de marină.
22-25 octombrie 1941 - la Odessa, a fost organizat masacrul cu titlul de purificare etnică și *„măsuri severe de represalii”* a evreilor și comuniștilor suspecți, acuzați de atentatul cu bombă: mareșalul Ion Antonescu a ordonat executarea a 200 de evrei pentru fiecare ofițer român sau german mort în explozie și a câte 100 de comuniști pentru fiecare soldat rănit ⇒ 5000-19.000 de victime, majoritatea evrei, prin împușcare, spânzurare sau ardere.

2. Dalnic și Bogdanovca

Supraviețuitorii masacrului din Odessa au fost deportați și exterminați în lagărele de concentrare din Dalnic (peste 22.000 evrei) și Bogdanovca (cca. 45.000 evrei):
I. Lagărul de concentrare de la Dalnic (23-25 octombrie 1941): cca. 22.000 de evrei din Odessa au fost escortați de locotenent-colonelul Nicolae Deleanu și locotenent-colonelul de jandarmi Mihail Niculescu (*„Coca-călăul”*), pentru a fi uciși din ordinul lui Ion Antonescu (ordinul secret nr. 563), drept represalii la aruncarea în aer a comandamentului militar român (22 octombrie 1941). Evreii au fost înghesuiți în nouă magazii mari: primii 50 de evrei au fost împușcați personal de locotenent-colonelul Nicolae Deleanu, iar opt magazii au fost incendiate și mitraliate. Soldaților români li s-a dat ordin să ia poziție în jurul magaziilor, la 50 m de acestea, și să deschidă focul asupra tuturor evreilor ce ar fi reușit să scape. 25 octombrie, ora 17:45 - a noua magazie, probabil cea în care au fost înghesuiți femei și copii, a fost minată și aruncată în aer.
II. Lagărul de concentrare de la Bogdanovca (7 noiembrie 1941-20 februarie 1942): aici au fost deportați evreii supraviețuitori din Odessa (cca. 60.000) ⇒ cca. 45.000 de victime, ca urmare a marșurilor, frigului (temperaturi de până la -20°C), foametei, bolilor (epidemii de tifos exantematic), condițiilor de cazare improprii (fără căldură, apă și igienă minimă) și execuțiilor sumare (realizate de jandarmii care au însoțit convoaiele de evrei și unitățile germane din cadrul lagărului de concentrare).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Evreii din Odessa***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Ion Antonescu, Conducătorul Statului (I.A.): Cu evreii de la Odessa, ceea ce s-a întâmplat, s-a întâmplat; de acum înainte să se pună regulă. Represiunea a fost destul de severă?
- Gh. Alexianu, guvernatorul Transnistriei (G.A.): A fost, domnule mareșal.
- I.A.: Ce înțelegi prin „destul de severă”? Dv. sunteți cam miloși cu alții, nu cu neamul românesc.
- G.A.: A fost foarte severă, domnule mareșal.
- I.A.: Am spus să se împuște câte 200 de evrei pentru fiecare mort și câte 100 de evrei pentru fiecare rănit. S-a făcut așa?
- G.A.: Au fost împușcați și spânzurați pe străzile Odessei.
- I.A.: Să faceți așa pentru că eu răspund în fața țării și a istoriei.”

(Ședința Consiliului de Miniștri din 13 noiembrie 1941)

Elaborați un eseu de minim 200 de cuvinte în care să caracterizați atitudinea mareșalului Ion Antonescu față de evrei.

Evreii din Vechiul Regat și din sudul Transilvaniei

1. Regimul de muncă obligatorie

1940-1944 - guvernarea Ion Antonescu a adoptat numeroase măsuri legislative cu un pronunțat caracter antisemit, prin care au fost excluși evreii din justiție, sistemul sanitar, educație, artă și cultură, și a fost limitată interacțiunea etnicilor români cu minoritățile.
5 decembrie 1940 - adoptarea Decretului-lege nr. 3984 referitor la statutul militar al evreilor: bărbații evrei cu vârsta între 18 și 50 de ani, rezidenți în Vechiul Regat și sudul Transilvaniei, au fost excluși din armată (cu excepția unor evrei medici, farmaciști, veterinari, ingineri și arhitecți, de ale căror servicii a avut nevoie armata), dar au fost obligați să presteze muncă gratuită sub jurisdicție militară (*„munci de folos obștesc”*) și să suporte plata unor taxe ce au variat între 3000 şi 7000 de lei/an și 20-30% din impozitele datorate statului.
14 iulie 1941 - autoritățile române au adoptat Decretul-lege nr. 2030, o completare la decretul-lege nr. 3984: a reglementat munca obligatorie a bărbaților evrei (*„rechiziționare”*), cu vârste între 18 și 50 de ani, în folosul obștesc sau al armatei (60-180 de zile, în funcție de grupa de vârstă din care au făcut parte) și a impus obligația purtării unei brasarde de culoare galbenă, lată de 10 cm, cu numele punctului de recrutare de care au aparținut.
21 iulie 1942 - guvernul Antonescu a adoptat o măsură legislativă prin care a fost introdus conceptul de muncă obligatorie pentru toți membrii comunității evreiești: curățarea și dezăpezirea orașelor, construcția de căi ferate, șantiere de construcții, cariere de piatră sau munci fizice în folosul armatei, în localitățile de domiciliu sau în afara acestora, în cadrul unor tabere sau colonii de muncă.
Evreii care s-au făcut vinovați de abateri minore (întârzieri, delăsare sau indisciplină) au fost pedepsiți fizic (cu 25 de lovituri aplicate cu biciul sau cu bâta), în timp ce abaterile grave, precum sustragerea de la muncă și/sau plecarea fără învoire, au fost pedepsite cu deportarea în Transnistria a celor vinovați și a familiilor extinse ale acestora (soțiile, copiii și părinții).
1942-1944 - 31.463 evrei au fost repartizați în detașamente de muncă obligatorie, iar cca. 17.000, declarați *„utili pentru economie”*, au fost exceptați de la regimul de muncă obligatorie.
Principalele tabere sau colonii de muncă au fost organizate la Teiș (Dâmbovița), Predeal (Brașov), Doaga (Vrancea), Cobadin, Mereni și Osmancea (Constanța) și pe șantierele căilor ferate București-Craiova, București-Urziceni și Bumbești-Livezeni-Petroșani.

2. Planurile de deportare a evreilor din România în Polonia

1942 - regimul Antonescu a început pregătirile pentru aplicarea *„Soluției finale”* pentru evreii din Vechiul Regat și sudul Transilvaniei, conform înțelegerii cu reprezentanții germani în România: deportarea în lagărul de exterminare de la Belzec (Polonia) a cca. 280.000 de evrei (cu excepția celor *„utili pentru economie”*), *„în trenuri speciale spre est”*, începând cu data de 10 septembrie 1942.
19 august 1942 - finalizarea pregătirilor autorităților române pentru deportarea evreilor în Polonia.
13 octombrie 1942 - prin Hotărârea Consiliului de Miniștri s-a suspendat deportarea populației evreiești în lagărul de exterminare de la Belzec.
Un rol important în luarea deciziei de oprire a deportării evreilor în Polonia l-a avut evoluția operațiunilor militare desfășurate de Germania în U.R.S.S. (stagnarea înregistrată în cadrul bătăliei pentru Stalingrad) și intervenția unor personalități marcante din România (regina-mamă Elena, șef-rabin Alexandru Șafran, liderul comunității evreiești Wilhelm Filderman, mitropolitul ortodox Nicolae Bălan și politicienii Constantin I. C. Brătianu, Ghiță Pop, Nicolae Lupu, Ion Mihalache și Iuliu Maniu) și din Europa (monseniorul Andrea Cassulo, reprezentantul statului Vatican la București).

Fișă de lucru: ***Evreii din Vechiul Regat și din sudul Transilvaniei***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„(...) Am crescut într-o casă aproape asimilată. Numai mama s-a dus la sinagogă de Anul Nou, numai ea a postit de Yom Chipur, numai ea a ținut Pesahul. (...) În vara anului 1940, când a trebuit să mă înscriu în clasa a doua de liceu, directoarea școlii, Mater Grația, i-a comunicat mamei că, în conformitate cu noile legi rasiale, deși limba mea maternă a fost germana, nu am mai avut dreptul să învăț la o școală creștină. (...) - Da, dar nu am fost altfel decât ceilalți oameni. De aceea nu am înțeles. De ce nu am avut voie să învăț mai departe? (...) Tata a rămas atunci fără lucru.
A fost directorul societății de film <<Warner Bros>>. (...) În iarna anului 1941-1942, tata a fost obligat, ca toți evreii bucureșteni, să presteze zile la <<zăpadă>>. În zilele când s-a prezentat la <<zăpadă>>, a fost scutit de prezența la detașamentul de muncă obligatorie din comuna Tudor Vladimirescu. (...)
Jidanilor... - așa și-a început domnul director Gogleață cuvântarea de <<bun sosit>>. - Mareșalul v-a trimis aici ca să munciți și să crăpați... eu întâi v-aș lăsa să crăpați și apoi v-aș munci. În ziua de 21 ianuarie, anul trecut, am participat la sfânta noastră rebeliune legionară. M-am socotit atunci cu o mulțime dintre voi. Pe ăia i-am trimis însă spre ceruri... Greșesc... În iad. Pentru că voi, jidanii, n-aveți un Dumnezeu... Ferma asta e ferma statului. O să munciți. O să zbârnâie. Dacă nu... cu sângele vostru o să ud pământul. Apelul! Vreau să vă aud numele. Să vă văd. Așa-mi place mie. Să văd cu cine am de-a face.”

(Sonia Palty, *Evrei*, *treceți Nistrul! Însemnări din deportare*)

1. Identificați, pe baza textului, măsurile pe care guvernul Ion Antonescu le-a luat în privința muncii în folos obștesc a evreilor.

2. Menționați, pe baza textului, etichetele antisemite folosite în epocă și *„justificările”* utilizării acestora.

3. Prezentați, în minim 10 rânduri, consecințele măsurilor antisemite asupra vieții comunităților evreiești din România.

Rezistența evreiască și eforturile de repatriere a deportaților din Transnistria

1. Rezistența evreiască

1940-1944 - în România, măsurile și acțiunile antisemite ale regimului antonescian i-au determinat pe evrei să se organizeze pentru a supraviețui.
Rezistența evreiască a înregistrat mai multe forme de acțiune, nonviolente:
a. La nivel individual: supraviețuirea unei persoane poate fi considerată o formă de rezistență;
b. La nivel colectiv: sub conducerea lui Wilhelm Filderman și a șefului-rabin Alexandru Șafran, F.U.C.E.R. a adoptat tactica luptei legale în justiție, a petițiilor, a audiențelor și a stabilirii contactelor cu personalități politice și clericale cu influență în cercurile guvernamentale, care au acceptat să intervină în favoarea evreilor, sperând să obțină unele îmbunătățiri pentru evreii din țară;
c. Crearea unui sistem de instituții de asistență socială și medicală: formarea Comisiei Autonome de Ajutorare (ianuarie 1941), care s-a preocupat de victimele pogromului de la București (21-23 ianuarie 1941), pogromului de la Iași (27-30 iunie 1941) și evreii deportați din satele și orașele mici în capitale de județ; asistența oferită evreilor deportați în Transnistria de către organizații internaționale caritabile evreiești (American Jewish Joint Distribution Committee, Comitetul de salvare al Agenției Evreiești din Turcia, Congresul Mondial Evreiesc și Oeuvre de Secours aux Enfants), în ghetouri fiind livrate produse alimentare și medicamente de primă necesitate pentru suferinzi;
d. Organizarea unui sistem paralel de educație evreiască: după adoptarea decretului-lege nr. 3438/11 octombrie 1940, prin care elevii și studenții evrei nu au mai putut frecventa școlile românești de stat sau particulare, comunitatea evreiască și-a asumat misiunea de a continua școlarizarea la nivel primar, mediu și superior, cursurile fiind organizate în sinagogi, pivnițe sau poduri. La Bucureşti, a funcţionat Colegiul pentru Studenţi Evrei, format din trei secții (*„Litere şi filozofie”*, *„Ştiinţe şi studii economico-comerciale”* şi *„Biologie umană”*) și 62 de profesori, personalități marcante ale vremii (matematicienii Abraham Hollinger și Simion Sanielevici, fizicianul Alexandru Sanielevici, lingvistul Alexandru Graur, scriitorii Mihail Sebastian și Felix Aderca și pictorul Herman Maxy);
e. Continuarea vieții cultural-artistice și religioase: excluși din instituțiile statului și din organizațiile profesionale, numeroși intelectuali evrei și-au concentrat eforturile asupra menținerii moralului comunității evreiești, iar sinagoga a devenit un loc de educație și de manifestare a solidarității în fața greutăților.

2. Eforturile de repatriere a deportaților din Transnistria

1940-1944 - în perioada Holocaustului, evreii au redactat zeci de memorii și petiții, principalele subiecte fiind următoarele: restituirea bunurilor jefuite de legionari, încetinirea ritmului procesului de românizare, modificarea legii de expropriere a bunurilor urbane, renunțarea la înființarea de ghetouri, autorizarea reîntoarcerii evreilor în orașul Panciu și eliminarea ordinului de a purta un semn distinctiv.
O atenție deosebită a fost acordată solicitării de măsuri care să îmbunătățească viața deportaților în Transnistria: obținerea acceptului pentru a se putea trimite medicamente și hrană și repatrierea evreilor supraviețuitori din Transnistria (1943: cca. 78.000 evrei, printre care 5000 de orfani, cu vârste cuprinse între 2 și 16 ani).
1943 - în contextul înfrângerii armatei germane în bătălia pentru Stalingrad (23 august 1942-2 februarie 1943) și debutul contraofensivei armatei sovietice, autoritățile române au permis repatrieri parțiale ale deportaților evrei din Transnistria: 6053 de locuitori deportați din Dorohoi (decembrie 1943) și 1846 de copii rămași orfani în urma deportărilor (6 martie 1944).

Fișă de lucru: ***Rezistența evreiască și eforturile de repatriere a deportaților din Transnistria***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„În contextul concret românesc a funcționat o strategie de luptă care a urmărit contracararea sau neutralizarea măsurilor de eliminare a populației evreiești din societatea românească (...). În acest scop, conducătorii obștii evreiești au căutat să stabilească contacte cu personalități influente gata să intervină în favoarea evreilor în momentele critice; s-au adresat autorităților de stat prin petiții și proteste împotriva persecuțiilor și măsurilor discriminatorii; au organizat o rețea instituțională de cultură, învățământ, asistență ș.a. pentru <<compensarea>> tuturor frustrărilor materiale, morale, sociale, intelectuale impuse evreilor de regimul antonescian."*

(Lya Benjamin, *Prigoană și rezistență în istoria evreilor din România 1940-1944*)

B. *„Astăzi nu mai trăiesc în Transnistria decât 78.000 de deportați, așa că 122.000, adică 61%, au murit în decurs de doi ani. Acești 78.000 se compun din: 25.000 de bărbați, majoritatea trecuți de 50 de ani; 33.000 de femei; 20.000 de copii de ambele sexe, sub 18 ani. (...)*
Când două treimi dintre deportați au murit în exil în doi ani, când sunt familii în care din 10 membri supraviețuiesc numai unul sau doi, când sunt copii ai căror părinți au murit în exil, când mii de deportați desculți și flămânzi nu-și pot procura drept hrană zilnică decât o apă fierbinte în care plutesc 30-40 grame de mălai și, deci, și treimea care a rămas este amenințată să moară, suferințele lor merită, credem, iertare, mai cu seamă că majoritatea celor care supraviețuiesc sunt femei și copii minori."

(Wilhelm Filderman, *Memorii și Jurnale*)

1. Identificați, din sursa A, două trăsături ale rezistenței evreiești din România.

2. Selectați, din sursa B, două argumente folosite de Wilhelm Filderman în memoriul prin care a solicitat repatrierea deportaților din Transnistria.

3. Realizați un eseu de minim 200 cuvinte despre diversitatea formelor de rezistență evreiască din România anilor 1940-1944.

Studiu de caz: Wilhelm Filderman

1. „Cel mai mare evreu european”

Wilhelm Filderman, supranumit *„cel mai mare evreu european”* și *„fala iudaismului mondial”*, jurist și om politic, a fost unul dintre cei mai importanți lideri ai evreilor din România, aflându-se la conducerea celor mai importante organizații evreiești din perioada 1919-1947.
14 noiembrie 1882 - s-a născut Wilhelm Filderman în București, al cincilea dintre copiii lui Moritz Filderman, tipograf, și Carolinei, casnică.
1894-1902 - după finalizarea studiilor elementare (1890-1894), tânărul Wilhelm a urmat cursurile în cadrul Liceului *„Matei Basarab”* din București, fiind coleg cu viitorul mareșal Ion Antonescu.
1902-1909 - Wilhelm a urmat cursurile Facultății de Drept din cadrul Universității din București (1902-1906), apoi s-a mutat în Franța, pentru a își obține doctoratul în drept la Sorbona (1906-1909).
1909 - Filderman s-a întors în România și s-a implicat în viața comunității evreiești, fiind unul dintre fondatorii U.E.P. (Uniunea Evreilor Pământeni).
1911 - tânărul Wilhelm s-a căsătorit cu Emilia Gabrielescu, cu care a avut doi copii.
1912 - Wilhelm a obținut naturalizarea (cetățenia) și a devenit membru al baroului din București.
1913-1918 - Filderman a participat la Al Doilea Război Balcanic (1913) și Primul Război Mondial (1916-1918), pentru vitejia sa fiind decorat cu *„Virtutea Militară”* și *„Coroana României”*.
1914-1919 - în absența președintelui U.E.P. Adolf Stern, plecat din țară, Wilhelm a preluat conducerea organizației.
1919 - Wilhelm Filderman a participat la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), având un rol important în elaborarea Tratatului minorităților (9 decembrie 1919).
1923 - U.E.P. și-a schimbat numele în U.E.R. (Uniunea Evreilor Români) și l-a ales președinte pe Filderman, ca urmare a activității sale de promovare a drepturilor evreilor români.
1927-1928 - Filderman a fost ales deputat din partea P.N.L. în Parlamentul României și s-a remarcat prin numeroase inițiative și intervenții legislative, cea mai importantă fiind Legea cultelor (1928).

2. „Fala iudaismului mondial”

1936 - Wilhelm Filderman a devenit președinte al C.C.E.R. (Consiliul Central al Evreilor din România), organizație apărută prin fuziunea dintre U.E.R. și P.E.R. (Partidul Evreiesc din România), răspunsul comunității evreiești la ascensiunea partidelor politice cu programe antisemite.
1939-1941 - Filderman a protestat împotriva legilor antisemite adoptate în perioada guvernării Goga (1937-1938), dictaturii carliste (1938-1940) și statului național-legionar (1940-1941).
1941 - Wilhelm a fost ales președinte al F.U.C.E.R. (Federația Uniunii Comunităților Evreiești din România), în contextul intensificării măsurilor antisemite adoptate de regimul Ion Antonescu.
1941-1944 - Wilhelm Filderman și F.U.C.E.R. au ales calea legal-juridică de protest (memorii și petiții) pentru a combate antisemitismul și a obține concesii pentru comunitatea evreiască din România: au fost atacate primele măsuri de deportare a populației evreiești în Transnistria și au reușit, împreună cu Traian Popovici, salvarea a 20.000 de evrei din Cernăuți (1941); s-au opus deportării evreilor din România în Polonia, în lagărul de exterminare de la Belzec (1942); au urmărit salvarea evreilor din Transnistria și readucerea în țară a tuturor supraviețuitorilor (1943-1944).
30 mai-2 august 1943 - ca urmare a presiunilor asupra regimului Antonescu, Filderman a fost deportat în lagărul transnistrean de la Moghilău, dar a fost repatriat după intervenția familiei regale.
1945-1948 - după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și începutul sovietizării României, Filderman a demisionat de la conducerea F.U.C.E.R. (octombrie 1945) și s-a mutat în Franța (1948).
22 aprilie 1963 - moartea lui Filderman și înmormântarea sa în cimitirul evreiesc din Bagneux.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Wilhelm Filderman***

Imaginați-vă că, asemenea lui Wilhelm Filderman, vă aflați într-o audiență la mareșalul Ion Antonescu pentru a apăra drepturile evreilor puși în pericol de măsurile antisemite ale anilor 1940-1944. Realizați un dialog în care aduceți minim cinci argumente în pledoaria voastră și încercați să fiți cât mai convingători.

Studiu de caz: Mărturii ale supraviețuitorilor evrei și rromi din Transnistria

1. Mărturii din Holocaustul transnistrean

1919-1940 - în perioada interbelică, România a avut o populație de 18 milioane locuitori, dintre aceștia cca. 730.000 fiind etnici evrei (4.00%).
1941-1944 - intrarea Transnistriei (sau *„teritoriul de dincolo de râul Nistru”*) sub administrație românească i-a oferit lui Ion Antonescu spațiul necesar de relocare a populației evreiești.
Evreii deportați în Transnistria au fost supuși unui regim de exterminare: au suferit de foame, frig și boli, fiind înghesuiți în locuințe insalubre și mici, care nu au putut să îi adăpostească pe toți.
Mulți dintre supraviețuitorii din Transnistria au fost prea traumatizați pentru a povesti ce au trăit, doar câțiva au reușit să scrie și să vorbească despre experiența lor, în memorii, jurnale și interviuri.
Mărturia lui Otto Feller, supraviețuitor al lagărului de muncă forțată de la Pâncota (județul Arad):
„În 1941, am fost chemat la sediul militar şi trimis în gară pentru călătoria într-un loc numit Pâncota. Ne-au urcat în vagoane folosite pentru a transporta animale şi a trebuit să stăm strânşi unul de celălalt, timp de opt ore. După ce am ajuns la destinaţie, comandantul a strigat: <<sunteţi aici să lucraţi, iar misiunea voastră va fi să săpaţi un canal de irigaţii. Cei care cooperează nu vor ajunge să-mi cunoască furia, dar cei care nu colaborează vor fi aspru pedepsiţi sau trimişi în Transnistria>>. A urmat o lună de abuzuri fizice şi psihice, de cruzime şi privaţiuni. Din gară, am fost duşi într-un fost castel în ruine şi am fost cazaţi într-un hambar de animale, doar cu paie pe pământ pentru aşa-zisele noastre paturi. (...) La 6 dimineaţa, gardienii au început să strige: <<Sus, sus, sus, evrei leneşi!>>. Asta a fost introducerea cu ceea ce am fost nevoiţi să ne obişnuim. (...) Au trecut câteva săptămâni şi fiecare zi a fost o repetare monotonă a foametei şi oboselii din ziua precedentă. Am fost mereu obosiţi şi hrana nu a fost niciodată suficientă. Supele lungi, pâinea neagră fără gust şi cafeaua slabă pe care ni le-au dat, pur şi simplu nu au fost suficiente (...). Păduchii au fost şi ei o problemă. Mi s-a turnat benzină pe tot corpul pentru a scăpa de insectele sâcâitoare, iar arsurile şi rănile au agravat starea mea deja deplorabilă”.

2. Mărturii din Porajmosul transnistrean

1941-1942 - regimul Antonescu, prin Ordinele 33.911/1941 și 26.756/1942 a solicitat un recensământ privind *„comunitățile de rromi <<țigani nomazi>> (căldărari și lingurari) și <<țigani stabili>> condamnați, recidiviști sau care nu au mijloace de existență sau ocupație precisă din care să trăiască în mod cinstit prin muncă și deci constituie o povară și un pericol pentru ordinea publică”* și *„un studiu privind regiunile de strângere, modul de organizare a convoaielor, itinerarele, conducerea și paza convoaielor, punctele de trecere peste Prut, Nistru și Bug”* ⇒ 1 iunie-16 septembrie 1942 - deportarea a cca. 25.000 de rromi (sedentari și nomazi) în Transnistria, din care 44% au murit ca urmare a condițiilor inumane: frig, foamete și boli (dizenterie și tifos exantematic).
Supraviețuitorii au catalogat Transnistria ca fiind *„lagărul morții”*, *„loc de moarte și suferință”*, *„infernul”*, *„loc al măcelului”*, *„zonă de selecție naturală”*, *„calvarul”* și *„iadul”*.
Mărturia lui Mirică Dinu, supraviețuitor al Porajmosului transnistrean:
„Mulţi au înnebunit. De mizerie că nu au avut ce să mănânce. De sărăcie. Mulţi s-au bătut pentru chestia asta (...) De mizerie, de trai rău l-ai găsit îngheţat. Nu ai avut grijă de copilul dumitale sau să mai zici de frate. Nu ai mai avut. Atât ai avut grijă cum să trăieşti dumneata. Ai văzut la fratele dumitale că moare (...) Şi din mizerie şi boală l-ai găsit mort de dimineaţă. L-a tras ăla care a fost mai tare în groapă şi acolo l-au mâncat câinii”.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Mărturii ale supraviețuitorilor evrei și rromi din Transnistria***

Redactați o scrisoare de minim o pagină A4 pe care vă imaginați că o expediați unui copil evreu/rrom supraviețuitor al Holocaustului/Porajmosului din Transnistria.

Test evaluare
Holocaustul pe teritoriile aflate sub administrație românească

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„După cum a reieşit din relatările asasinatelor din vara anului 1941, linia de demarcare dintre implicarea maselor în jefuirea proprietăților evreilor și violența comisă împotriva proprietarilor acestora a fost foarte fragilă. Persoanele din Basarabia au trecut de la jaf la crimă. Violențele au început adesea cu mulțimi de țărani care au salutat intrarea trupelor românești într-un anumit sat, după care țăranii au numit de bunăvoie familiile de evrei, le-au arătat casele deținute de evrei, uneori au ajutat la arestarea acestora, apoi au început jafurile, atacurile violente, ajungându-se uneori la crimă. Așa s-a întâmplat în Țigănești, unde sătenii, după ce i-au ajutat pe soldații români să-i identifice și să-i adune pe locuitorii evrei, s-au alăturat militarilor și i-au bătut și ei pe evrei. Apoi militarii au dus 10-12 victime să fie executate în afara satului; în timp ce au plecat, un grup de localnici s-au oferit voluntari drept <<escorte>>.”

(Paul Johnson, *O istorie a evreilor*)

a. Precizați, pe baza textului, secolul și un spațiu istoric. 6 puncte

b. Menționați, pe baza textului, două informații referitoare la implicarea populației în evenimentele menționate. 6 puncte

c. Identificați, pe baza textului, o informație referitoare la militari. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, altul decât cele menționate în text, că în anul 1941 autoritățile române au realizat un genocid împotriva evreilor în Basarabia sau Transnistria. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. *„Operațiunea Barbarossa”* a început la data de: 4 puncte
a. 23 august 1944 b. 22 iunie 1941 c. 1 septembrie 1939
2. Acordul din 30 august 1941, semnat între Germania și România a prevăzut transferul teritoriului numit: 4 puncte
a. Ucraina b. Basarabia c. Transnistria
3. Acest lagăr de concentrare din Transnistria a provocat cele mai multe victime în rândul evreilor: 4 puncte
a. Bogdanovca b. Chișinău c. Odessa
4. Membru al Familiei Regale a României, solidar cu tragedia evreilor: 4 puncte
a. Viorica Agarici b. Wilhelm Filderman c. Regina-mamă Elena

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Prin Dictatul de la Viena (3 august 1941), Basarabia și Bucovina au fost anexate de Ungaria ..... 5 puncte

b. În 1942, guvernul României, sub conducerea lui Ion Antonescu, a deportat 25.000 de rromi în Transnistria ..... 5 puncte

c. 20.000 de evrei din Cernăuți au fost salvați de la deportare în 1941 ca urmare a intervenției primarului Traian Popovici pe lângă Ion Antonescu ..... 5 puncte

d. Generalul român Nicolae Macici a organizat masacrele din Odessa și din apropiere de Dalnic ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Deportarea evreilor și rromilor din România (1941-1944)”*, având în vedere:
• menționarea a două cauze ale deportării evreilor și rromilor în timpul regimului lui Ion Antonescu (1940-1944);
• prezentarea a două acțiuni de deportare a populației evreiești și rrome din România în perioada 1941-1944;
• prezentarea a două măsuri inițiate de comunitatea evreilor din România pentru întrajutorarea evreilor deportați în perioada 1941-1944;
• formularea unui punct de vedere referitor la faptul că persoanele care au contribuit la atrocitățile îndreptate împotriva populației evreiești și rrome din Vechiul Regat, Bucovina, Basarabia sau Transnistria au fost inculpate și judecate.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Evreii din nordul Transilvaniei sub autoritatea statului ungar (1940-1944)

1. Definiție

Dictat = ansamblu de constrângeri asupra unui stat, prin presiuni politice, economice, militare, pentru a-l determina să accepte anumite condiții împotriva voinței sale.

2. Transilvania și Dictatul de la Viena

26 iunie-7 septembrie 1940 - România a pierdut 100.293 km^2 din teritoriul național (31.4%) și 6.398.243 locuitori (32.09%) în favoarea U.R.S.S. (Basarabia și nordul Bucovinei: 26 iunie 1940), Ungaria (Nord-vestul Transilvaniei: 30 august 1940) și Bulgaria (Cadrilaterul: 7 septembrie 1940).
30 august 1940 - semnarea **Dictatului** de la Viena: Germania și Italia au impus României cedarea Nord-vestului Transilvaniei (42.243 km^2, cu o populație de 2.5 milioane locuitori) Ungariei.
Pentru cei cca. 160.000 de evrei din Nord-vestul Transilvaniei, implicaţi în afaceri, industrie, comerţ, agricultură, profesiunile liberale și administrație, anexarea a însemnat implementarea legislației antisemite specifice Ungariei condusă de Miklos Horthy.
Principalele măsuri legislative antisemite luate de guvernul maghiar au fost următoarele: revizuirea statututului cetățeniei, concedierea funcționarilor publici de origine evreiască, exmatricularea din sistemul de învățământ de stat, eliminarea evreilor din cultură, distrugerea operelor scriitorilor evrei, interzicerea căsătoriilor dintre evrei și unguri și implementarea sistemului muncii militarizate forțate.

3. Statul ungar vs. evreii din Nord-vestul Transilvaniei

1940-1944 - în Nord-vestul Transilvaniei, în contextul intrării trupelor de ocupație maghiare, s-a instaurat o atmosferă de teroare, menită să preseze populația românească să treacă granița în România ⇒ etnici români au fost masacrați de trupele regimului autoritar condus de Miklos Horthy: la Mihai Bravu, Nușfalău, Ciumărna, Zalău, Treznea, Huedin, Ip, Cerișa, Marca, Brețcu, Halmășd, Sântion, Mureșenii de Câmpie, Cosniciu de Sus, Camăr, Aghireș, Sucutard, Suciu de Sus, Luduș, Sărmașu, Tărian, Prundu Bârgăului, Moisei, Gădălin și Turda.
Septembrie 1940 - în Nord-vestul Transilvaniei, autoritățile maghiare au deportat evreii care nu s-au născut în Ungaria, considerați *„străini”*, în regiunea Camenița, iar sistemul muncii forțate a fost extins, cca. 15.000 de bărbați evrei fiind utilizați în detașamentele de muncă din armata ungară.
19 martie 1944 - după finalizarea *Operațiunii Margareta I* (ocuparea Ungariei de către trupele germane, pentru ca statul maghiar să nu se alieze cu U.R.S.S. și forțele Aliate), soarta evreilor din Ungaria și Nord-vestul Transilvaniei a fost pecetluită, fiind luată decizia aplicării *„soluției finale”*:
a. Obligativitatea purtării stelei galbene (5 aprilie 1944): toți evreii din Nord-vestul Transilvaniei trecuți de vârsta de șase ani au fost obligați să poarte pe haină, la loc vizibil, o stea galbenă cu șase colțuri de 10x10 cm, confecționată din pânză, mătase sau catifea.
b. Ghetoizare (3-10 mai 1944): din Nord-vestul Transilvaniei, cca. 160.000 de evrei au fost concentrați în ghetourile (în depozite, fabrici scoase din uz, cărămidării, păduri și/sau în cartierele sărace) din Oradea (două ghetouri), Cluj-Napoca, Satu Mare, Sighetu Marmației, Șimleul Silvaniei, Dej, Târgu-Mureș, Bistrița, Baia Mare (două ghetouri), Reghin și Gherla;
c. Deportare (16 mai-27 iunie 1944): peste 130.000 de evrei din Nord-vestul Transilvaniei au fost urcați în 45 de trenuri (cca. 3000 de evrei/tren) și trimiși în lagărul de exterminare de la Auschwitz-Birkenau, dintre care au supraviețuit doar 20.000 de evrei.

Fișă de lucru: ***Evreii din nordul Transilvaniei sub autoritatea statului ungar (1940-1944)***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. ,,Interzicerea părăsirii ghetoului; orice tentativă se pedepsește cu împușcarea;
- se interzice orice fel de contact cu exteriorul;
- instituirea în ghetou a unei discipline militare și supunerea necondiționată a evreilor față de ordinele date de jandarmi;
- interdicția de a părăsi camera în care au fost cazați. Scularea a fost stabilită pentru ora 6 și stingerea pentru ora 20. Orice fel de gălăgie, discuție sau cântece sunt interzise;
- ghetoul trebuie să fie pustiu și mut, atât ziua cât și noaptea;
- ofițerii unguri și germani vor fi salutați cu capul descoperit, în poziție de drepți. Salutul în poziție de drepți este obligatoriu și pentru femei."

(Teșu Solomovici, *Istoria Holocaustului din România. Transnistria și Transilvania de Nord*)

B. ,,Mâncarea principală și adesea unicul fel de mâncare a fost o supă chioară de cartofi. În ciuda porțiilor mici, după trecerea primelor zile de ghetoizare și terminarea proviziilor aduse de evreii de la țară, asigurarea hranei a devenit o problemă arzătoare. (...) Supraaglomerarea îngrozitoare a locuințelor, posibilitățile extrem de precare pentru gătit, igiena corporală și asistența sanitară total improprii au creat dificultăți insuportabile, dând naștere la tensiuni între locatari. Dar oricât de jalnică ar fi fost viața din ghetourile înființate în interiorul orașelor, ea nu a însemnat nimic față de condițiile cumplite care au domnit în cărămidăriile și în pădurile unde evreii au fost nevoiți să-și ducă traiul sub cerul liber, săptămâni de-a rândul. Cât privește aprovizionarea cu apă, în general unui locuitor din ghetou i-a revenit câțiva stropi de apă pe zi și adesea instalațiile s-au defectat după câteva zile de folosire. Evreii au săpat gropi pe care le-au folosit drept latrine. Practic, fiecare locuitor din ghetou a fost afectat de boli mai ușoare și de răceli, dar și-au făcut apariția și bolile mai grave, printre care dizenteria, tifosul și pneumonia."

(Randolph L. Braham, Zoltan Tibor Szabo, *Enciclopedia geografică a Holocaustului din Transilvania de Nord*)

1. Menționați, pe baza sursei A, motivul pentru care evreilor le-a fost interzis să ia legătura cu oamenii din exterior.

2. Numiți, pe baza sursei B, o cauză a apariției bolilor în rândul evreilor.

3. Pornind de la cele două surse, realizați un eseu de minim 200 cuvinte despre viața din ghetou.

Studiu de caz: Elie Wiesel

1. Evreul A-7713

Eliezer ”Elie” Wiesel a fost una dintre cele mai importante voci ale supraviețuitorilor Holocaustului, scriitor, profesor și purtător de cuvânt al drepturilor omului.
30 septembrie 1928 - s-a născut Eliezer Wiesel în Sighetu Marmației, un important centru evreiesc, al treilea dintre cei patru copii (două surori mai mari, Hilda și Beatrice, și o soră mai mică, Țipora) ai lui Șlomo Wiesel, mic comerciant, proprietar al unei băcănii, și ai Sarei Fieg, fiica unui agricultor.
1931-1940 - tânărul Wiesel a studiat *Tora* în cadrul unei școli evreiești și a deprins limbile ebraică, idiș, română, maghiară și germană.
30 august 1940-aprilie 1944 - după Dictatul de la Viena (30 august 1940), Sighetu Marmației a devenit parte din statul maghiar, iar Elie Wiesel s-a înscris la o școală gimnazială din Debrețin și apoi una din Oradea, dar ca urmare a aplicării legilor antisemite a fost exmatriculat.
Aprilie 1944 - Wiesel și familia sa au fost internați în lagărul de concentrare din Sighetu Marmației.
16 mai 1944 - familia Wiesel a fost trimisă în lagărul de exterminare de la Auschwitz-Birkenau: la sosirea în lagăr, Sara și mica Țipora au fost exterminate în camerele de gazare, Hilda și Beatrice au fost trimise în secțiunea pentru femei, iar Șlomo și Elie (15 ani, tatuat cu numărul A-7713) au fost trimiși la muncă silnică în fabrica de cauciuc sintetic și combustibil Buna-Werke.
17-21 ianuarie 1945 - *„Marșul Morții”*: tânărul Wiesel, tatăl său Șlomo și câteva mii de evrei au trimiși în lagărul de la Buchenwald, 56 de km pe jos în condiții de iarnă și apoi înghesuiți în vagoane de marfă descoperite, fără apă sau mâncare ⇒ Șlomo a murit de extenuare, inaniție și dizenterie.
11 aprilie 1945 - evreii din lagărul de la Buchenwald au fost eliberați de armata americană: tânărul Wiesel, bolnav și într-o stare depresivă acută, a fost trimis, alături de alți 1000 de copii evrei în Franța, în localitatea Ecouis, într-un centru de reabilitare deținut de O.S.E. (din limba franceză: *Oeuvre de Secours aux Enfants = „Societatea de Ajutorare a Copiilor”*), în care s-a regăsit cu surorile sale mai mari Hilda și Beatrice.
1945-1955 - tânărul Elie Wiesel s-a mutat la Paris, unde a studiat literatura, filosofia și psihologia în cadrul Universității Sorbona și a lucrat ca jurnalist pentru ziare franceze și israeliene.
1955 - Wiesel, în calitate de corespondent al ziarului israelian *Yediot Ahronot* (din limba ebraică: *„Ultimele Știri”*), s-a mutat în S.U.A. și a devenit cetățean american (1963).
1969 - Elie Wiesel s-a căsătorit cu Marion Erster Rose, cu care a avut un copil, pe Șlomo Elisha.
1972-2010 - Wiesel a activat ca profesor de științe umaniste și de filosofie în cadrul a numeroase universități americane (Universitatea Municipală New York, Universitatea Yale, Colegul Barnard din New York, Universitatea Pepperdine din Los Angeles și Universitatea din Boston), iar pentru activitatea sa de promovare a drepturilor omului a primit Premiul Nobel pentru Pace (1986).
2 iulie 2016 - moartea lui Elie Wiesel în Manhattan, New York, și înmormântarea sa în Cimitirul Sharon Gardens din Valhalla, statul New York.

2. Mesager pentru omenire

Elie Wiesel a publicat 57 de cărți (romane, eseuri și piese de teatru în care a explorat Holocaustul, pe care l-a numit *„cea mai mare crimă din istorie”*), cea mai cunoscută fiind *Noaptea* (1956), prin intermediul Fundației Elie Wiesel pentru Umanitate (1988) a combătut indiferența și intoleranța prin dialog internațional (orator cunoscut, a vorbit despre efectele apartheidului sud-african, despre victimele genocidului din Cambodgia și Bosnia, a susținut cauza kurzilor și a susținut teza genocidului armenilor), iar în România a fost ales membru de onoare al Academiei Române (2001) și a înființat I.N.S.H.R. (Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România *„Elie Wiesel”*) în 2005, care întreprinde cercetări și elaborează programe educaționale despre Holocaust.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Elie Wiesel***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„<<Ăla de-acolo e tatăl tău?>> m-a întrebat responsabilul blocului. (...) Și-a pus mâna mare și păroasă pe umărul meu și-a continuat: <<Ascultă-mă bine, micuțule. Nu uita că te afli într-un lagăr de concentrare. Aici, fiecare trebuie să lupte pentru sine și să nu se gândească la alții. Nici măcar la tatăl lui. Aici, nu există tată, frate sau prieten. Am să-ți dau un sfat bun: să nu-i dai rația ta de pâine și de supă bătrânului tău tată>>."*

(Elie Wiesel, *Noaptea*)

B. *„N-am să uit niciodată noaptea aceea, prima petrecută în lagăr, care a făcut din viața mea o noapte lungă și de șapte ori zăvorâtă.*
N-am să uit niciodată fumul acela.
N-am să uit niciodată fețișoarele copiilor ale căror trupuri le-am văzut preschimbându-se în volute de fum pe un cer mut.
N-am să uit niciodată acele flăcări care mi-au mistuit pentru totdeauna credința.
N-am să uit niciodată liniștea nopții care m-a privat pentru eternitate de dorința de a trăi.
N-am să uit niciodată clipele acelea în care Dumnezeu a murit pentru mine și mi-am pierdut sufletul și visurile, care au luat chipul deșertului.
N-am să uit niciodată asta, chiar dacă aș fi condamnat să trăiesc la fel de mult ca însuși Dumnezeu. Niciodată."

(Elie Wiesel, *Noaptea*)

1. Precizați, pe baza sursei A, două informații referitoare la lagărul de concentrare.

2. Numiți, pe baza sursei B, la ce se referă autorul când spune *„volute de fum pe un cer mut"*.

3. Formulați, pe baza sursei A, un punct de vedere referitor la discursul responsabilului de lagăr.

4. Argumentați, pe baza sursei B, de ce și-a pierdut Elie Wiesel încrederea în Dumnezeu.

Solidaritate și acțiuni de salvare în timpul Holocaustului

1. Solidaritate și acțiuni de salvare

1937-1944 - în România, prin promovarea politicii antisemite la nivelul structurilor statale s-a dorit schimbarea atitudinii populației față de evrei, deja integrați și asimilați pe plan social.
Evreii, parte din viața publică, politică și culturală și membri marcanți ai societății, au fost supuși unui intens proces de dezumanizare, asemănător cu cel dezvoltat de Germania nazistă, bazat pe definire, recenzare, însemnare, restricționare, excludere, izolarea sistematică și exterminare.
1940-1945 - în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, în contradicție cu politica oficială antisemită, unii români și-au asumat riscuri (demiterea din funcții, pierderea locului de muncă, arestul sau chiar viața) și au acționat în vederea salvării evreilor.
Solidaritatea de care au dat dovadă acești oameni s-a bazat pe morala creștină, relațiile personale și pe conștientizarea responsabilității pentru ceilalți semeni.
Cetățenii români care au fost solidari cu drama evreilor au provenit din toate mediile, fiind atestați țărani, muncitori, farmaciști, juriști, profesori, actori, oameni politici, ofițeri, jandarmi și diplomați, care au ajutat vecini, prieteni, colegi de școală și/sau de serviciu.
Acțiunile de salvare a evreilor au constat în următoarele: ascunderea evreilor în casele salvatorilor sau pe proprietatea acestora, în păduri, cimitire și sistemul de canalizare; oferirea de alimente în mod regulat; furnizarea de documente și identități false; emiterea de vize sau pașapoarte de către unii diplomații străini, contrar instrucțiunilor și politicii statelor lor; sprijinirea evreilor în acțiunile lor de evadare (au fost ajutați să iasă din ghetouri și închisori, să traverseze frontierele în țări neocupate sau în zone în care persecuțiile au fost mai puțin intense); salvarea copiilor.
Principalele reacții de susținere și acțiuni de salvare au fost înregistrate în fazele de organizare și desfășurare a pogromurilor și în perioada deportărilor evreilor din Vechiul Regat.

2. „Drepți între popoare”

1963 - în Israel, prin intermediul Institutului Yad Vashem (Memorialul Victimelor Holocaustului), a fost instituită distincția *„Drept între popoare”* (o medalie, un certificat de onoare și primirea cetățeniei de onoare a Israelului), pentru a fi acordată persoanelor care și-au riscat viața, familia și averea pentru a îi ajuta și pentru a îi salva pe evrei în perioada Holocaustului.
1963-2003 - distincția *„Drept între popoare”* a fost acordată unui număr de 28.486 de neevrei, din 47 de state, România fiind prezentă cu 80 de persoane.
Printre cei mai cunoscuți români care au primit această distincție din partea statului israelian s-au numărat: Viorica Agarici (1941: în gara din Roman, evreii din trenul morții Iași-Călărași au primit apă și mâncare, iar trupurile celor morți au fost evacuate), Dumitru Beceanu (1941: în perioada pogromului de la Iași a salvat viața a 20 de evrei), Theodor Criveanu (1941: ofițer în armata română, s-a ocupat de întocmirea listelor cu evreii din Cernăuți considerați apți pentru *„muncă obligatorie”*, fiind astfel salvați de la deportare în lagărele din Transnistria), Regina-mamă Elena (a obținut oprirea deportării evreilor din Cernăuți, a trimis ajutoare evreilor din Transnistria și a oferit ajutor supraviețuitorilor și orfanilor lagărelor de concentrare transnistrene), principele Constantin Jean Lars Anthony Demetre Karadja (1941-1944: a salvat de la deportare și exterminare peste 51.000 de evrei din Germania, Franța, Ungaria și Grecia, cărora le-a acordat pașapoarte și vize românești), Motora Sabin (1943-1944: în calitate de comandant al lagărelor de concentrare Vapniarca și Grosulovo, a luat măsuri de evacuare a prizonierilor evrei mai aproape de granița română, contrar ordinului primit de a îi preda germanilor) și Traian Popovici (în calitate de primar al orașului Cernăuți a salvat de la deportare 20.000 de evrei din Bucovina).

Fișă de lucru: ***Solidaritate și acțiuni de salvare în timpul Holocaustului***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„După foarte puțin timp, trenul s-a oprit în gara Roman. Ajutat de alții, m-am dat jos din tren. Am fost gol pușcă. Tot ajutat de alții am fost pus să fac un duș cald. Mi-a făcut bine, foarte bine. După aceea, o doamnă de la Crucea Roșie ne-a adus bucăți de zahăr și căni cu apă curată, am revenit la viață. Mai târziu am aflat că numele ei a fost doamna Agarici. O femeie simplă, dar autoritară. Un nume care a meritat să fie binecuvântat mereu și mereu. Un om de bine! O femeie cu suflet mare!"*

(Adrian Radu-Cernea, *Pogromul de la Iași. Depoziție de martor*)

B. *„În acțiunea de salvare a populației evreiești din România, s-a distins în mod deosebit de mișcător Regina-mamă Elena. Cu multă duioșie, dar și cu multă energie, ea a răspuns apelurilor mele ca să obțină aprobarea guvernului român pentru trimiterea de ajutoare deportaților din Transnistria, pentru repatrierea orfanilor din Transnistria și, în sfârșit, pentru evitarea deportării restului populației evreiești în Polonia. Regina Mamă a reușit în demersurile sale, cu devotament și cu sprijinul Majestății Sale, Regele Mihai... Ea a fost o adevărată mamă pentru populația evreiască din România, populație crunt obidită în perioada Holocaustului."*

(Alexandru Șafran, *Interviu*)

1. Numiți, pe baza surselor, persoanele care au primit titlul de *„Drept între Popoare"*.

2. Indicați, pe baza surselor, câte un motiv pentru care personalitățile menționate au primit acest titlu.

3. Dacă ați putea stabili patru criterii de acordare a titlului de *„Drept între Popoare"* care ar fi acestea? Argumentați-vă opiniile.

Studiu de caz: Traian Popovici

1. „Avocatul celor urgisiți”

Traian Popovici, avocat și primar al orașului Cernăuți, a fost prima personalitate din România căreia Israelul, prin Institutul Yad Vashem, i-a acordat post-mortem titlul de *„Drept între popoare”* (1969), pentru salvarea a 20.000 de evrei în perioada Holocaustului.
17 octombrie 1892 - s-a născut Traian Popovici în satul Rușii-Mănăstioara, comuna Udești, în Ducatul Bucovinei (Imperiul Austro-Ungar), fiul lui Ioan Popovici, preot, și al Eufrosinei.
1903-1911 - tânărul Popovici a urmat cursurile Gimnaziului Superior Greco-oriental din Suceava (actualul Colegiu Național *„Ștefan cel Mare”* din Suceava).
1911-1914 - Traian a urmat cursurile Facultății de Drept din cadrul Universității din Cernăuți ⇒ ca urmare a izbucnirii Primului Război Mondial, a trecut granița în România și s-a înrolat voluntar în armată, fiind activ în perioada implicării statului român în prima conflagrație mondială (1916-1918).
1919 - Traian Popovici a absolvit Facultatea de Drept din cadrul Universității din Cernăuți și a obținut ulterior titlul științific de Doctor în Drept ⇒ 1919-1940 - Traian a lucrat ca avocat în Baroul din Cernăuți, ocupându-se de numeroase cazuri sociale (*„avocatul celor urgisiți”*), precum cel al elevului de origine evreiască David Falik (1926), asasinat de studentul legionar Nicolae Totu.
1920-1921 - după război, Traian s-a stabilit la Chișinău, unde a activat ca secretar al *„Casei Noastre”*, o organizație care s-a ocupat cu împroprietărirea țăranilor din Basarabia.
1926-1927 - Popovici a devenit prefect al județului Câmpulung.
1932-1935 - avocatul Traian Popovici a devenit liderul filialei din Câmpulung Moldovenesc a P.N.A. (Partidul Național Agrar), un partid de extremă-dreapta condus de Octavian Goga.
1935-1938 - după fuziunea P.N.A. cu L.A.N.C. (Liga Apărării Național-Creștine), condus de Alexandru C. Cuza, și formarea P.N.C. (Partidul Național-Creștin), Popovici a condus filialele partidului de extremă-dreapta, germanofil și antisemit, din Câmpulung Moldovenesc și Cernăuți.
28 iunie 1940-1 august 1941 - după ocuparea Bucovinei de Nord de către sovietici, Traian s-a refugiat la București, unde și-a continuat activitatea de avocat.

2. „Drept între popoare”

1941 - după eliberarea Bucovinei de Nord de sub stăpânirea sovietică, Ion Antonescu i-a propus lui Popovici să devină primar al orașului Cernăuți.
1 august-18 decembrie 1941 - Popovici a fost trimis la Cernăuți în calitate *„prim-ajutor de primar”*, iar după câteva zile a fost învestit în funcția de primar.
10 octombrie 1941 - guvernatorul militar al Bucovinei, general Corneliu Calotescu, a decis ca toți evreii din Cernăuți să fie deportați și a înființat un ghetou cu 50.000 de evrei.
Primarul Traian Popovici s-a opus deportărilor, argumentând că evreii sunt *„indispensabili vieții economice din oraș”*, și a reușit să obțină o derogare de la Antonescu în baza căreia 20.000 de evrei au fost salvați de la deportarea în lagărele din Transnistria (au fost întocmite 179 de liste - *„autorizații Calotescu”* - cu 16.569 de persoane, la care s-au adăugat 3120 de evrei care au primit *„autorizații Popovici”*), iar cei care nu au putut primi aceste documente (30.000) au fost deportați.
18 decembrie 1941 - ca urmare a denunțurilor legate de autorizațiile emise pentru evrei, după patru luni și jumătate de mandat, Popovici a fost eliberat din funcție și înlocuit cu Dimitrie Galeș.
1941-1945 - după demiterea din funcția de primar, Popovici a activat ca avocat în Cernăuți.
1945 - refugiat în România, Popovici a publicat volumul de memorii *Spovedanii*, în care a descris tragedia evreilor din Cernăuți.
4 iunie 1946 - moartea lui Traian Popovici și înmormântarea sa în curtea bisericii din satul Colacu din comuna Fundu Moldovei (județul Suceava).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Traian Popovici***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Incontestabil că măsura deportării evreilor în Transnistria a fost și rămâne un act necugetat de conducătorul statului, mareșalul Antonescu, un act neomenos, brutal și sălbatic, care a zguduit adânc ființa neamului nostru, un act care a dezlănțuit cele mai urâte instincte în om: ura și lăcomia. (...) În ce mă privește, dacă m-am învrednicit de această tărie de a nu ceda curentului, de a mă împotrivi lui, de a fi stăpân pe voința mea, de a înfrunta pe cei mari, de a fi cu un cuvânt om, nu e meritul meu. E meritul tuturor generațiilor de preoți din care mă trag și care m-au învățat ce e iubirea de oameni, e meritul tuturor profesorilor de la liceul din Suceava, care m-au crescut în lumina frumoaselor virtuți ale clasicismului și mi-au plămădit sufletul la căldura umanității, care neobosită cizelează pe om și-l diferențiază de brută."

(Traian Popovici, *Spovedania*)

1. Menționați, pe baza textului, cine a fost vinovat de măsura deportării evreilor.

2. Precizați, pe baza textului, cui a considerat că datorează Traian Popovici curajul de a înfrunta autoritățile momentului în sprijinul evreilor.

3. Imaginați-vă că sunteți consilierul primarului Traian Popovici și îi propuneți acestuia un cod de conduită interculturală (set de principii, reguli și valori menite să ghideze comportamentul în cadrul interacțiunilor dintre persoane din medii culturale diferite) la nivelul comunității din Cernăuți. Prezentați-vă ideile într-un text de minim jumătate de pagină A4.

Judecarea și pedepsirea responsabililor pentru Holocaustul din România

1. Judecarea responsabililor pentru Holocaustul românesc

23 august 1944 - la ordinul regelui Mihai I, mareșalul Ion Antonescu a fost arestat, România a ieșit din alianța cu statele Axei și s-a alăturat forțelor Națiunilor Unite (Aliate).
12 septembrie 1944 - la Moscova, delegația română a semnat Convenția de armistițiu cu Aliații: România a fost considerată stat învins, a acceptat deplasarea trupelor Aliate pe teritoriul său și a recunoscut cedarea teritoriilor din 1940 sovieticilor (Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța).
Articolul 14 al Convenției de armistițiu a specificat că *„Guvernul și Înaltul Comandament Român se obligă să colaboreze cu Înaltul Comandament Aliat (sovietic) la arestarea și judecarea persoanelor acuzate de crime de război”*.
24 aprilie 1945 - adoptarea Legii nr. 312, pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război (*„acte de teroare, cruzime sau de suprimare asupra populației din teritoriile în care s-a purtat războiul”*; organizarea de *„munci excesive sau deplasări și transporturi de persoane în scopul exterminării acestora”*; *„tratamentele neomenoase”* din închisori, lagăre și detașamente de muncă obligatorie; înființarea de ghetouri, lagăre de internare ori deportări din motive politice sau rasiale; servirea intereselor nazismului și fascismului), a stabilit cadrul național instituțional necesar de judecată, Tribunalele Poporului (unul la București, pentru a judeca crimele regimului antonescian, iar altul la Cluj-Napoca, pentru a pedepsi crimele comise de autoritățile maghiare în Nord-vestul Transilvaniei), și a introdus instituția *„acuzatorilor publici”*.
8 august 1945 - la Londra, reprezentanții S.U.A., Regatului Unit, U.R.S.S. și G.P.R.F. (Guvernul Provizoriu al Republicii Franceze) au semnat un acord care a stabilit baza juridică pentru înființarea Tribunalului Militar Internațional de la Nurnberg, a permis urmărirea și pedepsirea principalilor criminali de război din cadrul statelor Axei și au fost fixate principalele categorii de infracțiuni (*„crime împotriva păcii”*, *„crime de război”* și *„crime împotriva umanității”*).

2. Procesele călăilor

Aprilie 1945-iunie 1946 - în România, și-au desfășurat activitatea Tribunalele Poporului, cu scopul de a judeca și pedepsi crime de război (asasinate colective, jafuri, sclavie și tortură generalizate) și crime împotriva umanității (persecuția și exterminarea deliberată a adversarilor politici, a comunităților etnice, minorităților rasiale sau religioase), procesele analizând culpabilități individuale și nu vinovății colective.
Comisia Aliată de Control din România a examinat 2700 de persoane suspecte, judecate și condamnate în cadrul a două tribunale:
I. Tribunalul din București: a judecat și condamnat 187 de persoane (16 loturi de acuzați). Lotul de acuzați, format din mareșalul Ion Antonescu, Ministrul afacerilor străine Mihai Antonescu, generalul inspector al Jandarmeriei Constantin Z. (”Piki”) Vasiliu, guvernatorul Transnistriei Gheorghe Alexianu, generalii Nicolae Macici, Ioan Topor și Mihail Iliescu, publicistul Gheorghe Cuza și mitropolitul Visarion Puiu, a fost acuzat de masacrul din Odessa, deportările de evrei din Bucovina, tratamentele neomenoase din lagărele din Vapniarca, Vertiujeni, Târgu Jiu, din județul Golta și alte zone din Transnistria. *„Lotul Antonescu”* (Antonescu, Antonescu, Vasiliu și Alexianu) a fost executat, iar restul inculpaților au primit pedepse cu închisoarea pe viață/zeci de ani de temniță.
II. Tribunalul din Cluj-Napoca: a judecat și condamnat 481 de persoane (9 loturi de acuzați). Acest tribunal a avut ca obiectiv judecarea celor acuzați de crime împotriva românilor și a evreilor în perioada administrației maghiare, sentințele fiind mai aspre decât în cazul tribunalului din București.

Fișă de lucru: ***Judecarea și pedepsirea responsabililor pentru Holocaustul din România***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Că numitul acuzat, în scop de persecuție politică și din motive rasiale, a ordonat deportarea populației evreiești din Bucovina și Basarabia, cum și parte din Vechiul Regat, în Transnistria, unde - în cea mai mare parte - a fost exterminată: cităm masacrele de la Iași, Golta, Odessa, Mostovoi, Moghilău, Scazineț, Peciora, Slivina, Râbnița etc. (...) Având în vedere că, în ceea ce privește edictarea de legiuiri, sau măsuri nedrepte, de concepție hitleristă, legionară sau rasială, crimă prevăzută de articolul 2, litera n, din Legea 312/1945, ce i se mai pune în sarcina acuzatului Ion Antonescu."*

(Hotărârea nr. 17 a Tribunalului Poporului dată în procesul lui Ion Antonescu)

B. *„Singura diferenţă dintre acuzare şi autoapărarea acuzatului Ion Antonescu a constat în viziunea lor radical diferită asupra războiului: a fost acesta de „agresiune" sau de „apărare"? Dacă am adopta această perspectivă am fi nevoiţi să admitem că Antonescu, nu acuzatorii săi, au avut dreptate: în fond, războiul declanşat împotriva Uniunii Sovietice a fost unul având drept scop recuperarea teritoriilor pierdute în urma ultimatumului sovietic din 1940. Totuşi, rămâne întrebarea dacă un război <<drept>> a justificat crime împotriva umanităţii."*

(Michael Shafir, *Rădăcinile negaţionismului românesc. Procesul Ion Antonescu*)

1. Precizați, pe baza sursei A, două localități în care au fost deportați evreii.

2. Formulați un punct de vedere., pe baza sursei B, referitor la judecarea și pedepsirea responsabililor pentru Holocaustul din România.

3. Menționați, pe baza sursei A, două acuzații aduse mareșalului Ion Antonescu.

Studiu de caz: Generalii judecați pentru crime de război

1. Justiție postbelică

1940-1944 - în perioada guvernului Ion Antonescu, politica represivă împotriva evreilor a fost aplicată din ordinul *„Conducătorului Statului”* și de ofițeri de carieră, majoritatea generali.
Justiția postbelică a plecat de la premisa că a existat o răspundere ierarhică pentru cei care au servit regimul Antonescu și au comis abuzuri și atrocități în perioada celei de-a doua conflagrații mondiale, executarea unor ordine venite de la superiori sau aplicarea unor prevederi legale cu un caracter abuziv putând atrage răspunderea penală.
Aprilie 1945-iunie 1946 - liderii regimului antonescian și principalii săi colaboratori au fost arestați și judecați: unii dintre aceștia au fost condamnați la moarte (*„lotul Antonescu”*), iar alții au fost condamnați la închisoare pe viață sau la ani grei de detenție.
În timpul proceselor, numeroși acuzați s-au apărat că nu au făcut decât să execute ce li s-a ordonat, în cadrul legal al regimului Ion Antonescu, însă fără succes în fața reprezentanților acuzării.

2. Generalii Holocaustului românesc

Mai 1945-iunie 1946 - în cadrul Tribunalului Poporului din București au fost judecați și condamnați cei mai cunoscuți generali acuzați de crime de război:
I. Nicolae Macici (1886-1950): ofițer în perioada Primului Război Mondial și general în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a comandat Corpul 2 Armată (1940-1941) și Armata I (1941-1945). Generalul a fost trimis în judecată pentru faptele comise în Transnistria, pentru rolul jucat în executarea masacrelor evreilor din Odessa (*„acte de teroare, cruzime și suprimarea populației din teritoriile în care s-a purtat războiul și de a fi ordonat represalii colective din motive rasiale asupra populației civile din Odessa”*: 25.000-34.000 victime) și implicarea în distrugerea evreilor care au fost trimiși în lagărul de concentrare de la Bogdanovca (45.000 victime). 22 mai 1945 - Macici a fost condamnat la moarte pentru *„crima de dezastrul țării”* și *„crime de război”*. 1 iulie 1945 - regele Mihai I a schimbat pedeapsa generalului în închisoare pe viață. 15 iunie 1950 - generalul Nicolae Macici a murit în penitenciarul de la Aiud.
II. Constantin Z. (”Piki”) Vasiliu (1882-1946): primar al orașului Craiova (1938-1940), comandant al Jandarmeriei (1940-1944) și subsecretar de stat pentru Poliție și Siguranță în cadrul Ministerului de Interne (1942-1944). În perioada celui de-al Doilea Război Mondial (*Operațiunea Barbarossa*), generalul s-a implicat în acțiuni dure față de evrei (închiderea în ghetouri, și încercarea de exterminare a cca. 105.000 evrei din Basarabia și Bucovina aduși în trei zone de lângă râul Bug, din Transnistria) și populația rromă (*„recidiviști, infractori pentru crime, pungași, borfași, hoți, nomazi și asta doar dacă sunt nemobilizabili”*: 11.000 victime dintre cei 25.000 de rromi deportați în Transnistria). 17 mai 1946 - Vasiliu a fost condamnat de patru ori la moarte și de patru ori la 20 ani detenție. 1 iulie 1946 - generalul Constantin Z. (”Piki”) Vasiliu a fost executat prin împușcare la Penitenciarul Jilava.
III. Ioan Topor (1885-1950): Mare Pretor al Armatei (1941) și adjunctul generalului Constantin Z. (”Piki”) Vasiliu în cadrul Inspectoratului General al Jandarmeriei, generalul a fost implicat în majoritatea deciziilor importante ale regimului Antonescu, în special cu privire la Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța (la intrarea Armatei Române în Basarabia și Bucovina a ordonat și inițiat personal operațiuni de *„curățare a terenului”*: peste 40.000 de victime; a fost implicat în deportarea dincolo de râul Bug a numeroși evrei și rromi). 3 iulie 1945 - Topor, acuzat de deportarea și uciderea a mii de evrei și rromi, a fost condamnat la închisoare pe viață. 22 iunie 1950 - generalul Ioan Topor a murit în penitenciarul de la Aiud.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Generalii judecați pentru crime de război***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

,,Nu doar conţinutul acestor mesaje impresionează profund, ci şi modul în care au fost scrise. Sunt abia lizibile, mâzgălite cu te miri ce. Sunt scrijelite cu mijloace improvizate în lipsa unor creioane ori alte instrumente de scris, uneori cu cerneluri de culori diferite pe cărţi poştale, pe mici petice de hârtie, pe chitanţe vechi. Istoricul vienez Benjamin Grilj le-a publicat între timp, sub titlul Lapte negru*, (una din metaforele esenţiale din* Fuga Morţii*, poemul lui Paul Celan, ai cărui părinţi au fost ucişi în Transnistria). Am ştiut ce s-a întâmplat în Transnistria. Am avut rude din Basarabia care au fost acolo. Am primit şi misive. Nu prin poştă, desigur. Îmi amintesc de un ofiţer german care ne-a adus scrisori acasă. Noi l-am plătit, îşi aminteşte Iosef Bursug.*
Mi-am dat întâlnire din nou cu el. Vrea să-mi înmâneze acte şi documente suplimentare. Îmi povesteşte ce s-a întâmplat cu el şi cu ceilalţi 50.000 de evrei rămaşi în oraş. Zguduiţi de relatările din Transnistria, s-au aşteptat la ce e mai rău. La 11 octombrie 1941, s-a transmis ordinul evacuării şi concentrării tuturor evreilor din oraş, în răstimp de 24 de ore, într-un cartier sărăcăcios. Au trăit acolo, în mod normal, 5000 de oameni, Cei care n-au găsit un adăpost s-au văzut obligaţi să campeze sub cerul liber.”

(Birgit Gortz, articolul *Holocaustul uitat: genocidul din Transnistria*)

1. Selectați, din sursă, două informații care fac referire la mesajele evreilor deportați în Transnistria.

2. Menționați, din sursa dată, o informație referitoare la poetul Paul Celan.

3. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la necesitatea păstrării memoriei tragediei din Transnistria.

Test evaluare
Holocaustul în nordul Transilvaniei și judecarea și pedepsirea responsabililor pentru Holocaust

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

A. *„În urma constituirii ghetourilor în cele mai multe orașe, mai ales în teritoriile realipite Ungariei în ultimii ani, evreii din aceste regiuni au început a fi puși la dispoziția autorităților germane și deportați. (...) Transportul s-au făcut în câte 11 trenuri pe zi, în vagoane de marfă închise. (...) S-a afirmat că vagoanele nu au fost deschise în timpul transportului nici pentru a scoate cadavrele celor decedați."*

(Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România *„Wilhelm Filderman"*, *Izvoare și mărturii. Evreii din România între anii 1940-1944*)

B. *„Până acum au fost deportați toți evreii din orașele de nord ca Sighet, unde ei au fost în număr de circa 14.000 și au reprezentat aproape 60% din populație. Se pare că tendința guvernului ungar a fost de a elimina definitiv în acest fel în primul rând evreii din teritoriile realipite (Transilvania, Maramureș etc.) considerați a fi mai puțin leali față de statul maghiar."*

(Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România *„Wilhelm Filderman"*, *Izvoare și mărturii. Evreii din România între anii 1940-1944*)

a. Menționați, pe baza sursei A, două informații care se referă la populația evreiască. 6 puncte

b. Precizați, pe baza sursei B, numărul evreilor deportați din orașul Sighet. 6 puncte

c. Identificați, pe baza sursei A, mijlocul de transport folosit pentru deportarea evreilor. 6 puncte

d. Formulați un punct de vedere argumentat față de situația evreilor din Transilvania plecând de la următoarea afirmație: *„Evreii din Transilvania au fost victimele mediului istoric în care au trăit. Românii i-au respins din cauza afinității lor cu cultura maghiară și, implicit, cu revizionismul și iredentismul maghiar. Ungurii, în special dreapta radicală, i-au acuzat că sunt renegați în serviciul stângii"*. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Cel mai mare ghetou din Transilvania de Nord a fost situat în: 4 puncte
a. Sighetu-Marmației b. Brașov c. Oradea
2. Personalitate evreiască laureată cu Premiul Nobel pentru Pace în anul 1986: 4 puncte
a. Elie Wiesel b. Alexandru Șafran c. Wilhelm Filderman
3. Responsabilii pentru Holocaustul din Transilvania au fost judecați în cadrul tribunalului din: 4 puncte
a. București b. Cluj-Napoca c. Satu Mare
4. Acești generali responsabili pentru Holocaust au fost condamnați la închisoare pe viață: 4 puncte
a. Nicolae Macici și Ioan Topor b. Nicolae Macici și Constantin Z. (”Piki”) Vasiliu
c. Ioan Topor și Constantin Z. (”Piki”) Vasiliu

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. La 17 septembrie 1944, armata maghiară a masacrat în localitatea Sărmaș (județul Mureș) 126 de evrei (dintre care 43 de copii) ..... 5 puncte

b. Elie Wiesel a supraviețuit lagărelor naziste de la Auschwitz și Buchenwald ..... 5 puncte

c. Justiția postbelică nu s-a limitat la condamnarea liderului suprem, Ion Antonescu, ci a vizat o răspundere în lanț ..... 5 puncte

d. Ion Antonescu a fost judecat și executat în anul 1944 ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Holocaustul în nordul Transilvaniei”*, având în vedere:
• menţionarea a două măsuri antisemite adoptate în Ungaria, între anii 1940-1944;
• precizarea unui eveniment cu consecințe tragice pentru populația evreiască din Transilvania aflată sub control maghiar, desfășurat în perioada 1940-1944;
• formularea unui punct de vedere referitor la practicile utilizate în nordul Transilvaniei de către autoritățile ungare şi susţinerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul VI: EVREII ÎN ROMÂNIA POSTBELICĂ ȘI MEMORIA HOLOCAUSTULUI ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

Competențe generale:

1. Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice.
2. Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului.
3. Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare.

Competențe specifice:

1.1. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor.

1.2. Analiza comparativă a evenimentelor/proceselor/fenomenelor care au generat Holocaustul.

2.4. Analiza critică a consecințelor stereotipurilor, prejudecăților, rasismului, antisemitismului și a altor forme de discriminare.

3.2. Raportarea critică la experiențele trecutului pentru promovarea unui comportament democratic.

Capitolul VI: EVREII ÎN ROMÂNIA POSTBELICĂ ȘI MEMORIA HOLOCAUSTULUI ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

1. Comunitatea evreiască în perioada regimului comunist.
2. Reprezentarea Holocaustului în artă, literatură și mass-media.
3. Distorsionarea, negarea și minimalizarea Holocaustului.
4. Răspunsul țărilor membre O.N.U.: Responsabilitatea de a Proteja (R2P).
Test evaluare.

Comunitatea evreiască în perioada regimului comunist

1. Comunismul și evreii

1924-1944 - un număr mic de evrei români (oameni cu o educație modernă, care au abandonat credința religioasă, fiind seduși de extrema stângă), au aderat la comunism, care le-a promis egalitate în drepturi ⇒ în partidul comunist din România evreii au reprezentat, ca pondere, al treilea grup etnic (18%) după români și maghiari.
23 august 1944-30 decembrie 1947 - în România, intrată în sfera de influență a U.R.S.S., s-a instaurat regimul comunist, fapt ce a afectat comunitatea evreiască (cca. 350.000-400.000 de evrei).
1948-1965 - în perioada stalinistă, reprezentată de dictatura personală a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, printre liderii partidului comunist român s-au numărat persoane de origine evreiască, precum ministrul de externe și vicepremierul Ana Pauker și secretarul cu propaganda și cultura și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri Iosif Chișinevschi.
În perioada stalinistă, în contextul creșterii numărului de membri ai partidului comunist din România, proporția evreilor din cadrul formațiunii a scăzut considerabil ⇒ creșterea antisemitismului în politica aplicată de comuniști și eliminarea liderilor de origine evreiască, acuzați de *„deviaționism de dreapta”* (grupul Ana Pauker) și *„conspirationism”* (facțiunea Iosif Chișinevschi).

2. Evreii în perioada regimului comunist

1948-1989 - în România postbelică/comunistă, evoluția comunității evreiești a cuprins trei etape:
a. Etapa tranziției (1944-1948): s-a încercat refacerea comunităților evreiești afectate de măsurile antisemite și Holocaust, prin revenirea la o viață tradițională în ceea ce privește educația, religia, organizarea instituțională (F.U.C.E.R. - Federația Uniunii Comunităților Evreiești din România) și viața culturală (relansarea unor ziare evreiești precum *Curierul Israelit*), iar mișcarea sionistă s-a intensificat (1944-1948: migrarea în Palestina aflată sub mandat britanic; 1948: migrarea în Israel);
b. Etapa *„înghețului”* (1948-1960): a fost caracterizată de distrugerea proprietății private prin procesele de naționalizare (au fost desființate școlile evreiești, iar spitalele și policlinicile au fost naționalizate) și colectivizare, fiind astfel eliminați micii meșteșugari evrei. Regimul comunist a preluat controlul total asupra vieții evreilor: F.U.C.E.R. (Federația Uniunii Comunităților Evreiești din România) a fost transformată în F.C.E.R. (Federația Comunităților Evreiești din România), iar șef rabin al României a devenit David Moses Rosen; liderii organizațiilor evreiești, Wilhelm Filderman și Alexandru Șafran, au fost discreditați și forțați să plece din țară; a fost desființată U.E.R. (Uniunea Evreilor Români). în această etapă fenomenul migrării în Israel s-a accentuat (1948-1951: cca. 119.000 evrei; 1951-1958: cca. 32.462 evrei; 1958-1960: cca. 100.000 evrei);
c. Etapa marginalizării (1961-1989): a fost caracterizată de aspecte contradictorii pentru evrei, înregistrându-se o normalizare a procesului de migrare, pe de altă parte, și-a făcut apariția și s-a dezvoltat un curent antisemit „tăcut” promovat de regimul comunist. În această etapă comunitatea evreiască nu și-a mai valorificat tradițiile culturale, s-a încurajat pierderea memoriei cu privire la civilizația evreiască, iar numeroase articole cu tentă antisemită au trecut de filtrul cenzurii comuniste și au fost publicate. Migrația evreilor în Israel a fost încurajată de regimul comunist, statul evreul fiind obligat să plătească plecarea evreilor din România cu produse (utilaje, îngrășăminte pentru agricultură și animale) în ultimii ani ai conducerii lui Dej, iar în perioada dictaturii lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989) a achitat 3000-9000 dolari/evreu (1961-1964: 63.549 evrei; 1965-1971: 22.635 evrei; 1972-1979: 18.418 evrei; 1980-1989: 35.000 evrei).
În prezent, dispariția aproape totală a comunității evreiești din România (4000-6500 de evrei) a fost cauzată de Holocaust, instaurarea comunismului și politicile totalitare și apariția statului Israel.

Fișă de lucru: ***Comunitatea evreiască în perioada regimului comunist***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Statul Israel s-a născut în urma luptei continue dusă de mişcarea sionistă înainte, în timpul şi după Al Doilea Război Mondial. Fără sionişti nu ar fi existat Statul Israel. Republica Populară Română are în graniţele sale cei mai mulţi evrei, dintre ţările din răsăritul Europei. Fără evreii din democraţiile populare, Israelul nu poate exista, nu se poate întări. Celelalte democraţii populare au permis plecarea evreilor. Singură România nu a permis decât la 3-4000 tineri să plece în Israel. Vaporul Transilvania aduce evrei din România şi suntem recunoscători pentru aceasta. Dar aceasta este departe a se numi emigrare. Noi dorim emigrare din România în masă."

(Moshe Sharet, *Discurs despre evreii din România*)

1. Numiți, pe baza textului, ce a reprezentat sionismul pentru poporul evreu.

2. Argumentați, pe baza textului, de ce emigrarea evreilor în Israel a fost considerată vitală pentru tânărul stat israelian de către autoritățile de la Ierusalim.

3. Precizați, pe baza textului, ce au dorit autoritățile israeliene în raport cu evreii din România.

Reprezentarea Holocaustului în artă, literatură și mass-media

1. Holocaustul în artă, literatură și mass-media

1940-prezent - pentru a menține vie memoria Holocaustului, numeroși oameni de cultură au transpus în artă, literatură și mass-media episoade din perioada acestei suferințe și tragedii umane.
La nivel internațional, multitudinea de lucrări artistice și literare referitoare la Holocaust, numeroasele muzee și memoriale, prezintă o varietate de stiluri și subiecte artistice:
I. Arta: atât pentru victime, cât și pentru supraviețuitori, a constituit o cale de păstrare a umanității în condițiile cele mai dure. Artiști reprezentativi: Esther Lurie (*„Evreice în sclavie”* și *„Tânără femeie cu steaua galbenă”*), Leo Haas (*„Un transport a sosit”* și *„Copii în drum spre Auschwitz”*), Alice Lok Cahana (*„Ai văzut-o pe sora mea?”*, *„Fără nume”* și *„Munca te eliberează”*), Irene Wechter Lieblich (*„Lumea lui Isaac Bashevis Singer”* și *„Lumini spirituale peste Ierusalim”*), Samuel Bak (*„Singur”* și *„Ghetou”*) și David Olere (*„Inapți la muncă”* și *„Hrana morților pentru cei vii”*). Muzee care abordează tema Holocaustului: Yad Vashem - The World Holocaust Remembrance Center (Ierusalim, Israel), Sydney Jewish Museum (Sidney, Australia), United States Holocaust Memorial Museum (Washington, S.U.A.), Monumentul Evreilor Morți în Europa (Berlin, Germania), Memorial de la Shoah (Paris, Franța), Memoriale della Shoah (Milano, Italia) și Memorialul *„Pantofi pe malul Dunării”* (Budapesta, Ungaria).
II. Literatura: are drept puncte de plecare mărturiile victimelor, ale persoanelor cărora li s-au povestit momente din Holocaust sau a autorilor care au scris despre această perioadă. Autori reprezentativi: Anne Frank (*„Jurnalul Annei Frank”*), Elie Wiesel (*„Noaptea”*), Primo Levi (*„Mai este oare acesta un om?”*), Eddy de Wind (*„Auschwitz, ultima stație”*), Viktor Frankl (*„Omul în căutarea sensului vieții”*), William Styron (*„Alegerea Sophiei”*), Markus Zusak (*„Hoțul de cărți”*), John Boyne (*„Băiatul cu pijamale în dungi”*), Antonio Iturbe (*„Bibliotecara de la Auschwitz”*), Thomas Keneally (*„Lista lui Schindler”*) și Agnes Grunwald-Spier (*„Ceilalți Schindleri”*).
III. Mass-media: ajută la conturarea memoriei colective a Holocaustului prin intermediul cinematografiei, proiectelor educaționale, comemorării unor zile dedicate victimelor Holocaustului și surselor de pe Internet. Producții cinematografice reprezentative: *Noapte și ceață* (1955), *Jurnalul Annei Frank* (1959), *Genocid* (1981), *Alegerea Sofiei* (1982), *Shoah* (1985), *Evadare din Sobibor* (1987), *Iacob mincinosul* (1987), *Europa Europa* (1990), *Lista lui Schindler* (1993), *Viața e frumoasă* (1997), *Lista Diavolului* (1999), *Zona gri* (2001), *Conspirația* (2001), *Pianistul* (2002), *Auschwitz - Naziștii și soluția finală* (2005), *Falsificatorii* (2007) și *Hoțul de cărți* (2013).

2. Holocaustul românesc în artă, literatură și mass-media

1940-prezent - operele artistice, literare și cinematografice care au abordat în reprezentarea lor tematica Holocaustului românesc s-au opus procesului de dezumanizare și distrugere prin transmiterea valorilor toleranței și a respectării drepturilor omului:
I. Arta: cuprinde puține forme de reprezentare a Holocaustului. Artiști reprezentativi: Marcel Iancu, Aurel Mărculescu și Lazăr Zin.
II. Literatura: dominată de scrieri memorialistice. Autori reprezentativi: Miriam Korber-Bercovici (*„Jurnal de ghetou”*), Ruth Glasberg Gold (*„Timpul lacrimilor secate”*), Sonia Palty (*„Evrei, treceți Nistrul!”*), Leonard Zăicescu (*„Cu trenul expres spre moarte”*), Eva Heyman (*„Am trăit atât de puțin”*), Gisella Perl (*„Am fost doctoriță la Auschwitz”*), Miklos Nyiszli (*„Am fost medic la Auschwitz”*) și Olga Lengyel (*„Cuptoarele lui Hitler”*).
III. Mass-media: reprezentată de cinematografie. Creații cinematografice reprezentative: *Trenul vieții* (1998), *Călătoria lui Gruber* (2013), *Odessa* (2013) și *Ieșirea trenurilor din gară* (2020).

Fișă de lucru: ***Reprezentarea Holocaustului în artă, literatură și mass-media***

Într-un eseu de minim două pagini A4, descoperiți-o pe Anne Frank prin intermediul metodei *Aici și acolo*.
În prima etapă (*„aici”*) imaginați-vă că Anne Frank a reușit să se desprindă din paginile *Jurnalului* și vizitează localitatea voastră. Se pot adresa întrebări precum: *„Unde ar merge Anne Frank prima dată?”*, *„Ce magazine ar vizita?”* și *„Ce fel de vestimentație ar alege?”*. Apoi, invitați-o pe Anne Frank la voi acasă/cameră. Se pot formula întrebări: *„Ce obiect din casă i-ar atrage atenția?”* și *„Ce carte din bibliotecă ar alege?”*.
În a doua etapă (*„acolo”*), rolurile sunt inversate, iar de data aceasta voi veți călători spre universul Annei Frank și va trebui să reflectați asupra modului în care v-ați comporta odată ajunși acolo.

Distorsionarea, negarea și minimalizarea Holocaustului

1. Polemica Holocaustului

1945-prezent - Holocaustul a devenit un subiect care a lăsat urme durabile în conștiința umanității, dar, totodată, a generat numeroase polemici.
1945-1989 - în Europa Occidentală și S.U.A., studiul Holocaustului a depășit faza de mărturie personală și a devenit o disciplină academică de sine stătătoare.
1945-1989 - în Europa de Est, istoricii din statele comuniste fie nu au abordat Holocaustul, fie au făcut-o dintr-o perspectivă ideologică, evreii fiind incluși printre victimele luptei antifasciste.
1945-1989 - în România comunistă, antisemitismul și Holocaustul nu au reprezentat priorități la nivel academic, politizarea istoriei și cenzura jucând un rol important în deformarea acestei tragedii.
1989-prezent - istoria distrugerii evreilor din Europa în perioada celui de al Doilea Război Mondial este reconstruită pe baze obiective, documentare și cu ajutorul memoriilor.

2. Negare, distorsionare și minimalizare

În perioada postbelică, în ciuda numărului covârșitor de dovezi adunate de cercetătorii Holocaustului, acest episod a cunoscut diverse interpretări deformate:
I. Negarea: conform definiției Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului, *„negarea Holocaustului este un discurs sau un element de propagandă ce neagă realitatea istorică şi dimensiunea exterminării evreilor de către naziști şi aliaţii acestora din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, cunoscute sub denumirea de Holocaust sau Shoah. În mod particular, negarea Holocaustului se referă la orice tentativă de a susţine că acesta nu a avut loc”*. Acest fapt poate include negarea sau punerea sub semnul întrebării, în mod public, a principalelor mecanisme de exterminare sau punerea sub semnul întrebării a intenţiei de a comite genocid împotriva evreilor. Negaționiștii nu recunosc politica de exterminare dusă de Germania nazistă și statele aliate fasciste (scriitorii și politicienii francezi Paul Rassinier și Roger Garaudy au lansat *„mitul genocidului”*, Holocaustul fiind considerat o invenție a statului Israel, care astfel a putut obține sume mari de la statele acuzate de participare la *Shoah*), absolvă de orice vină conducerea nazistă (istoricul britanic David John Cawdell Irving a afirmat că Adolf Hitler nu a fost implicat în Holocaust, chiar s-a opus exterminării evreilor) sau o *„minciună odioasă a propagandei sioniste”* pentru a stoarce bani de la germani (politicienii români Corneliu Vadim Tudor și Radu Theodoru).
II. Distorsionarea: se referă la eforturi intenţionate de a scuza sau minimaliza impactul Holocaustului, minimalizarea masivă a numărului victimelor Holocaustului și încercări de a susţine că evreii şi-au provocat propriul genocid. Exemple reprezentative: cele șase milioane de morți evrei sunt o exagerare, iar jurnalul Annei Frank este un fals, fiind scris cu pixul încă neinventat pe atunci.
III. Minimalizarea: reprezintă utilizarea abuzivă a comparațiilor în scopul trivializării Holocaustului, al banalizării atrocităților comise prin implementarea *„soluției finale”* și al condiționării memoriei Holocaustului. Exemple reprezentative: aruncarea culpabilității asupra victimelor, Hitler fiind un produs al puterii evreiești; *„vinovați sunt numai germanii!”*, fiind eliminat rolul jucat de statele aliate fasciste; recunoașterea Holocaustului, dar se apreciază că este important să conștientizăm crimele comise de regimul comunist.
În România, negarea Holocaustului este incriminată prin Ordonanța de Urgență 31/13.03.2002, privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid, contra umanității și de război, ulterior completată prin Legea 217/23.07.2015, în sensul includerii ca infracțiune a negării Holocaustului din România, nu doar a Holocaustului în general.

Fișă de lucru: ***Distorsionarea, negarea și minimalizarea Holocaustului***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Uitarea genocidului evreilor a fost încurajată de sovietici în statele est-europene, mai ales că multe dintre ele au fost parte a proiectului genocidar. Moscova nu a adoptat un discurs acuzator în această privință, pentru a nu-și atrage ostilitatea populației din țările pe cale de a fi comunizate și pentru a canaliza sentimentul difuz de vinovăție al acestora în folos propriu. România postbelică s-a aflat în continuarea acestei tendințe de ocultare și deformare a Holocaustului. Semne că Partidul Comunist și autoritățile postbelice nu au fost dispuse să recunoască suferințele evreilor și rolul instituțiilor și al populației românești în săvârșirea atrocităților au apărut începând chiar cu anul 1945. În iulie 1945, regionala comunistă din Iași a încercat, fără succes, să împiedice comemorarea pogromului din Iași. Autoritățile s-au opus distribuirii lucrării în trei volume a lui Matatias Carp, Cartea neagră*, privind suferințele evreilor din România în perioada 1940-1944."*

(Comisia Internațională pentru Studierea Holocaustului în România, *Raport final*)

1. Precizați, pe baza textului, două motive pentru care U.R.S.S. a promovat *„uitarea genocidului evreilor"* după 1945.

2. Menționați, pe baza textului, două acțiuni ale Partidului Comunist Român de a ascunde suferința evreilor din perioada 1940-1944.

3. Prezentați o măsură adoptată în perioada postdecembristă de către statul român prin care s-a recunoscut genocidul evreilor din perioada 1940-1944.

Răspunsul țărilor membre O.N.U.: Responsabilitatea de a Proteja (R2P)

1. O.N.U. (Organizația Națiunilor Unite) și Holocaustul

24 octombrie 1945 - 51 state au semnat Carta O.N.U. (193 de state până în anul 2022), structura organizațională internațională care a înlocuit Liga (Societatea) Națiunilor din perioada interbelică, a cărei misiune a fost de a asigura pacea mondială, respectarea drepturilor omului (promovarea și încurajarea *„respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie”*), a dreptului internațional și cooperarea între state.
statele membre O.N.U., pentru a combate discriminările rasiale, războiul și crimele împotriva civililor, au creat un standard al drepturilor omului, acestea fiind universale (toți oamenii le dețin) și naturale (toți oamenii se nasc cu ele, nu sunt oferite).
9 decembrie 1948 - la Paris, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat *„Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid”*, prin care, pentru prima oară, termenul de genocid, definit ca intenția de a distruge, în totalitate sau numai în parte, orice grup național etnic, rasial sau religios, a fost încadrat drept o crimă de drept internațional.
10 decembrie 1948 - la Paris, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat *„Declaraţia Universală a Drepturilor Omului”*, un document care conţine 30 de articole, în care sunt stipulate drepturi şi libertăţi cetăţeneşti.

2. Responsabilitatea de a Proteja (R2P)

1948-2005 - în condițiile în care dreptul penal internațional care a definit crimele împotriva umanității a fost ușor de ocolit, iar persoane responsabile de astfel de atrocități nu au fost pedepsite, tot mai multe state au început să ceară să fie prevăzut dreptul de a interveni în cazul unor încălcări flagrante ale drepturilor omului, precum Genocidul din Rwanda (1991: 800.000-1 milion de etnici tutsi au fost uciși de cei din grupul hutu) și războaiele iugoslave (1991-2001: 25.000-33.000 bosniaci musulmani și sute de albanezi din Kosovo au fost uciși de autoritățile sârbe).
14-16 septembrie 2005 - la New York, în cadrul Summit-ului Mondial O.N.U. a fost adoptată Rezoluția 60/1 a Adunării Generale, în care a fost prezentat principiul Responsabilității de a Proteja (R2P), un angajament politic global unanim prin care statele și-au asumat obligația de a preveni cele mai grave atrocități (genocidul, crimele de război, epurarea etnică și crimele împotriva umanității).
principiul R2P se bazează pe trei piloni principali:
a. **Pilonul I (responsabilitatea statului):** fiecare stat are responsabilitatea de a își proteja propria populație împotriva genocidul, crimele de război, epurarea etnică și crimele împotriva umanității;
b. **Pilonul II (asistența internațională):** comunitatea internațională are responsabilitatea de a încuraja și de a ajuta statele să își îndeplinească obligațiile de protecție;
c. **Pilonul III (răspunsul colectiv):** dacă un stat eșuează în protejarea populației sale, comunitatea internațională trebuie să fie pregătită să ia măsuri colective de răspuns (diplomatic, umanitar sau alte mijloace pașnice), în conformitate cu Carta O.N.U.
Consiliul de Securitate al O.N.U. (C.S.O.N.U.) este instituția căreia îi revine responsabilitatea de a adopta măsurile cele mai eficiente pentru a descuraja crizele umanitare și/sau pentru a stopa acțiunile posibile să ducă la crime de război, purificări etnice, genocide sau crime împotriva umanității.
2007-prezent - un Consilier special pentru prevenirea genocidului, numit de Secretarul general al O.N.U., publică un raport anual în care sunt prezentate rezoluțiile adoptate în spiritul principiului R2P și principalele probleme din state precum Libia, Sudan, Sudanul de Sud, Coasta de Fildeș, Mali, Republica Centrafricană, Republica Democratică Congo, Somalia și Yemen.

Fișă de lucru: ***Răspunsul țărilor membre O.N.U.: Responsabilitatea de a Proteja (R2P)***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Articolul 138. Fiecare stat individual are responsabilitatea de a-și proteja populațiile de genocid, crime de război, epurare etnică și crime împotriva umanității. Această responsabilitate presupune prevenirea unor astfel de infracțiuni, inclusiv incitarea lor, prin mijloace adecvate și necesare. Acceptăm această responsabilitate și vom acționa în conformitate cu ea. Comunitatea internațională ar trebui, după caz, să încurajeze și să ajute statele să își exercite această responsabilitate și să sprijine Națiunile Unite în stabilirea unei capacități de avertizare timpurie.
Articolul 139. Comunitatea internațională, prin intermediul Națiunilor Unite, are, de asemenea, responsabilitatea de a utiliza mijloace diplomatice, umanitare și alte mijloace pașnice adecvate, în conformitate cu capitolele VI și VIII ale Cartei, pentru a ajuta la protejarea populațiilor de genocid, crime de război, epurare etnică și crime împotriva umanității. În acest context, suntem pregătiți să luăm acțiuni colective, în timp util și decisiv, prin intermediul Consiliului de Securitate, în conformitate cu Carta, inclusiv cu Capitolul VII, de la caz la caz și în cooperare cu organizațiile regionale relevante, precum adecvate, în cazul în care mijloacele pașnice sunt inadecvate și autoritățile naționale nu reușesc în mod evident să își protejeze populațiile de genocid, crime de război, epurare etnică și crime împotriva umanității. Subliniem necesitatea ca Adunarea Generală să continue să ia în considerare responsabilitatea de a proteja populațiile de genocid, crime de război, epurare etnică și crime împotriva umanității și implicațiile acesteia, ținând cont de principiile Cartei și ale dreptului internațional. De asemenea, intenționăm să ne angajăm, după cum este necesar și adecvat, să ajutăm statele să-și dezvolte capacitatea de a-și proteja populațiile de genocid, crime de război, epurare etnică și crime împotriva umanității și să îi ajutăm pe cei aflați sub stres înainte de izbucnirea crizelor și a conflictelor.”

(Rezoluția 60/1 a Adunării Generale a O.N.U.)

1. Menționați, pe baza textului, ce presupune responsabilitatea de a proteja.

2. Precizați, pe baza textului, care este rolul Consiliului de Securitate.

3. Formulați, pe baza textului, un punct de vedere referitor la importanța respectării principiului Responsabilității de a Proteja.

Test evaluare
Evreii în România postbelică și memoria Holocaustului în secolul al XXI-lea

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Considerente diferite - ca, de pildă, eliberarea de locuințe, de care România a avut mare nevoie, eliberarea de posturi necesare pentru tânăra generație de absolvenți ai facultăților, dar mai ales setea de valută străină - au aplecat balanța spre mărirea numărului de emigranți evrei. Aceștia au putut părăsi România numai cu vasul Transilvania, pe care au fost îngrămădiți la fiecare cursă câte 2000 de emigranți, pentru care Israelul a plătit în valută suma integrală. Numărul lunar al emigranților a ajuns la 5000. (...) Între octombrie 1958 și martie 1959, 130.000 de evrei au depus acte pentru plecare în Israel. La vizita lui Hrușciov în România, în 1958, Gheorghiu-Dej s-a sfătuit cu el cu privire la plecările evreilor, contra unor mărfuri, pe care israelienii au fost dispuși să le livreze României. Hrușciov s-a mulțumit să spună: <<mărfuri, dar nu bani>>. A fost începutul trocului evrei contra marfă. Afacerea a fost predată Direcției Generale de Informații Externe (D.G.I.E.) a Securității, care până la căderea regimului comunist a dirijat acțiunea de vânzare a evreilor.”

(Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*)

a. Numiți, pe baza textului, o instituție represivă a regimului comunist. 6 puncte

b. Identificați, pe baza textului, motivele care au determinat regimul comunist să accepte plecarea cetățenilor evrei. 6 puncte

c. Menționați, pe baza textului, două aspecte discriminatorii la adresa evreilor. 6 puncte

d. Formulați o opinie în legătură cu expresia *„mărfuri, dar nu bani”*. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. A fost condamnat politic de regimul comunist: 4 puncte
a. Mihail Roller b. Wilhelm Filderman c. Leonte Răutu
2. *„Evrei contra valută”* a fost politica aplicată de: 4 puncte
a. Gheorghe Gheorghiu-Dej b. Nikita Sergheevici Hrușciov c. Ana Pauker
3. Ziua internațională de Comemorare a Victimelor Holocaustului este: 4 puncte
a. 9 decembrie b. 9 octombrie c. 27 ianuarie
4. Statele membre ale O.N.U. s-au angajat să respecte principiul responsabilității de a proteja prin *Documentul final al Summit-ului Mondial* din anul: 4 puncte
a. 2005 b. 2015 c. 2025

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Negaționismul este tăgăduirea existenței Holocaustului și/sau negarea participării la genocid a unor largi segmente ale propriei națiuni ..... 5 puncte

b. În perioada comunistă, în România, istoria Holocaustului a fost ignorată sau distorsionată ..... 5 puncte

c. Rezoluția O.N.U. privind responsabilitatea de a proteja a fost adoptată în anul 2008 ..... 5 puncte

d. Negarea Holocaustului este un subiect susținut de către istoricul britanic David John Cawdell Irving ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Memoria Holocaustului în secolul al XXI-lea”*, având în vedere:
• menționarea a două cauze care au contribuit la erodarea și dezintegrarea valorilor democratice în secolul al XX-lea;
• prezentarea a două personalități politice sauculturale care au adus în atenția societății civile memoria Holocaustului;
• prezentarea a două provocări cu care s-au confruntat supraviețuitorii Holocaustului după eliberare;
• formularea unui punct de vedere referitor la necesitatea de a studia istoria Holocaustului în secolul al XXI-lea.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Test
Evaluare finală

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Politicieni de frunte ai Partidului Național-Țărănesc, precum Ion Mihalache sau Armand Călinescu, au intervenit pe lângă Carol al II-lea, îndemnându-l să acționeze hotărât împotriva Legiunii (Arhanghelului Mihail). În vara anului 1936, și Gabriel Marinescu l-a sfătuit pe rege să lichideze conducerea mișcării. (...) La începutul lui 1937, monarhul încă a justificat existența Legiunii, în fața presei străine, ca formă de expresie a sentimentelor naționaliste, căci până în februarie 1937, dar probabil și după aceea, a sperat să aducă Legiunea sub controlul său. La începutul lunii februarie 1937, Carol al II-lea i-a oferit lui Codreanu, într-o întâlnire secretă din casa industriașului Malaxa, funcția de prim-ministru, dacă acesta i-ar încredința conducerea Legiunii. Codreanu, care în noiembrie 1936 încă a mai sperat la această funcție, a refuzat, spunând că n-ar putea dispune de Legiune ca de o masă de manevră.”

(Oliver Jens Schmitt, *Corneliu Zelea Codreanu*)

a. Precizați, pe baza textului, secolul. 6 puncte

b. Numiți, pe baza textului, un opozant politic al mișcării legionare. 6 puncte

c. Menționați, pe baza textului, două informații referitoare la atitudinea politicienilor față de Legiunea Arhangheluuil Mihail. 6 puncte

d. Formulați un punct de vedere referitor la acțiunile regelui Carol al II-lea față de Legiunea Arhanghelului Mihail, susținându-l cu două informații selectate din text. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Revolta lui Bar Kohba a avut loc în secolul: 4 puncte
a. I d.Hr. b. al II-lea d.Hr. c. al III-lea d.Hr.
2. Legiunea Arhanghelului Mihail a fost înființată în anul 1927 de către: 4 puncte
a. Corneliu Zelea Codreanu b. Horia Sima c. Carol al II-lea
3. Uniunea Evreilor Români a fost condusă în perioada 1923-1947 de către: 4 puncte
a. Iuliu Barasch b. Alexandru Șafran c. Wilhelm Filderman
4. Cel mai mare și mai sângeros pogrom din istoria României a fost: 4 puncte
a. Pogromul de la București b. Pogromul de la Iași c. Pogromul de la Galați

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Romanii au distrus Primul Templu din Ierusalim ..... 5 puncte

b. *„Noaptea de Cristal”* s-a petrecut în Germania, în noiembrie 1938 ..... 5 puncte

c. Pogromul de la Dorohoi a fost aprobat de prim-ministrul Octavian Goga ..... 5 puncte

d. Evreii din Muntenia, Moldova și Transilvania au fost deportați în Polonia ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *„Contribuția populației evreiești la istoria și cultura română în secolele XIX-XX”*, având în vedere:
• menționarea a două fapte istorice la care au participat evreii din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea-prima jumătatea a secolului al XX-lea;
• prezentarea a două personalități evreiești care s-au remarcat în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
• prezentarea a două contribuții ale populației evreiești la cultura română în prima jumătate a secolului al XX-lea;
• formularea unui punct de vedere referitor la contribuția populației evreiești la cultura română în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Dicționar

Ceaprazar = fabricant de șireturi, panglici sau ciucuri de mătase ori de fir pentru hainele militare.
Circumcizie = ritual religios la unele popoare orientale (o tradiție importantă în iudaism și islam) care constă în suprimarea prepuțului imediat după naștere, la pubertate sau înainte de căsătorie.
Dictat = ansamblu de constrângeri asupra unui stat, prin presiuni politice, economice, militare, pentru a-l determina să accepte anumite condiții împotriva voinței sale.
Lipscan = negustor care a adus marfă din orașul german Leipzig (Lipsca).
Mămular = negustor ambulant de mărunțișuri.
Mischlinge (din limba germană: *„metis”*, *„corcitură”*) = persoane care au provenit dintr-o familie *„iudeo-ariană”*. Au fost considerate *mischlinge*: persoanele care au avut doi bunici evrei, dar nu au aparținut religiei iudaice la data adoptării Legilor de la Nurnberg, și nu au fost la această dată căsătorite cu o evreică/un evreu și nu au contractat ulterior o asemenea căsătorie (*Mischlinge* de gradul I); persoanele care nu au avut decât un evreu printre bunicii lor (*Mischlinge* de gradul al II-lea).
Telal = negustor ambulant de haine vechi.
Volksgemeinschaft (din limba germană: *„comunitatea poporului”*) = comunitatea unită a poporului arian, omogen etnic, biologic, cultural, lingvistic și istoric.

Bibliografie

I. Programa școlară pentru Istoria evreilor. Holocaustul - clasa a XI-a/a XII-a, aprobată prin O.M.E. nr. 5344/09.08.2023.

II. Manuale aprobate de Ministerul Educației:

1. Boșcodeală, Felicia Elena, Ciobanu, Loredana, Șerban, Nicolae, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Booklet, București, 2024.
2. Waldman, Felicia, Tudorancea, Anca, Cioflâncă, Adrian, Iancu, Carol, Radu, Adriana, Romandaș, Bogdan-Florin, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Corint Logistic, București, 2024.
3. Florian, Alexandru (coordonator), Boboc, Daniel, Drăgușin, Nicolae, Matei, Petre, Petrescu, Florin, Stan, Gabriel, Stanciu, Măriuca, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2024.
4. Soare, Aurel Constantin, Săvuță, Irina Ema, Rados, Maria, Căplescu, Iuliana Maria, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Litera, București, 2024.
5. Florea, Cosmin-Ionuț, Stan, Viorica, Țigău, Dragoș Lucian, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Sigma, București, 2024.

III. Lucrări generale și de specialitate:

1. Asandului, Gabriel, *Istoria evreilor din România (1866-1938)*, Editura Institutul European, Iași, 2004.
2. Attias, Jean-Christophe, Benbassa, Esther, *Larousse. Dicționar de civilizație iudaică*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999.
3. Beevor, Antony, *Al Doilea Război Mondial*, Editura RAO, București, 2015.
4. Caplan, Jane (coordonator), *Istoria Germaniei naziste*, Editura Orizonturi, București, 2020.
5. Carol, Anne, Garrigues, Jean, Ivernel, Martin, *Dicționar de istorie a secolului XX*, Editura ALL Educațional, București, 2000.
6. Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România *„Wilhelm Filderman”*, *Izvoare și mărturii. Evreii din România între anii 1940-1944*, Editura Hasefer, București, 1993-1998.
7. Comisia Internațională pentru Studierea Holocaustului în România, *Raport final*, Editura Polirom, Iași, 2005.
8. Deletant, Denis, *România sub regimul comunist*, Editura Fundației *Academia Civică*, București, 2012.
9. Fraser, Angus, *Țiganii: originile, migrația și prezența lor în Europa*, Editura Humanitas, București, 2017.
10. Ioanid, Radu, *Holocaustul în România*, Editura Polirom, Iași, 2019.
11. Ioanid, Radu, *Pogromul de la Iași*, Editura Polirom, Iași, 2021.
12. Johnson, Paul, *O istorie a lumii moderne: 1920-2000*, Editura Humanitas, București, 2005.
13. Johnson, Paul, *O istorie a evreilor*, Editura Humanitas, București, 2019.
14. Layton, Geoff, *Germania: Al Treilea Reich, 1933-1945*, Editura ALL, București, 2001.
15. Marriott, Emma, *Istoria lumii în pilule*, Editura Litera, București, 2019.
16. Minerbi, Alessandra, *Istoria ilustrată a nazismului*, Editura Enciclopedia RAO, București, 2006.
17. Rotman, Liviu, *Evreii din România în perioada comunistă (1944-1965)*, Editura Polirom, Iași, 2004.
18. Sandu, Traian, *Istoria Gărzii de Fier. Un fascism românesc*, Editura Cartier, Chișinău, 2019.
19. Shafir, Michael, *Între negare şi trivializare prin comparaţie. Negarea Holocaustului în ţările postcomuniste din Europa Centrală şi de Est*, Editura Polirom, Iași, 2002.
20. Stoenescu, Alex Mihai, *Armata, mareșalul și evreii*, Editura Rao, București, 2010.
21. Wiesel, Elie, *Noaptea*, Editura Art, București, 2022.
22. XXX, *Dicționar enciclopedic*, Editura Enciclopedică, București, 1993-2009.

Pentru o mai bună înțelegere a domeniului studiat, acest manual se recomandă a fi folosit împreună cu siteul comunității scoalacool.ro, principala ta sursă de lecții multimedia și conținut interactiv.